

ЗАМЛЮК

30 вересня 2015 року, №13-18 (205-210)

Газета Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

ВІД РЕТРОСПЕКТИВИ – ДО ПЕРСПЕКТИВИ

Афанасій ЛОМАКОВИЧ, ректор академії

з нагоди 210-ліття заснування Волинської гімназії

Історію творять народи, але пишуть її на скрижалях часу видатні історичні персоналії. З особливою виразністю це проявляється в площині духовної культури, яка отримує потужний імпульс для власного оновлення та подальшого поступу у точці перетину з духовною культурою іншого народу. Такою точкою пере-

вєць Александр Міцкевич (брат Адама Міцкевича) та інші.

Засновники Волинської гімназії виходили з того, що державі потрібна єдина загальнонаціональна система освіти, здатна об'єднати дух нації та служити суспільній згоді. Метою освіти має бути поширення знань серед населення з тим, щоб одні могли мудро управляти, а інші – вміло та сумлінно виконувати. Заслуговує на повагу їхня формула управління освітою: "Одна Батьківщина, єдина мова, рівні права, єдина освітня влада". Організаційно-методичний

тину української та польської національних культур в духовному часопросторі стало формування системи навчальних закладів на Волині в першій третині XIX століття з участю діячів польської культури, насамперед Тадеуша Чацького, Гуго Коллонтая та їх соратників. Плодами практичної діяльності цієї плеяди педагогічних сподвижників вдячні нащадки користуються донині, а їх освітянські ідеї стали не лише об'єктом наукових досліджень, а й реалізуються в освітній сфері сучасного соціуму.

Провідне місце серед організованих на Волині 126 навчальних закладів належить створеній у Кременці в 1805 році Вищій Волинській гімназії, реформованій у 1819 році в Ліцей. Програма старших курсів цього навчального закладу майже не відрізнялася від програм європейських університетів. Навчання в гімназії (ліцеї) було доступним для дітей міщан і селян, а здібні учні з бідних сімей навіть могли отримувати стипендію. За винятком факультативних предметів, батьки за навчання дітей не платили. Контингент учнів був багатонаціональним: тут здобували освіту поляки, українці, білоруси, євреї, німці. Змістовно насичена програма, значні терміни навчання (по 5 років у нижчих класах і на вищих курсах), потужна матеріальна база, високий теоретико-методичний рівень викладання забезпечували належну якість знань і практичної підготовки випускників Волинської гімназії (ліцею). Вони вивчали 5 мов (латинську, польську, російську, французьку, німецьку), історію, літературу, географію, арифметику, геометрію, алгебру, фізику, хімію, факультативні предмети, в чому їм слугували одна з кращих у тогочасній Європі бібліотека, низка навчальних кабінетів, в тому числі нумізматичний з колекцією у 19 тисяч монет, астрономічна обсерваторія, метеорологічна станція, ботанічний сад із 12 тисячами рослин, а живе слово науки несли філософ і математик Юзеф Чех, ботанік Віллібальд Бессер, хімік і природознавець Франциск Шайдт, літературознавець Евзебіуш Словацький (батько Юліуша Словацького), правозна-

підхід до структуризації педагогічного процесу витривав випробування часом, і його не змогли змінити ніякі реформи та новації: знання й освіта здійснюють позитивний вплив на всі сфери суспільного життя лише за умови поєднання теоретичних знань із практичними навиками. Крім цього, вони наголошували, що в освіті вирішальну роль відіграє особистість педагога, бо невідповідний учитель несе учням шкідливі знання, а це негативно впливає на майбутню суспільну діяльність його вихованців.

Важливим є внесок фундаторів гімназії у формування системи моніторингу навчальних закладів, де проглядається сучасний підхід до вирішення цієї важливої проблеми: контроль має бути не самоціллю, а засобом визначення шляхів подолання проблем і реалізації завдань освітньої установи за допомогою місцевих громад і місцевої еліти, що вело до заміни державного нагляду за школою громадською опікою над нею. Вони вважали, що в державі має панувати дві влади: влада права і влада освіти. Бо лише тоді, коли громадяни матимуть рівні права і надію згідно з особистими здібностями, будуть ефективними й успішними всі раціональні заходи влади. Єдність суспільства і школи забезпечується діяльністю зв'язком між ними: батьки і громада підтримують школу, вчителі професійно виконують свої обов'язки перед державою, влада отримує якісні знання. Особливої уваги заслуговує аргументація ними ролі освіти в історії народу: якщо народ навіть втрачає свою державність, але зберігає національну освіту, рідну мову, культуру і науку, то зберігає і себе та з часом відновлює державність у повному обсязі.

Науковий доробок історика, економіста, засновника польської нумізматичної, мецената, організатора фундаторського руху на Правобережній Україні Тадеуша Чацького складається з історичних розвідок, праць з педагогіки, права і нумізматички. Він розробив і видав географічні карти України і Литви, досліджував назви "Україна" і "козак".

Його сподвижник, громадський і політичний діяч, історик і філософ, співавтор польської Конституції (1791р.) Гуго Коллонтай залишив десятки наукових праць з історії, філософії, політичної економії, теорії права, педагогіки. Їх спільне видатне дітище і безцінний дарунок нащадкам – відкрита в 1805 році Волинська гімназія, як фундамент і першоджерело низки престижних освітніх закладів, що функціонували в її історичних корпусах і своєрідну науково-педагогічну естафету та традиції яких прийняла нинішня гуманітарно-педагогічна академія. Останнє зобов'язує кожного з нас до високої напруги сил, бо естафету треба нести з гідністю, а традиції – збагачувати і примножувати.

Ювілейна дата – це не просто вдячність, пам'ять чи складання шани попередникам за їхній життєвий подвиг, а головним чином злет від ретроспективи у перспективу у форматі позитивного прогнозу. Підійшовши до 210-літнього ювілею Волинської гімназії, до ювілейних дат її фундаторів, ми використовуємо їх досвід, окреслюємо структурні контури і визначаємо змістові вектори діяльності академії завтрашнього дня. Тому підготовка, виконання та висновки з реалізації програми ювілейних урочистостей – один із важливих елементів коволюції навчального закладу, зокрема у контексті зміцнення його статусу в системі національної освіти та розширення всесторонніх зв'язків з вищими навчальними закладами інших країн.

Для відзначення 210-ліття Волинської гімназії в Кременці, 250-річчя від дня народження Тадеуша Чацького і 265-літнього ювілею від дня народження Гуго Коллонтая в академії створено організаційний комітет, до складу якого, крім ректора академії, увійшли директор Департаменту освіти і науки Тернопільської ОДА Любомир Крупа, проректор з наукової роботи академії, професор Валентина Бенера, проректор з науково-педагогічної роботи Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, професор Володимир Бугров, проректор з наукової та міжнародної роботи Житомирського держуніверситету ім. Івана Франка, професор

Володимира Гнатюка, Уманський ДПУ ім. Павла Тичини, Житомирський інститут медсестринства, Львівський технологічний ліцей) і 5 вищих закладів освіти Республіки Польща (Вармінсько-Мазурський університет в Ольштині, Педагогічна академія ім. Комісії Едукації Народової, Варшавський університет, Іститут мистецтв Польської академії наук, Пултуська Гуманітарна академія ім. Александра Гейштера).

На пленарному засіданні наукової конференції передбачено висвітлення питань становлення Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка як закономірного етапу трансформації вищої школи на Волині (Афанасій Ломакович, ректор академії), історичних поглядів Гуго Коллонтая (Іван Ярмошак, професор Житомирського ДУ ім. Івана Франка), формування інтенцій і націоналізму Кременецької школи польських літераторів доби Романтизму (Володимир Єршов, професор Житомирського ДУ ім. Івана Франка), історичних витоків становлення вищої школи в Україні (Віктор Коратий, професор Київського НУ ім. Тараса Шевченка), ролі Тадеуша Чацького як засновника Волинської гімназії в Кременці (Анджей Шмит, професор Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині), учнівської уніформи у Волинській гімназії та лицей (Уршуля Маковська, Інститут мистецтв Польської Академії Наук).

У секційному форматі науковці двох країн працюватимуть у чотирьох тематичних напрямках. Перша тематична секція вивчатиме проблему "Передумови становлення вищої освіти на історичній Волині України наприкінці XVIII – на початку XIX століть".

Конкретні ювілейні питання вирішуватимуть учасники тематичного напрямку "Тадеуш Чацький і Гуго Коллонтай біля витоків Вищої Волинської шко-

Френка, професор Наталія Сейко та професор Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині (Польща) Анджей Шмит. Ювілейною програмою передбачена урочиста хода викладачів і студентів академії та гостей свята з нагоди відзначення 210-ліття Волинської гімназії, відкриття пам'ятної таблиці на будинку, де жив Тадеуш Чацький, встановлення його бюсту в читальному залі бібліотеки та відкриття пам'ятника як засновнику Волинської гімназії на території навчального закладу. Важливі елементи ювілейного дійства – урочиста академія і святковий концерт в залі Гуго Коллонтая.

Серцевина урочистостей – Міжнародна наукова конференція "Волинські Атени: трансформація між історією і сучасністю", участь у якій беруть 8 українських ВНЗ (КНУ ім. Тараса Шевченка, Житомирський ДУ ім. Івана Франка, Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка, ТНПУ ім.

ли". Широку проблематику аналізуватимуть члени третьої тематичної секції "Волинська гімназія (ліцей) – новаторські навчальні заклади першої третини XIX ст. у Центрально-Східній Європі з європейськими освітніми, науковими, культурно-мистецькими традиціями". Безпосередній змістовий вихід на проблематику наукової конференції завершує четверта секція "Трансформація становлення вищої школи у Центрально-Східній Європі: від історії до сьогодення".

Матеріали конференції будуть опубліковані у Збірнику наукових праць.

ДІАЛОГ ДВОХ КУЛЬТУР:

XI Міжнародний літературно-мистецький форум "Діалог двох культур" проходив на базі Літературно-меморіального музею Юліуша Словацького і Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. До програми Форуму входили XI Міжнародні зустрічі науковців і літераторів України та Польщі, IX Міжнародні зустрічі музейників обох країн, XV Міжнародні культурно-мистецькі зустрічі та V Міжнародний фотографічний пленер у Кременці. Форум патрунували Міністерства культури України та Польщі, Генеральне Консульство Республіки Польща у Луцьку, Тернопільська облдержадміністрація і Тернопільська обласна рада. Організаторами "Діалогу..." від Польщі виступили Фондація "Допомога полякам на Сході", Інститут політичних досліджень Польської Академії Наук, Музей Юзефа Пілсудського в Сулеювку, Музей Анни і Ярослава Івашкевичів у Ставіско. Функції уповноваженого з польської сторони виконував відомий своїми творчими зв'язками з Кременцем і нашим навчальним закладом польський культурно-громадський діяч Маріуш Ольбромський.

Організаторів від України представляв Літературно-меморіальний музей Юліуша Словацького. В реалізації програми Форуму з його організаторами співпрацювали Кременецька РДА і Кременецька районна рада, Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка, Генеральні Консульства Республіки Польща у Львові та Луцьку, Федерація польських організацій в Україні, Європейська родина шкіл ім. Юліуша Словацького (Республіка Польща).

За традицією "Діалог..." розпочався покладанням квітів до пам'яток Тарасові Шевченку, Юліушеві Словацькому (на подвір'ї родинної садиби Словацьких), на могилу матері Ю.Словацького Саломеї Словацької-Бекю. Було дотримане ще одне традиційне дійство – Свято вулиці Юліуша Словацького, під час якого студентська й учнівська молодь міста демонструвала тематичні композиції квітів, а кременецькі майстри пензля – власні художні полотна. Водночас розпочав роботу V Міжнародний фотографічний пленер "Краса Кременця і Кременецької землі".

Урочисте відкриття Форуму відбулося на подвір'ї Музею, біля пам'ятника Юліушу Словацькому. Учасників і гостей свята вітали представники Тернопільської ОДА, Кременецької РДА, Кременецької районної і міської рад, письменники Дмитро Павличко і Роман Лубківський, професор Київського НУ ім. Тараса Шевченка Григорій Штонь, заступник директора Інституту літератури ім. Тараса Шевченка НАН України Сергій Гальченко, голова Тернопільської обласної організації НСПУ Олександр Смик. Віце-директор Департаменту культури і національної спадщини Міністерства культури Республіки Польща Дорота Янушевська-Якубук презентувала Лист Міністра культури Республіки Польща, професора Малгожати Омеляновської, а віце-директор Музею Юзефа Пілсудського в Сулеювку, професор Гжегож Новік – Лист Кшиштофа Ярачевського, внука маршала Юзефа Пілсудського, нинішнього директора цього музею. На відкритті прозвучало послання голови Фондації "Допомога полякам на Сході" Януша Сколімовського. До присутніх звернулися Генеральний Консул РП у Луцьку Беата Бживчи, директор Музею Анни і Ярослава Івашкевичів у Ставіско Маріуш Ольбромський, директор Літературно-меморіального музею Юліуша Словацького Тамара Сеніна. Виступ голови Кременецької міської ради Романа Ванжули завершився врученням письменнику Романові Лубківському посвідчення "Почесний громадянин міста Кременця".

Своєрідною теоретичною пропедевтикою "Діалогу..." стали інавгураційні виступи українських та польських науковців і митців. Свої теми презентували класики української літератури, письменники і громадські діячі Дмитро Павличко ("Євген Маланюк і польські письменники") і Роман Лубківський ("Роман-візія Юліуша Словацького в інтерпретації Констани Ільдефонса Гальчинського"). Професор Львівського НУ ім. Івана Франка представив дослідження "Рівновага духу: міркування над поезією Юліуша Словацького – від книги Святослава Гордінського "Поети Заходу" до сучасного прочитання", а київський науковець Сергій Гальченко розкрив "Історію першої ілюстрованої рукописної збірки Тараса Шевченка "Роезжа" (1844), переписаної польською транслітерацією". Професор Варшавського Університету кардинала Стефана Вишинського Кшиштоф Дибчак висвітлює тему "Літературна творчість Яна-Павла II на фоні головних напрямків польської культури".

Перший день Форуму завершився літературно-мистецьким акордом. Відома польська піаністка з Кракова Марія Вільчек-Бака дала концерт фортепіанної музики за тематикою "Музика великих романтиків". Мелодії української та світової музичної класики прозвучали у виконанні заслуженого працівника культури України, кременчанки Галини Попович і заслуженого артиста України, доцента Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка Миколи Швидківа. Класичний вокал запропонували лауреати міжнародних конкурсів, піаністка Наталія Травкіна і соліст Микола Нагірняк (Житомир). Цікавий мультимедійний проект

"Стефан Шайдак – співзасновник поетичної групи "Волинь"" із презентацією віршів Стефана Шайдака показав директор Інституту сільського і лісового господарства Польської Академії Наук у Познані Лех Владислав Шайдак. На творчому вечорі прозвучала авторська поезія Бартоломея Лучака "Діалог". Директор бібліотеки Люблінського Католицького Університету Анджей Палюховський ознайомив присутніх із книгою "Українська школа" в романтизмі. Польсько-українські нариси", яку підготували до друку С.Маковський, У.Маковська та М.Нестерук. Професор Григорій Штонь презентував авторський двотомник "Григорій Штонь. П'єси".

Другий день "Діалогу..." розпочався урочистостями з нагоди присвоєння Кременецькій загальноосвітній школі № 1 імені відомої української письменниці Галини Гордасевич, яка народилась і знайшла свій вічний спочинок у Кременці. Слово про нашу країну виголосили представники українського і польського письменства, освітяни. Основною формою роботи цього дня стали наукові конференції, що проходили паралельно в Літературно-меморіальному музеї Юліуша Словацького та Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка.

Науковці та митці, котрі працювали в родинному будинку Словацьких, аналізували тему "Романтизм польський та український". В обговоренні проблеми виступили польські дослідники: професори Люблінського Католицького Університету ім. Яна-Павла II Владислав Макарський ("Візія Юліуша Словацького про Папу-слов'янина"), Владзімеж Торунь ("Юліуш Словацький і Юзеф-Богдан Залеський"), Генрик Дуда ("Страшний гість Вацлава Костка-Бернацького і Україна"), професор Варшавського Університету Валентина Соболь ("Вінніпезький щоденник"), науковець Малгожата Лукашук ("Владислав Себила про Юліуша Словацького"), працівник Варшавського Музею Незалежності Лукаш Живек ("Юліуш Словацький і Адам Міцкевич у фондах Музею Незалежності у Варшаві"), представник Товариства любителів Кременця у Варшаві Ян Скловський ("Кременецький ботанічний сад в часи Юліуша Словацького"), голова Спілки польських письменників у Литві Ромуальд Мечковський (Словацький у Вільнюсі), науковець Інституту мистецтв ПАН Уршула Маковська ("Сестра-віленчанка" у Кременці. Про родину Словацького і вірш Е.Одинця"), представник польського Товариства в Женеві Станіслав Заводнік ("Словацький у Швейцарії").

Продемонстрували власне бачення проблематики конференції доцент Уманського ДПУ ім. Павла Тичини Марина Павленко ("Уманські візії у "Королі Лядави" Юліуша Словацького"), доцент Львівського НУ ім. Івана Франка Святослав Пилипчук ("Володар мрій і почуттів: творчість Юліуша Словацького у рецепції Івана Франка"), професор Дрогобицького ГУ Михайло Шалата ("Літературно-критичні рецепції Івана Франка"), київські науковці Наталія Єржиківська ("Прочитання і трактування поезії Ю.Словацького "Гробниця Агамемнона" Є.Маланюком та її переклади Б.Пастернаком і М.Рильським") та Оксана Горшко ("Листи Елізи Ожешко до Івана Франка"), літературознавець Олександр Гордон ("Божественний вітер з Бермудського трикутника". Поезія Ігоря Римарука"), краєзнавці Василь Горбатюк ("Юзеф Ігнаці Крашевський

і село Киселі на Волині"), Анатолій Силіук ("Волинський музей в Луцьку як скарбниця історії українського і польського народів"), Петро Хомич ("Костюхівка – місце слави українського і польського народів"), Володимир Чайка ("Реставрація пам'ятника Адаму Міцкевичу"), Володимир Парацій ("Корнель Уейський: перший емоційний заклик до збереження родових гробниць Сенявських у каплиці Бережанського замку"), мистецтвознавець Наталія Собкович ("Образотворча Шевченкіана Богдана Лепкого з колекції Музею Богдана Лепкого в Бережанах"), професор Тернопільського НТУ ім. Івана Пулюя Богдан Андрушків ("Михайло Яремович – вчений світового рівня, тернополянин"), професор Черкаського держуніверситету ім. Богдана Хмельницького Людмила Ромащенко ("Культурно-мистецький дискурс в епістолярії Ю.Словацького. На матеріалі збірки "Листи до матері"), доцент Дніпропетровського університету митної справи і фінансів Ірина Рождественська ("Гоголь в сучасних польських дослідженнях"), доцент Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка Олена Пасічник ("Листи Юліуша Словацького до матері: мистецький аспект"), львівський науковець Марія Тимочко ("Макар Середюк у діалозі двох культур: за листами до Івана Смоля").

Історичні аспекти українсько-польських взаємин в їх соціально-політичному і культурно-мистецькому контекстах учасники "Діалогу..." обговорювали на теоретичній конференції, що проходила в читальному залі бібліотеки Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. З вітальним словом до науковців і митців України та Польщі звернувся ректор академії, професор Афанасій Ломакович. Він інформував присутніх про різносторонню співпрацю навчального закладу з культурно-освітніми інституціями Польщі, ознайомив їх із програмою підготовки урочистих заходів до 210-річчя заснування Волинської гімназії та ювілейних дат її засновників – 250-річчя з дня народження Тадеуша Чацького і 265-річчя від дня народження Гуго Коллонтая, представив макет погруддя Т.Чацького, яке буде встановлене в дні ювілейних урочистостей.

Виступаючі звернулися до різноманітних проблемних питань історії України і Польщі, соціально-культурних відносин двох народів: "Антирадянське українське повстання 1945 – 1946 рр." (Збігнев Пальський, Інститут політичних досліджень ПАН), "Єврейський Кременець" в період Другої Речі Посполитої. За матеріалами єврейської преси" (Мартина Русіяк-Корват, Інститут політичних досліджень ПАН), "Заснування і рання історія Почаївського монастиря в документальних та історичних джерелах" (Володимир Рожко, почесний професор Східноєвропейського НУ ім. Лесі Українки), "Культурно-освітня діяльність в Армії УНР в 1920 році" (Гжегож Новік, Музей Юзефа Пілсудського в Сулеювку), "Зенон Кузеля, приятель Богдана Лепкого, у світлі кореспонденції з Австрією та Польщею" (Ярослав Матвішин, Київ), "За нашу і вашу свободу". Діяльність 2-го Волинського полку у Січевому повстанні 1863 року" (Радослав Стружик, Польща), "Мова війни у творах Василя Слупчука "Книга забуття", Бориса Гуменюка "Вірші з війни", Щепана Твардоха "Морфіна" (письменниця Теодозія Зарівна), "Про прометеїзм Юзефа Пілсудського" (Кшиштоф Яблонка, Музей Юзефа Пілсудського в Сулеювку) та інші.

Після роботи в конференц-залах учасники "Діалогу..." повернулися до мистецької частини Форуму, яка цього дня включала акордеонний концерт Буніфація Дуди (Музична академія в Любліні) та виступ інструментального чоловічого квартету м.Кременця, у виконанні якого прозвучали твори української народної та

сучасної музики. Крім цього, відбулась презентація збірки романів "Всього лиш люди" Григорія Штона, пройшли літературні читання польського поета Войцеха Кудиби "Наприкінці світу", прозвучали вірші польських поетів Ромуальда Мечковського, Тадеуша Івінського, Станіслава Єдуровського та їхніх українських колег Ігоря Павленка і Наталії Єржиківської.

ПОГЛИБЛЕННЯ ЗМІСТУ, РОЗШИРЕННЯ ГОРИЗОНТІВ

Наймасштабнішою за кількістю учасників і озвучених ними проблем стала наукова конференція "Діалог про польську та українську культуру і мистецтво". Специфічні теми запропонували польські

дослідники: "З Ватикану до монастиря православних монашок у Кременці. Студії іконографічні, присвячені образу Кременецької Матері Божої" (Марта Трояновська, Вища Східноєвропейська школа у Перемишлі), "Культ Чудотворного образу Ісуса Мілятинського і Вмираючого Ісуса та Матері Божої Стражденної з Бжоздовець – приклад духовності католиків на території Львівської землі у XVIII – XX ст." (Уршуля Ольбромська, Національний Музей Перемишлянської землі, Польща), "Нарис сакральної творчості Теодора Таловського на території Східної Галичини" (Агнешка Стружик, Польща), "Українські фотографії у фондах Музею Анни і Ярослава Івашкевичів у Ставіско" (Малгожата Завадська, Музей Анни і Ярослава Івашкевичів у Ставіско), "Діяльність Товариства "Креси" у Франції в 2000 – 2015 рр." (Кристина Орлович, Туля Шульц, Товариство "Креси" в Парижі).

Широкий спектр питань озвучили наші науковці та митці: "Українсько-польські музичні зв'язки доби Середньовіччя: до постановки запитан-

ня" (Ірина Зінків, Львівська музична академія ім. Миколи Лисенка), "До питання про польські пам'ятки XVIII ст. на Тернопільщині" (Сергій Грабовий, Тернопіль), "Довгий шлях повернення Миколая Крушевського" (Зинаїда Пахолок, Східноєвропейський НУ ім. Лесі Українки), "Українсько-польські зв'язки у дослідженнях Івана Лозинського" (Марія Трегуб, Львівська національна наукова бібліотека ім. Василя Стефаника), "Професор Ростислав Пилипчук – дослідник і популяризатор українсько-польських

культурних зв'язків" (Майя Гарбузюк, Львівський НУ ім. Івана Франка), "Виступи Олександри Любич-Парохоняк у

Поморській опері" (Мар'яна Зубеляк, Львів), "Пам'ятники Тарасу Шевченку на Тернопільщині" (Людмила Строчень, Тернопіль).

Низку наукових повідомлень запропонували працівники Бережанського музею Богдана Лепкого: "Богдан Лепкий і Владислав Оркан: творча співпраця у популяризації української культури в Польщі" (Наталія Стрілець), "Бережанський період Станіслава Відацького у практичних досягненнях, ідеях, нереалізованих проектах" (Надія Голод), "Бережанці вшановують Михайла Вербицького" (Микола Проців), "Бережанська утраквістична гімназія у спогадах учнів" (Ірина Хома), "Учні та професори Гімназії на Бережанському кладовищі" (Наталія Бойко), "Богдан Лепкий та Іван Франко: творчі взаємини"

(Надія Дирда), "Іван Франко у філателії" (Олександр Караневич) та інші.

На конференції прозвучали виступи представників Літературно-меморіального музею Юліуша Словацького: Наталія Перескокова представила тему "Максим Рильський у Кременці Юліуша Словацького. Причини приїзду", Аліна Шульган – "Життя Кременецького ліцею першої половини ХХ століття у віршованих спогадах випускника Ліцею Казімежа Кашука", Людмила Охоцька – "Традиції писанкарства нашого краю у міжвоєнний період", Олена Гаскевич – "До питання про особливості популяризації української народної культури в міжвоєнний період. Роль Кременецького ліцею в популяризації волинської регіональної культури".

Учасники конференції ознайомились із науковими дослідженнями представників нашої академії. Кандидат філологічних наук, доцент Олег Васишин виступив із повідомленням "Полицький Кременець у дискурсі Максима Рильського", а голова циклової комісії гуманітарних дисциплін педагогічного коледжу Роман Дубровський озвучив наукову розвідку "Творчий силует Івана Потія (до 60-річчя від дня народження)".

Насиченою була мистецька частина третього дня Форуму. Під музичний супровід краківської піаністки Марії Вільчек-Бака виступили польські літератори Маріуш Ольбромський (презентація книги

"Два крила надії"), Беата Конопка ("Колишній Кременець. Родинний щоденник"), Кшиштоф Колтун (презентація

збірки віршів "Волинською нотою співає моя Муза"), Казімеж Бурнат (презентація поетичної збірки "Вірші з-над Одри"). Музичну складову мистецького вечора забезпечили виступи кобзаря-кременчанина Ва-

силя Жданкіна і кременецького жіночого вокального ансамблю "Любисток".

На завершення кременецького етапу літературно-мистецького форуму відбулася знакова наукова конференція "Ян-Павло II – Людина і Митець". Її прерамбулою стало урочисте богослужіння в Кременецькому костелі св.Станіслава, де була відкрита пам'ятна таблиця на честь Яна-Павла II й організований вернісаж за матеріалами Музею Яна-Павла II у Вадовіцах. На конференції, що проходила в Літературно-меморіальному музеї Юліуша Словацького, виступили професор Люблінського Католицького Університету Яна-Павла II Мирослава Олдаковська-Куфльова ("Заглиблення у джерело краси,

або погляди Кароля Войтили на мистецтво"), професор Університету Кардинала Стефана Вишинського Владислав Кудиба ("Ян-Павло II у новітній польській поезії"), польські дослідники Міхал Сокульський

("Зв'язок костелу і народу в баченні Яна-Павла II"), Станіслав Дзедзіц ("Юнацька лірика Кароля Войтили") і Марта Бурд-

хард ("Італійська рецепція літературної творчості Кароля Войтили – Яна-Павла II"). Дослідження "Особливості інтерпретації поезії Кароля Войтили в перекладах Станіслава Шевченка" представила директор Літературно-меморіального музею Юліуша Словацького в Кременці Тамара Сеніна.

Продовженням розмови про Яна-Павла II в бібліотеці Львівського палацу єпископів, презентацією мистецьких творів учасників "Діалогу двох культур" на релігійну тематику завершився XI Міжнародний літературно-мистецький форум на українській землі. Його заключний акорд прозвучав на теренах Польщі –

в м.Ставіско, в залах Музею Анни і Ярослава Івашкевичів. Таке змістове завершення цьогорічного "Діалогу..." засвідчило, що він

матиме своє продовження і в наступні роки, і на польській та українській землі, і в Кременці, і в польських містах.

У поглибленні змісту, в розширенні горизонтів – конструктивні перспективи діалогу

науковців і митців українського і польського народів.

Фото Петра ДАНИЛУКА

ВІТАЄМО!

Атестаційна комісія Міністерства освіти і науки України присвоїла вчене звання "Доцент" науково-педагогічним працівникам нашого навчального закладу

ГОЛУБ Віктор Анатолійович
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

КРАВЧУК Ярослав Іванович
кандидат педагогічних наук, доцент

ШАБАГА Степан Богданович
кандидат педагогічних наук, доцент

Успішно захистила дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата наук

БОДРУГ Наталія Анатоліївна
кандидат педагогічних наук

ВІВІПЕСМ!

ДОВГАНЬ Олену Михайлівну

ЯНКОВА Анатолія Вікторівна

*Ваш ювілей - то мудрості пора.
Хай Бог дарує вдосталь у житті
Здоров'я, щастя, миру і добра,
Літа хай будуть многи й золоті!*

ВІКТИМНІСТЬ ВИМАГАЄ ПРОФІЛАКТИКИ

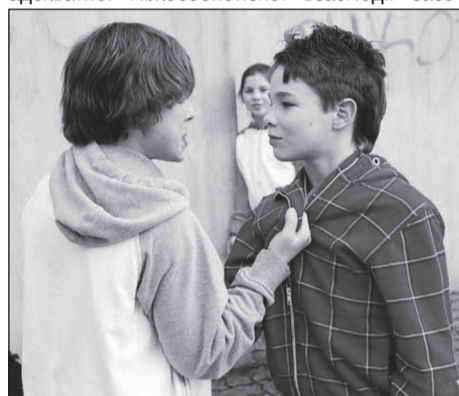
Темою дисертаційного дослідження асистента кафедри педагогіки і психології Володимира Терпелюка стала "Соціально-психологічна профілактика віктимної поведінки підлітків — учнів загальноосвітніх шкіл". Керував його науковими пошуками доктор педагогічних наук, професор Східноєвропейського НУ ім.Лесі Українки П.М.Гусак. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук успішно захищена на засіданні спеціалізованої вченої ради у НПУ ім. М.П.Драгоманова. Опонували нашому дисертанту доктор педагогічних наук, професор НПУ ім. М.П.Драгоманова О.Г.Карпенко та кандидат педагогічних наук, доцент Чернігівського НПУ ім. Т.Г.Шевченка Л.В.Рень.

У роботі зазначається, що дитячий вік найбільше піддається впливу чинників віктимного характеру. На основі аналізу негативних тенденцій у шкільному підлітковому середовищі виокремлено комплекс віктимних проявів, що активізують процес віктимізації — перетворення дитини у жертву несприятливих умов соціалізації: підвищена агресивність, ворожість і роздратованість, що проявляється у безпричинній жорстокості; занижена самооцінка, конформність, ригідність, які переходять у безпорадність і жертвопідданість поведінку; наростання конфліктних ситуацій у системах "вчитель — учень", "батько — підліток", "підліток — підліток"; недостатня сформованість таких особистісних якостей і стратегій взаємодії, які змогли б забезпечити здатність підлітка протистояти негативним чинникам навколишнього середовища, проявити активність у життєвих ситуаціях соціального ризику; низький рівень спрямованості до саморозвитку та самовдосконалення.

Упродовж тривалого часу віктимологічна проблематика вивчалася переважно у психологічному та правовому аспектах, а соціально-педагогічні аспекти порушувались лише в окремих працях вітчизняних дослідників. Маловивченими залишаються питання генезису віктимної поведінки дітей. Соціально-педагогічна профілактика віктимної поведінки учнів загальноосвітніх шкіл здійснюється не на належному рівні, а профілактично-корекційні

заходи не завжди підбираються адекватно і тому не дають очікуваного ефекту.

Розв'язання проблеми віктимної поведінки підлітків вимагає вирішення низки суперечностей: між необхідністю цілеспрямованої соціально-педагогічної підтримки підлітків з низькою здатністю до налагодження взаємостосунків і самореалізації та недосконалістю соціально-педагогічного інструментарію превентивної роботи з віктимними школярами; між наявністю широкого вибору форм і методів соціально-педагогічної роботи загального характеру та відсутністю конкретних рекомендацій щодо роботи з віктимними школярами; між доцільністю активного формування у віктимних підлітків адекватної міжособистісної взаємодії засо-

бами інтерактивних методик і переважанням у практиці традиційних вербальних методів роботи.

Такий підхід обумовив мету дисертаційного дослідження: розкрити й обґрунтувати сутність і особливості соціально-педагогічної профілактики віктимної поведінки підлітків, розробити педагогічні умови й експериментально перевірити ефективність їх впровадження у загальноосвітніх навчальних закладах. Дисертант розробив етапи (орієнтувальний, діагностичний, перетворювальний, контрольний-результативний), визначив напрями і спроектував умови (сприяння активному засвоєнню віктимними підлітками навичок і досвіду конструктивної поведінки

в актуальних життєвих ситуаціях, створення безпечного і сприятливого мікросоціального середовища в сім'ї, формування готовності педагогічного колективу до взаємодії з віктимними підлітками; підготовка методичного забезпечення комплексної роботи з об'єктами профілактики) соціально-педагогічної профілактики віктимної поведінки підлітків; визначено критерії (віктимність особистості підлітка та віктимогенність сім'ї підлітка), показники та рівні ризику віктимізації підлітків учнів загальноосвітніх шкіл.

Молодим науковцем підготовлено та впроваджено відповідні методичні рекомендації, розроблено й апробовано на практиці програму соціально-педагогічної профілактики віктимної поведінки підлітків. Зокрема, результати дослідження впроваджено у практику профілактично-виховного процесу ЗОШ с.Красноволя Маневичького району Волинської області, Горинської ЗОШ Кременецького району, ЗОШ с.Боратин Луцького району Волинської області, Жидичинської ЗОШ Ківерцівського району Волинської області, а також у навчальний процес Східноєвропейського НУ ім.Лесі Українки.

Загалом дослідженням було охоплено 303 підлітки — учні 7—9 класів віком 12—14 років і 496 батьків. На етапі формуального експерименту до роботи було залучено 201 віктимного підлітка (102 — в експериментальній групі, 99 — в контрольній) та стільки ж представників їх сімей, 4 соціальних педагоги, 25 студентів-волонтерів — майбутніх соціальних педагогів, 12 учнів старших класів — активістів школи, 8 класних керівників, 11 вчителів-предметників, 14 батьків-активістів.

Результати дослідження не вичерпують усіх аспектів порушеної проблематики, однак визначають напрями її подальшого вивчення і вирішення, в тому числі вказують на необхідність розробки комплексної програми соціально-педагогічної профілактики віктимної поведінки учнів загальноосвітніх шкіл, встановлення особливостей віктимної поведінки школярів за гендерною ознакою та визначення конкретних форм і методів соціально-педагогічної профілактики.

ГУМАНІТАРНИЙ ВЕКТОР ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Оригінальну і водночас актуальну тему дисертаційного дослідження "Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами інтерактивних технологій" обрала наш молодий науковець Наталія Бодруг. Її дисертаційними пошуками керувала доктор педагогічних наук, професор Хмельницької ГПА Людмила Романишина. Успішний захист дисертації відбувся на засіданні спеціалізованої вченої ради НУ водного господарства та природокористування. Опонували нашому науковцю доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, професор Олександр Лавріненко та кандидат педагогічних наук, доцент Черкаського НУ ім. Богдана Хмельницького Олександр Кучай.

У дослідженні зазначається, що парадигмальні зміни цілей освіти формують нові розуміння функцій, здібностей, професійних умінь учителя, зорієнтованих на компетентність і майстерність, на забезпечення високого рівня професіоналізму і творчої активності. Домінантою стає підготовка фахівця, здатного до здійснення міждисциплінарних зв'язків, наділеного усвідомленням універсального значення професійних знань у контексті соціокультурного простору та вмінням організувати навчальний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості, на її підготовку до вирішення завдань життєтворчості. Такі вимоги суспільства спонукають педагогів до внесення змін в організацію навчального процесу шляхом впровадження в нього інтерактивних технологій, насамперед у сфері вищої школи.

Процес підготовки вчителів гуманітарних спеціальностей засобами інтерактивних технологій на даний час містить низку суперечностей: між недостатнім рівнем професійної майстерності випускників педагогічних ВНЗ і зростаючими вимогами загальноосвітньої школи до фахової компетентності вчителя; між необхідністю вдосконалення процесу формування педагогічної

майстерності сучасного вчителя у вирішенні проблемних освітніх ситуацій і недостатньою практикою використання інтерактивних технологій та інтерактивних засобів навчання у цьому напрямі; між потребою в практичній готовності вчителів до конструювання ефективних міжособистісних взаємин суб'єктів освітнього процесу та недостатнім використанням міждисциплінарних і професійно-адаптаційних підходів у професійній підготовці майбутніх педагогів.

Тема дисертаційного дослідження є складовою науково-дослідної теми Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка з проблеми "Організація навчально-творчої

діяльності з використання сучасних освітніх, педагогічних та інформаційних технологій у системі неперервної освіти". У цьому контексті дисертант визначила основні завдання дослідження: проаналізувати ступінь вивчення проблеми, окреслити сутність основних дефініцій досліджуваної тематики, вказати на особливості процесу професійної підготовки вчителів гуманітарних спеціальностей, виявити й обґрунтувати педагогічні умови застосування інтерактивних технологій у підготовці вчителів гуманітарних спеціальностей, уточнити компоненти, конкретизувати критерії та показники рівнів сформованості педагогічної майстерності вчителів-гуманітаріїв; розробити й експериментально перевірити ефективність моделі формування педагогічної майстерності вчителів засобами інтерактивних технологій.

Виконання таких завдань забезпечило новизну результатів дисертаційного

дослідження: педагогічними умовами формування педмайстерності майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій є розвиток мотивації до набуття професії із застосуванням новітніх засобів, забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача і студента, формування і застосування структурно-функціональної моделі, що відображає взаємозв'язки між метою, методами, формами, умовами, критеріями, компонентами і рівнями педагогічної майстерності, використання потенціалу педагогічної практики та виховних заходів.

Практичне значення дослідження полягає в розробці методичних матеріалів для дисциплін "Педагогіка", "Основи педагогічної майстерності", "Методика викладання іноземної мови", що сприяють вдосконаленню навчально-методичного забезпечення цих дисциплін і діагностики рівнів сформованості педагогічної майстерності вчителів гуманітарних спеціальностей. Матеріали дисертації можуть бути використані у процесі професійної підготовки студентів-гуманітаріїв педагогічних ВНЗ, у системі післядипломної освіти педагогів, при підготовці навчальних посібників і методичних рекомендацій.

Дослідно-експериментальна перевірка здійснювалась поетапно протягом 2012—2014 років на базі Донбаського ДПУ, Криворізького НУ, Мелітопольського ДПУ ім. Богдана Хмельницького, Південноукраїнського НПУ ім. К.Д.Ушинського, Хмельницького НУ, Чернівецького НУ ім.Юрія Федьковича і Кременецького ОГП ім.Тараса Шевченка. У констатувальному етапі дослідження брали участь 379 студентів, у формуальному — 115. Результати проведеного дослідження засвідчили, що ефективність формування педагогічної майстерності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін засобами інтерактивних технологій залежить від цілеспрямованого і комплексного впровадження у навчальний процес сукупності відповідних педагогічних умов, необхідної структурно-функціональної моделі та продуктивної авторської методики навчання.

ВИХОВАННЯ В НАЦІОНАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Зміст спеціфіці процесу виховання дітей у національних громадах присвячена монографія завідувача кафедри методики викладання мистецьких дисциплін нашої академії, професора О.Н.Дем'янука (співавтор Л.М.Антонюк) "Виховання дітей в національних громадах Волині у XIX – початку XX ст.". Видання рецензували доктори педагогічних наук, професори Г.П.Васянович (Львівський науково-методичний центр професійної освіти та освіти дорослих НАПН України), В.М.Жуковський (Національний університет "Острозька академія") і Н.А.Сейко (Житомирський державний університет ім.Івана Франка).

Автори зазначають, що в сучасних умовах розвитку української національної освіти і культури вирішення проблем формування культури міжнародних стосунків вимагає історико-педагогічного

аналізу досвіду минулого, зокрема вивчення виховного потенціалу окремих етнічних груп і національних меншин, які й на сьогодні належать до поліетнічного середовища українського суспільства. Зафіксовано історичний факт, що на Волині, яка у зазначений період була однією з найбільших губерній України і водночас україномалозаселеною, упродовж кількох століть поряд з корінними жителями – українцями – проживали представники найбільших національних меншин – поляки, євреї, чехи і німці, які взаємозбагачувались культурою, досвідом, знаннями, здобутими в галузі освіти й виховання. Однак оригінальний позитивний досвід цих спільнот до цього часу комплексно не вивчався.

У монографії наголошується на специфіці Волинського регіону у порівнянні з іншими регіонами підросійської України щодо організації, змісту та форм виховного процесу у школах національних меншин, зумовленої історичними передумовами цього процесу, кількісними і якісними показниками розвитку освіти національних меншин і особливостями реалізації національної політики Російської імперії на Волині. Автор розкривають сутність виховання дітей у національній громаді як історико-педагогічну проблему, етноконфесійні засади та етнопедагогічні основи виховання дітей саме в національних громадах Волинського регіону. Висвітлено роль релігії як провідного соціально-виховного інституту для дітей національних

меншин, зміст, форми і методи сімейного виховання та виховання в умовах загальноосвітньої школи. Значна увага приділена народній педагогіці польської, чеської, німецької та єврейської національних меншин на Волині й аксіологічній характеристиці виховання дітей у національних громадах.

У монографії з'ясовано, що до аксіологічного простору національних громад Волині у згаданий період і виховних цінностей дітей національних меншин входять сім'я, рідна мова, ставлення до трудової діяльності та суто релігійні цінності. Доведено, що специфіка цінностей суттєво залежала від зовнішніх чинників (перебування в іноетнічному та інкультурному середовищі, особливості імперського законодавства тощо) внутрішніх факторів (особливості укладу життя в національних громадах, специфіка сімейних відносин тощо). Важливо, що незважаючи на певну культурну замкнутість кожної національної меншини, дітям прагнули прищепити загальнолюдські духовні цінності (любов, милосердя, дбайливе ставлення до близьких, працьовитість), що впливало на зміст, форми і методи виховання дітей.

Дослідження рекомендоване студентам для поглибленого вивчення історії освіти Волинського регіону. Видання буде корисним для науковців, викладачів ВНЗ, дослідників історії України.

ШКІЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК – ОБ'ЄКТ ХУДОЖНІЙ

Істина та Краса – концепти взаємопов'язані не лише у контексті філософського підходу, а й з практично утилітарної точки зору: істинне завжди красиве, а справжня краса втілює об'єктивну істину. Тому в життєвій практиці людина сприймає красиве істинним, справжнім, потрібним, а потворне – хибним, шкідливим. Такий принцип має особливе значення у творчому процесі підготовки навчальних підручників і посібників, де не лише зміст, а й сама форма мають стимулювати читача до оволодіння знаннями, які несе навчальний матеріал, а також допомогти йому в ефективному і продуктивному засвоєнні науково-теоретичних

положень і практичних рекомендацій, запропонованих автором видання.

У цьому контексті специфічна роль належить ілюстративному матеріалу підручників, на чому наголошує асистент кафедри методики викладання мистецьких дисциплін нашої академії Іванна Погонєць у дослідженні "Теоретичні підходи до аналізу ілюстративного матеріалу шкільних підручників у другій половині XX століття", оприлюдненому на засіданні секції "Психологія XXI століття: здобутки і перспективи" IV Міжнародних психолого-педагогічних Челпанівських читань. Стаття опублікована в науковому збірнику Читань, що проходили в рамках V Міжнародного фестивалю "Світ психології". В роботі узагальнено основні вимоги до ілюстрації навчальних видань, визначені вітчизняними і зарубіжними вченими, та вказано на основні показники оцінювання якості ілюстративного оформлення шкільної навчальної літератури.

Наш автор виходить з того, що на сучасному етапі розвитку освіти відбувається значне розширення фонду навчальної літератури для загальноосвітньої школи, укладається та видається чимало нових альтернативних видань, а тому виникає потреба у вдосконаленні системи вимог і критеріїв оцінювання їх якості. Підкреслюється, що формування початкового зацікавлення, а тому й полегшення засвоєння учнями навчального змісту передбачає наявність у підручнику відповідного ілюстративного матеріалу, якість якого як компонента структури навчальної книги має важливе практичне значення. У статті чітко визначено: оформлення підручника повинне відповідати вимогам педагогічного процесу, забезпечувати максимальну зручність читання, оптимізувати сприймання і розуміння навчального матеріалу шляхом чіткої і зрозумілої для учнів певного віку системи рубрикації, виокремлень у тексті, виразно виконаних ілюстрацій. Тому до ілюстрування навчальної літератури ставлять відповідні вимоги. У цьому плані вивчення досвіду конструювання підручників II половини XX століття є особливо важливим, оскільки саме в цей період шкільний підручник уперше став об'єктом наукового дослідження. Автор наголошує, що вимоги до укладання й оформлення навчальної літератури формуються відповідно до змін, які відбуваються у суспільстві та в системі національної освіти, у зв'язку з чим критерії оцінювання підручника та його естетичної складової повинні постійно доповнюватися і вдосконалюватися.

Важливість цієї проблеми обумовлюється тим, що ілюстративність підручника, як системи взаємопов'язаних елементів, які перебувають у функціональній єдності та гармонії, виступає одним із визначальних факторів привабливості і зрозумілості навчальної книги для учнів. Стаття містить конкретні рекомендації: ілюстрація в підручнику повинна пояснювати, систематизувати, доповнювати зміст, розвивати увагу, уяву та творче мислення; її зв'язок із текстом підручника здійснюється через підтекстовки, запитання, завдання; художнє оформлення має

відповідати тексту і бути доцільним для поглибленого засвоєння навчального матеріалу. У підсумку, ілюстрація стає особливим засобом соціального спілкування з учасниками навчального процесу, зокрема допомагає їм засвоїти суспільно прийняті та науково обґрунтовані положення, ідеї, принципи.

У дослідженні також окреслені основні дидактичні критерії оцінювання ілюстративного матеріалу підручника: дидактична відповідність ілюстрації його змісту; інформативність наочного зображення; комунікативність, реалістичність і функціональність ілюстрації. Завдяки цьому ілюстрація сприяє поглибленню навчально-виховного спілкування між учителем і учнем, здобуває необхідну естетичну, психологічну й ідеологічну цінності. Автор наголошує, що на сучасному етапі розвитку освіти прослідковується розширення проблематики досліджень якості шкільного підручника, а тому перегляд і творче переосмислення

ная досягнутих результатів у контексті їх відповідності вимогам сучасності сприятиме створенню високоефективних навчальних видань нового покоління.

ПРОБЛЕМА ГОСТРА Й АКТУАЛЬНА

На базі історичного факультету Житомирського державного університету ім. Івана Франка з участю Інституту історії України НАН України та НУ оборони України ім. Івана Черняхівського відбулася Всеукраїнська наукова конференція "Війни і збройні конфлікти у Східній Європі в XX – на початку XXI століття". До складу Оргкомітету Конференції, очолюваного ректором університету, професором Петром Саухом, увійшли проректор з наукової роботи і міжнародних зв'язків, професор Наталія Сейко, завідувач кафедри всесвітньої історії, професор Г.М.Стародубець, завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії НАН України, професор Олександр Лисенко та науковці університету-господаря, НПУ ім. М.П.Драгоманова, НУ оборони України ім. Івана Черняхівського. До актуальних, гострих і болючих проблем, що стосуються не лише історії, а й тривожного і складного сьогодення України, звернулися 78 доповідачів з вищих закладів освіти й наукових установ Житомира, Києва, Харкова, Львова, Івано-Франківська, Хмельницького, Черкаса, Ужгорода, Вінниці, Переяслава-Хмельницького, Кам'янець-Подільського, Острога і Кременця.

На пленарному засіданні висвітлювались теми "Гуманітарний вимір збройних конфліктів сучасності: спроба антропологічної рефлексії" (Олександр Лисенко, Інститут історії НАН України), "Глобальні збройні конфлікти XX століття та їх вплив на формування ідентичності українців" (Ірина Слюсаренко, Київський славистичний університет), "Пропагандистські кампанії нацистів у генеральному окрузі "Житомир" в 1941 – 1944 роках" (Сергій Стельникович, НПУ ім. М.П.Драгоманова), "Досвід АТО у проведенні інформаційно-психологічних операцій" (Івани Канкін, Житомирський військовий інститут ім. С.П. Корольова).

Учасники конференції брали участь у роботі круглого столу "Насилля як субстанційна основа війни". Модератором засідання виступив докторант кафедри філософії Житомирсько-

го ДУ ім. Івана Франка, доцент Вадим Слюсар, який доповіддю "Інструментальний характер насилля як соціального історичного феномену" означив напрямки проблемно-тематичної дискусії. Науковці отримали нагоду висловитися з приводу проблем опору і протидії насиллю, форм і методів насилля, тематики насилля у свідченнях учасників військових конфліктів.

У секційному форматі досліджувалися три наукові проблеми: "Бойові дії на фронтах Східної Європи в XX – на початку XXI століття" (у секції працювали 28 науковців), "Соціально-економічні процеси воєнного часу та окупаційне життя у країнах Східної Європи в XX – на початку XXI століття" (18 науковців) і "Питання культури, ідеології та історичної пам'яті у контексті війни та збройних конфліктів у Східній Європі в XX – на початку XXI століття" (25 науковців). Особливий інтерес в учасників конференції викликали доповіді "Учасність в антиповстанських акціях як вияв "політичної благонадійності" номенклатурних чиновників західноукраїнських областей в 1944 – 1945 роках" (Галини Стародубець, Житомир), "Діяльність ОУН на Вінничині в 1941 – 1944 рр." (Людмила Парашук, Вінниця), "Друга світова війна: український вимір" (Микола Кордон, Житомир), "Сексуальне насилля на війні" (Володимир Гінда, Київ), "Письмові документи й усні вказівки ОУН (б) і УПА: проблема розрізнення" (Володимир Ковальчук, Київ), "Інструменталізація історичної пам'яті: радянсько-російський міф про Другу світову війну та його репрезентації в Україні" (Вікторія Венгерська, Житомир), "Формування образу ворога з України засобами російської пропаганди: досвід пострадянського періоду" (Микола Шевченко, Київ), "Трансформації сутності війни у глобалізованому світі" (Володимир Стародубець, Житомир).

Програма конференції включала доповіді науковців нашої академії. Доктор історичних наук, доцент Ірина Скакальська запропонувала аналітичне дослідження "Трагедія евакуації: Друга світова війна і сучасний збройний конфлікт на Сході України", де зазначає, що сучасні події на Донбасі викли-

кають велике занепокоєння в Європі та світі, і вважає: "...якщо дипломатія не знайде шляхів припинення війни, то ситуація може обернутися найбільшою з часів Другої світової війни катастрофою на європейському континенті". Сьогодні втягнута у війну Україна змушена звертатися до досвіду Другої світової війни не тільки на рівні наукової проблеми, а й у прикладному розрізі. Науковець наголошує на необхідності розуміти і враховувати непевність історичного часу та всю повноту причинно-наслідкових зв'язків у процесах минулого і сучасності. Кандидат історичних наук, доцент Олександр Соловей презентував тему "Військово-політичні аспекти українсько-польських взаємин на території Волині у міжвоєнний період (1921 – 1939 рр.)". Важливість тематики автор аргументує тим, що у згаданий період Волинь стала плацдармом протистояння між залишками національних сил, які опинилися в еміграції, й органами радянської влади. Польську владу непокоїло поширення комунізму в Європу, а радянську – наявність на цій території українських військових формувань, які хоч і зазнали втрат, але не склали зброї і продовжували здійснювати військові акції після поразки визвольних змагань. Згадується, що в той час, як радянський уряд на підконтрольній йому території здійснював масові репресії проти сільського населення в процесі примусової колективізації, – польський уряд розпочав на підконтрольних йому теренах акцію з умиротворення українських селян – так звану "паціфікацію", чим викликав відповідну реакцію українських радикальних сил (ОУН і КПЗУ). Такий поділ Волині був виразом протистояння європейської і радянської соціально-політичних систем, породжував соціальну напругу і спричиняв збройні конфлікти в регіоні.

За рішенням Вченої ради Житомирського державного університету ім. Івана Франка опубліковано науковий збірник "Матеріали Всеукраїнської наукової конференції "Війни і збройні конфлікти у Східній Європі в XX – на початку XXI століття".

Анатолій БАГНЮК
головний редактор газети "Замок"

ПСИХОЛОГІЯ РЕЛІГІЙНОСТІ —

Справжній науковець, сповідуючи широту і масштабність світоглядного горизонту, залишається вірним обраному предмету власного наукового дослідження, бо тільки системний і систематичний аналітичний підхід до об'єкта своїх наукових інтересів, інтелектуальних симпатій забезпечує передбачуваний і бажаний дослідницький ефект, приносить неповторну духовну насолоду від перемоги проникливого розуму над незворушним і незалежним від інтелекту фактом.

За всіма параметрами і вимогами до таких науковців належить кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології нашої академії, докторант кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки Наталія Савелюк. Вона — постійний учасник Міжнародних психолого-педагогічних читань. Цьогоріч цей престижний науковий форум організували Східноєвропейський інститут психології (Україна — Франція), Інститут проблем виховання НАПН України, Психологічний інститут ім. Л.Шукиної, Міжнародна експертна агенція "Консалтинг і тренінг", Західноукраїнський ресурсний центр, Центр розвитку дитини і сім'ї "Європейський", Львівський обласний інститут ППО, Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Григорія Сковороди за підтримки та з участю Ягеллонського університету (Польща), Global University (Італія — США), журналу "Психологія сьогодні". Читан-

Автор пояснює, що термін "дискурс" у сучасній психології нерідко замінює традиційні поняття "спілкування", "мовлення", "комунікація" з причини загальної переорієнтації психології із номотетичних абстракцій на вивчення унікального функціонування конкретної індивідуальності. У статті вперше характеризується дискурс як соціальне явище, що послуговується системою знаків, насамперед мовних, і позначає реальність, яка перебуває на перетині конструкції іманентної суб'єктивності та перманентної фактажу об'єктивної реальності. У найбільш загальному розумінні дискурс можна розглядати як "текст у повному контексті", або як активне мовленнєве, знаково-символічне конструювання світу суб'єктом.

Наш науковець дотримується думки що "дискурсивний поворот" став закономірним наслідком "лінгвістичного повороту", а "нарративний поворот" — складовою частиною "дискурсивного". Тому мова йде не лише про дискурсивну, а про нарративну психологію. Автор робить важливий для себе (а отже і для перспективи власних наукових досліджень) висновок: в межах дискурсивного підходу пріоритет надається політико-ідеологічній проблематиці, серед якої релігійний дискурс в Україні системно не досліджувався, через те перспективи наступних досліджень пов'язані з дискурс-аналізом і побудовою відповідної концепції, яка б у термінах дискурсивної психології опи-

об'єктивність і абсолютизація значення ритуалу.

Науковець наголошує на необхідності розмежування термінів "релігійна мова", "релігійний стиль", "релігійний текст" і "релігійний дискурс", а також різних реально існуючих підтипів останнього (християнського чи ісламського, католицького чи православного) як переважно абстрактного родового поняття. В якості теоретичних засад дослідження конкретного релігійного дискурсу названо основні концепти психолінгвістики: знак, мова, знання, когнітивні процеси, мовленнєва діяльність, комунікація, розуміння. Дослідниця не обходить увагою загальновідомі семантичні моделі кодування й розуміння інформації, зокрема мовленнєвого характеру, а також звертається до більш специфічних, але вагомих для дослідження розуміння саме релігійного дискурсу напрацювань, прикладом яких виступає когнітивна теорія метафори.

Актуальність і необхідність дослідження феномену релігійності науковець аргументує особливістю соціально-культурних реалій, одна з яких — суттєве зростання кількості віруючих в Україні (за статистикою, понад три чверті населення). Абсолютна більшість дорослого населення України сприймає факт існування Вищої Сили як об'єктивну істину, а тому відповідно дотримується певних ритуальних дій: відвідує богослужіння, виконує релігійні обряди, читає духовну літературу тощо. З цього випливає, що поглиблення та розширення досліджень релігійних уявлень, цінностей, ідеалів і картини світу загалом як цієї абсолютної більшості, так і віруючих за жорсткішими критеріями, є вагомим завданням сучасної науки. Треба визнати, що різні аспекти релігійної віри та супутніх феноменів упродовж останніх десятиліть активно вивчаються національними релігієзнавцями, істориками, культурологами, соціологами, філологами, педагогами і психологами різних напрямів. У психології навіть обґрунтовуються засади втілення духовної парадигми досліджень як базової для виходу з хронічної кризи психологічної науки, причому духовність асоціюється з релігійністю.

Дослідниця підкреслює: оскільки сучасна вітчизняна психологія йде шляхом постнекласичної раціональності, то виникає потреба в розробці нових методологічних підходів до вивчення унікального життєвого досвіду особистості, зокрема релігійного, щоб надалі порівнювати його з досвідом

Таким чином, назріла необхідність у системних психолінгвістичних дослідженнях релігійних аспектів життя людини, свідомості релігійної особистості, її релігійної картини світу, тобто особистості, яка творить власний життєвий часопростір символічними мовними і мовленнєвими засобами, надаючи

йому універсальних значень та унікальних смислів. Оскільки зовнішній і внутрішній світ людини як суб'єкта віри має соціально конструйований разом з тим динамічний модус осмислення, то доцільно користуватися не поняттями "релігійний текст" чи "релігійна мова", а терміном "релігійний дискурс". В загальному філософському трактуванні релігійний дискурс розуміється як сукупність комунікативних дій або подій, спрямованих на трансляцію, збереження та розвиток релігійних уявлень. Соціологія

бачить його як набір певних дій, насамперед мовленнєвих, спрямованих на залучення людини до віри, а лінгвістика — релігійний текст у живому спілкуванні або сукупність актів релігійної комунікації. Науковець вважає, що такі поняття, як "теологічний дискурс", "християнський дискурс", "біблійний дискурс" і т. п. є видами (підтекстами) релігійного дискурсу як більш узагальненої категорії, а такі семантичні поєднання, як "релігійно-філософський дискурс", "проповідницький дискурс" та інші служать для означення змістового наповнення, цільової спрямованості у відповідній сфері комунікації.

Професійну корекцію наукового інтересу Наталії Савелюк як фахівця спостерігаємо у її статті "Елементи релігійного дискурсу в освітньо-виховному просторі України", опублікованої у збірнику наукових праць Рівненського ДГУ "Психологія: реальність і перспективи". Наш науковець резонно зауважує, що комплекс катаклізмів змушує Україну шукати виходу із кризи, яка у своїх вибоїках має не тільки політичні, фінансово-матеріальні, а й глибоко духовні фактори. Один з напрямів подолання кризових явищ — трансформація вітчизняної системи освіти через інтеграцію в європейський освітній простір (а він водночас є і демократичним, і прагматичним), цементуючим осередком якого виступають вічні християнські цінності з їх ключовим ціннісно-смысловим орієнтиром — "Любов'ю до Іншого". У дослідженні наголошується, що постмодерна людина сприймає вічні цінності не як жорстку догму, а як традиційну ідеологію, здатну в процесі релігійного дискурсу конструювати комунікацію звичайних людей не просто як мислячих індивідів, а як морально відповідальних, свідомих свого покликання на землю. Зазначається важлива

на проходили в рамках V Міжнародного фестивалю "Світ психології" і мали глобальну тематичну спрямованість — "Г.І.Челпанов: XXI століття". Науковці працювали в кількох проблемних напрямках: "Г.І.Челпанов: історичні аспекти становлення психології як самостійної науки", "Психологія XXI століття: здобутки і перспективи", "Педагогіка майбутнього: технології плекання довершеної особистості", "Філософія, психологія людини, суспільства і культури: виміри третього тисячоліття", "Психологічні, педагогічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів вищої освіти в Україні", "Культурно-історичний потенціал гуманітарних наук: виклики сьогодення".

"Дискурсивний поворот" у психології як міждисциплінарна відповідь на запитання сьогодення" став темою виступу нашого науковця на Челпанівських читаннях. У виступі здійснено загальний теоретичний аналіз передумов становлення й основних ідей "дискурсивного повороту" в психології, окреслено його сучасні перспективи. Окрім цього, на фоні ґрунтовних напрацювань західної дискурсивної психології та її помітного резонансу в російських наукових колах, відзначається внесок українських науковців психолінгвістичного й нарративного підходів. Визначаючи актуальність проблематики, автор наголошує, що саме спроба побудувати психологію за строгим взірцем математико-природничих наук стала однією з причин методологічної кризи як поразки з боку життєвих реалій, і нагадує, що вже в минулому столітті провідні психологи намітили магістральний шлях виходу з такого теоретичного тупика — культурно-історичну психологію, котра втілює собою нерозривний зв'язок психіки особистості зі знаково символічним, у тому числі мовним, середовищем функціонування.

свала феномен релігійності як невід'ємну складову українського національного менталітету.

Саме феномен релігійності став основним об'єктом наукових досліджень доцента Наталії Савелюк, а це вона постійно підтверджує своїми аналітичними публікаціями й активною участю у всеукраїнських і міжнародних наукових форумах. Одним із таких форумів була Міжнародна наукова конференція "Актуальні проблеми психолінгвістики і психології мови та мовлення", підготовлена Східноєвропейським НУ ім. Лесі Українки спільно з Українською асоціацією психолінгвістів і Центром соціальних ініціатив і аналітичних досліджень, де в секції "Психологія мови і мовлення" наш науковець виступила з доповіддю "Психолінгвістичні особливості релігійного дискурсу (теоретичний аспект)".

У дослідженні охарактеризовано специфіку релігійного дискурсу як об'єкта психолінгвістичного аналізу, обґрунтовано важливість вивчення відповідної сфери комунікативно-мовленнєвої діяльності в ситуації духовної кризи суспільства і складних методологічних пошуків вітчизняної психології. На основі новітніх філософських, соціологічних і лінгвістичних досліджень уточнено визначення терміну "релігійний дискурс".

Важливо, що виокремлено низку суттєвих особливостей релігійного дискурсу: наявність такого учасника дискурсу, як Бог ("суперагент" дискурсу), а також посередників між Богом і людьми (пророки, ангели, святі); опора на культові книги та культові споруди як основу для текстового і хронологічного забезпечення дискурсу; базуювання на цінностях, які залишаються "законсервованими" упродовж тисячоліть; залучення специфічної лексики і мовних зворотів; суттєва символічність і метафоричність;

Інших для виведення певних загальних закономірностей. У цьому контексті важлива роль належить психолінгвістиці: її багатий теоретичний і діагностичний арсенал дає змогу досліджувати життя як "народження і прочитання низки текстів", а також користуватися апробованими емпіричними методиками, що поєднують в собі як ідеографічний, так і номотетичний підходи. Більше того, потенціал психолінгвістики в аналізі феноменів релігійної особистості в українській психології достатньо не розкритий і не реалізований.

думка, з якою важко не погодитись: якщо релігійний дискурс розглядати як суттєво ритуалізоване, стилістично формалізоване та глибоко інтимне спілкування людини з Богом за посередництвом священнослужителів, то він може бути включеним у широкий дискурс освітніх навчальних закладів; якщо ж релігійний дискурс розуміти як комунікації, діалоги, дискусії на релігійну тематику з метою виразити сподівання і надії людини на духовну підтримку, то він може стати елементом загального дискурсу в освітньому закладі.

НАУКОВИЙ ІНТЕРЕС НАТАЛІЇ САВЕЛЮК

Проте в останньому випадку необхідно розуміти ризики, що можуть виникнути у процесі використання релігійного дискурсу на заняттях, насамперед з причини міжконфесійних суперечностей і непорозуміння. З огляду на це автор дає рекомендації педагогу, який бере на себе відповідальність за організацію елементів релігійного дискурсу у навчально-виховному процесі: пам'ятати про законодавчо закріплену свободу віросповідання кожного громадянина і знати конфесійну спрямованість релігійних уподобань своїх вихованців. Враховуючи, що кількість віруючих в Україні складає більше 75 % населення, при організації педагогічного процесу, особливо при вивченні циклу соціальних і гуманітарних дисциплін, неможливо абстрагуватися від проблем, пов'язаних з релігійною вірою. Водночас у цьому полягає одна з умов забезпечення ефективності вітчизняної освітньо-виховної системи, серед основних завдань якої — сприяння становленню морально мислячої, високодуховної особистості.

Наталія Савелюк звертається до загальнометодологічних засад психологічного дослідження релігійності. На засіданні тематичної секції "Теоретико-методологічні засади дослідження

цивілізаційного поступу до наших днів, бо людина постійно, без огляду на наукові досягнення постає перед споконвічним екзистенційними проблемами: сенсу життя і

смерті, вибору між добром і злом, між свободою і відповідальністю. Крім цього, над людиною висять глобальні ризики, що загрожують її генетичному і духовному безсмертю і змушують її творити добро, надіятись на Бога, диво та спасіння і водночас вирішувати екзистенційні проблеми власними мирськими засобами. Тому феномен релігійності потребує поглибленого вивчення, а тут одним із найефективніших підходів виступає герменевтика як теорія та практика розуміння і тлумачення певного змісту.

Наголосивши, що когнітивні дослідження завершуються отриманням "розуміння-знання", "розуміння-інтерпретації", "розуміння-осягнення" предмета наукового аналізу, науковець стверджує: теорія і методи герменевтики відіграють вирішальну роль у конструюванні сучасного психологічного знання, в тому числі зорієнтованого на сферу релігійності як якості окремого індивіда або спільноти, що виражається в сукупності релігійних властивостей свідомості, поведінки, відносин. Важливо, що мова йде про внутрішню і зовнішню релігійність. Внутрішня релігійність вважається істинною, бо тут релігія виступає не засобом, а метою вдосконалення людини, в той час зовнішня релігійність виступає засобом досягнення певних соціальних вигод або захисту від загроз реального світу.

Автор вважає, що саме на перетині загальноприйнятих релігійних значень і потенційно нескінченних особистісних смислів перебуває категорія "розуміння", чим можна пояснити асиміляцію й акомодацию надособистісних релігійних істин в унікальній свідомості кожного конкретного суб'єкта. Тому герменевтичний метод, сягаючи своїми коренями Антики і базуючись на першопочаткових традиціях середньовічної екзегетики, здобув статус повноцінного теоретико-методологічного підходу до вивчення складних феноменів душевного і духовного життя людини та розширює можливості сьогодишньої психології у дослідженні релігійності в аспекті не тільки і не стільки опису, скільки розуміння релігійної особистості.

Науковець вдається і до локалізації проблематики: вивчає психологічні аспекти особистості у конкретній практичній площині. Підтвердження такого підходу — її участь у II Міжнародній науково-практичній конференції "Особистість і суспільство: методологія і практика сучасної психології", яку провів Східноєвропейський НУ ім. Лесі Українки спільно з Університетом Марії Складовської-Кюрі в Любліні (Польща), Ря-

занським держуніверситетом ім. С.О.Єсеніна (Росія) і Центром соціальних ініціатив і аналітичних досліджень. Вчені трьох країн представили своє бачення методологічних засад дослідження особистості в суспільстві, її життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства, в системі сучасних політичних і економічних відносин, зокрема у професійній сфері, та в умовах кризи і конфліктів. Особлива увага була приділена аналізу когнітивних ресурсів особистості в сучасному суспільстві, насамперед в його культурному й освітньому просторі. Саме в дискусії з останньої проблематики брала

участь Наталія Савелюк, яка запропонувала власне дослідження "Релігія та особистість: основні аспекти взаємовпливу". Важливість й актуальність теми підтверджена статистичними даними: в Україні церкві довіряють 62% опитаних, засобам масової інформації — 32%, політичним інституціям — 8%. Ступінь довіри до інституції однозначно вказує на рівень їх впливу на свідомість і поведінку людини. Вивчення основних аспектів такого впливу виступає важливою умовою успішного прогнозування соціальної поведінки людини, яка так чи інакше самоідентифікується з категорією віри. Науковець вказує на цікаву і специфічну особливість: вважається, що релігійна соціалізація особи, пов'язана з багатовіковою законсервованістю релігійних цінностей, залишає надто мало місця для індивідуальної творчості, тобто для смисложиттєвої імпровізації особистості. Але релігійна соціалізація здійснюється у двох напрямках: соціологічному і психологічному. Якщо соціологічний передбачає традицію і спрямовується від суспільства до особистості (включає людину у соціально-релігійні відносини), то психологічний напрям виражає індивідуальне й активне сприйняття релігійних норм і спроектовується від особистості до суспільства. Тому релігійна соціалізація виступає процесом взаємодії між людиною і такою соціальною інституцією, як церква, що базується не на повному сприйнятті її вимог, а на активному засвоєнні релігійного досвіду, входженні в соціальне середовище через власну діяльність особистості.

У дослідженні наголошується на важливості вивчення конкретних особистісних передумов релігійної соціалізації, які в одному випадку можуть сприяти становленню глибоко віруючої людини, в іншому — формувати тільки зовнішню прагматичну релігійність, а інколи навіть приводити до безрелігійності.

Глибокі передумови релігійності лежать у площині національного менталітету. Зокрема, відомі етнопсихологи такі риси українського національного характеру, як інтровертизм, індивідуалізм, емоційність відносять до психологічних чинників релігійності українців. Саме такими чинниками обумовлюється особистісність віри. Релігійність особистості українця неможливо зрозуміти поза його індивідуалізмом. У висновку зазначається: релігія й особистість — особливі, взаємодоповнювані та взаємозумовлені соціальні сутності. Релігія впливає на особистість через механізми й агентів

релігійної соціалізації, а с особистість вибірково сприймає та осмислює зазначені впливи у зв'язку з конкретними своїми рисами. Реальним посередником між ними обома виступає релігійний дискурс (з боку церкви — проповідь, з боку людини — молитва) як цілісний і динамічний соціально-комунікативний простір.

Вектор наукового пошуку зберігається і під час участі нашого науковця в Міжнародній науковій конференції "Актуальні проблеми психології і педагогіки - 2015", що відбулась у столиці Угорщи-

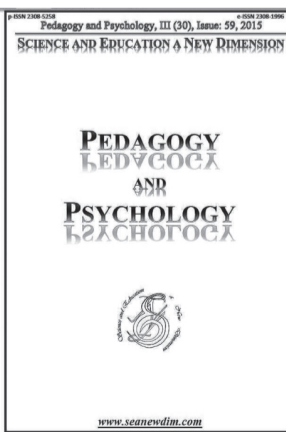
ни Будапешті в дистанційному форматі під егідою Товариства за культурний і науковий прогрес у Східній і Центральній Європі. Наталія Савелюк запропонувала до програми конференції дослідження "Психологічні особливості основних жанрів релігійного дискурсу: молитва, сповідь, проповідь та обрядові дії". Стаття опублікована у черговому номері серії "Педагогіка і психологія" міжнародного наукового журналу "Наука й освіта в нових вимірах". Молитва, сповідь, проповідь та обрядові дії аналізуються як

духовності особистості" IX Міжнародної науково-практичної конференції "Духовність у становленні та розвитку особистості", проведеної Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України, Лабораторією психології особистості ім. П.Р.Чамати на базі Чернівецького НУ ім. Юрія Федьковича, вона виступила з доповіддю "Герменевтичні засади психологічного дослідження релігійності", де обґрунтувала доцільність застосування категорій і методів герменевтики при дослідженні феномену релігійності на його психологічному рівні з метою досягнення розуміння релігійного способу світовідчуття,

світорозуміння та ставлення людини до світу. Незважаючи на відмінність підходів до вивчення феномену релігійності, необхідно визнати важливість, а подекуди і пріоритетність духовно-релігійної сфери свідомості як потужного чинника життєдіяльності людства від самих початків його культурно-

основні жанри активної релігійної вербальної та невербальної комунікації у відповідному життєвому контексті. Обґрунтовується думка, що основними психологічними особливостями всіх цих жанрів виступає діалогічність, емоційність, а також архаїзм задіяних психічних структур і функцій. Науковець стверджує: якщо на духовному рівні така комунікація — це спілкування з Богом або про Бога з метою вдосконалення людини, то на психологічному — дієвий спосіб катарсису негативних емоцій і зміцнення відчуття зовнішньої підтримки Вищих Сил. Автор статті наголошує: "Чим вища щирість молитви, сповіді, проповіді в їх емоційній напрузі, тим більше виявляється і пізнається в них справжня психологічна, тобто душевна, сутність особистості".

В загальному, науково-аналітичні пошуки Наталії Савелюк виливаються у своєрідний дослідницький дискурс, в якому вона спрямовує на об'єкт дослідження весь арсенал сучасної методології, а відповідь отримує у формі теоретичних висновків, аргументованих рекомендацій, практичних пропозицій і низки проблемних питань, що формують поле наступного етапу інтелектуальної творчості.

ПРО СВІТ ЗНАКІВ У "ШКОЛІ ВІДКРИТОГО РОЗУМУ"

Валентина КАЩУК

У рамках Міжнародного інтеграційного проекту для студентів, аспірантів і докторантів "Школа відкритого розуму" відбулася XIV Міжнародна інтеграційна конференція на тему "У світі знаків: проблеми вербального і невербального спілкування", що пройшла в Польщі під патронатом маршалка воєводства Свєнтокшиського, представників влади польських міст, в яких побували учасники, у співпраці з польським радіо і телебаченням.

Організаторами зустрічі виступили Університет Яна Кохановського в Кельцах, Кам'янець-Подільський національний університет ім.Івана Огієнка, Тернопільський національний педагогічний університет ім.Володимира

Гнатюка, Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім.Тараса Шевченка, Товариство Центру східної культури в Кельцах, влада міст воєводства Свєнтокшиського.

До організаційного комітету увійшли: голова — професор Олег Лешек, і секретар — доктор Рішард Стефанський (Університет Яна Кохановського в Кельцах); доктор Сергій Волковинський (Кам'янець-Подільський національний університет ім.Івана Огієнка); професор Міхал Лабашук (Академія Технічно-Гуманістична в Бяльсько-Бялій); професор Афанасій Ломакович (Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка); професор Оксана Лабашук (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка); професор Олександр Глазков (Російська академія народного господарства і державної служби при Президентові РФ); професор Владімір Зайка (Новгородський державний університет ім.Ярослава Мудрого, РФ), а також представники польської місцевої влади та польських культурних товариств.

Програма "Школи відкритого розуму" включала методологічні дискусії в осередку "Lubrzanka", вечір знайомства, інавгураційну наукову конференцію, пленерні сесії в Заганську, Кельцах, Кадзільні, дві сесії в Скляному будинку в Чекотах, сесії в Скаржисько-Камєнній, у виставковому центрі "Targi Kielce S.A.", в Університеті Яна Кохановського в Кельцах, у видавництві "Antykwariat Naukowy im. Andrzeja Metzgera", в Бодзєнтині, вечори польської, української та російської культур, роботу з місцевим польським телебаченням, огляд визначних місць Кельць, Кракова, Варшави.

Методологічні дискусії проводили науковці Сергій Волковинський, Матеуш Комальський, Мартіна Круль, Рішард Стефанський, Радослав Гарабін, Катаріна Нобіс-Власло, Володимир Мазурок і Олег Лешак.

Наукова конференція мала 6 тематичних спрямувань. Питання методології науки висвітлювали 6 науковців, серед яких — Сергій Волковинський з Кам'янець-Подільського ("Метод когнітивного аналізу дискурсу"). Йоґо крайна Оксана Кунцьо долучилася до розгляду проблеми суспільно-культурної семіотики ("Художня біографія Лондона за В.Вульф: фоностилістичне конструювання образу міста"). "Семіотика політики і бізнесу" зацікавила фахівців із Кельце і Москви. Темою "Лінгвосеміотика і паралінгвістика" займалися виключно польські доповідачі. Представники усіх трьох країн торкнулися питань семіотики тексту і дискурсу. Українську науку презентували кам'янець-подільські учасники конференції Оксана Грушанська ("Особливості

дії герменевтичного кола на прикладі картинок із текстом"), Віктор Мендерецький ("Афористичність мислення Ф.Ницше як боротьба скритого і прямого значення тексту"), Юлія Боднар ("Маніпуляції з текстом і контекстом в ЗМІ") і тернопільянка Марія Підодвірна ("Роль мовленнєвих жанрів у формуванні читацьких реакцій"). Та найбагатшою на наукові розвідки українських фахівців виявився тематичний

напрямок "Експресія артистична — література — мистецтво": "Взаємодія вербального і невербального аспектів нарративного тексту (на матеріалі новели М.Коцюбинського "Що записано в Книгу життя")" (Антоніна Лахманюк, Тернопіль), "Відтворення ідіостилу Р.Кіплінга в українському перекладі" (Марія Галайбіда, Львів), "Антитеза як ключовий прийом поезії Майдану" (Галина Горішня-Горба, Тернопіль), "Гендерні ролі в романі "S.N.U.F.F." В.Пелевича" (Дмитро Коваленко, Кам'янець-Подільський), "Семіотика як механізм дослідження відображення у літературному творі сучасної культури міста (на матеріалі І.Карпи "Bitches get everything" та Л.Вайсбергер "Диявол носить Прада")" (Олена Крушельницька, Тернопіль). Спільне дослідження "Багатство невербального спілкування у творах А.Чехова" запропонували юні науковці нашої академії Тетяна Герман і Мироолав Клебанюк.

Студенти поділилися своїми враженнями про поїздку. Керівником нашої делегації був декан філологічного факультету, доцент Володимир Мазурок. Конференція проходила у нестандартній, вільній формі: можна було переривати виступ, пити чай, задавати питання (крім гострополітичних). Учасники активно дискутували, спілкувалися трьома мовами на різні теми в межах даної проблематики. У вільний час порівнювали слова різних мов, обговорювали проблеми культури. Кожен відповідав зручною для себе мовою, крім англійської. З тієї причини декілька учасників отримали оригінальне покарання: вчили поезії не рідною, а іншою мовою і декламували їх.

Тематичні вечори дозволяли проходити у вигляді цікавих конкурсів і відповідно до національних традицій. Наші студенти запропонували колегам командні рухливі ігри. Ще одним незабутнім моментом було читання поезій-ланцюжків, яке записувало TVP Кельце.

Кожному з науковців вручено Сертифікат учасника конференції. Чергова зустріч відбудеться у травні наступного року в Кам'янці-Подільському, куди необхідно підготувати наукову статтю на тему "Наука і віра в образі світу".

Учасникам цього річного засідання "Школи відкритого розуму" було презентовано черговий том тематичного наукового журналу, де опубліковано матеріали її учасників за проблемою "Загальноєвропейська інтеграція у культурно-суспільному аспекті: причини і цілі". У виданні молоді науковці українських, польських і російських вищих закладів освіти висвітлюють причини і цілі культурної і соціально-культурної діяльності європейських народів, каузальні і телеологічні аспекти розвитку та функціонування європейських мов і літератур. Серед авторів — представники студентства нашої академії.

У розділі "Європа. Культура і політика" представлено дослідження Оксани Сілкі "Сучасний вчитель на тлі євроінтеграції". Наша студентка аргументовано доводить, що вчитель може стати сучасним лише тоді, коли навколо нього буде створено сучасну навчальну базу, яка включатиме не тільки комп'ютер, інтерактивну дошку та мультимедійні засоби, а й достатню кількість необхідних підручників, що, на жаль, є проблемою сучасної української школи. У статті окремо конкретизовано вимоги до вчителів світової літератури та іноземної мови і на цій основі узагальнено портрет сучасного вчителя.

Розділ "Мовознавство" містить наукові розвідки Катерини Чижук ("Особливості актуалізації мовленнєвих актів з подвійною ілюкцією") та Івана Прокіпчука ("Неологічні процеси в англійській мові на початку XXI століття (сфера економіки)"). Катерина Чижук наголошує, що актуальність дослідження мовлення у дії посідає значне місце в сучасних мовознавчих студіях лінгвопрагматичного спрямування, обумовлює необхідність вивчення комунікативної інтеракції учасників мовленнєвої взаємодії в цілому та різноманітності способів впливу на комуніканта за допомогою слова зокрема. Юна дослідниця пояснює, що мовленнєвий акт є тривірневим утворенням, де синтезуються локація (створення повноцінного висловлювання), ілюкція (значення та комунікативна мета висловлювання) та перлюкція (зміни у поведінці слухача, спричинені розумінням висловлювання). Івана Прокіпчука зацікавила динаміка структурних і функціональних змін у мові, збагачення її новими мовними одиницями, що залежить від процесів культурно-лінгвістичної взаємодії. У цьому аспекті особлива роль належить економічній лексиці, яка формується на фоні реалій сучасних міждержавних

зв'язків, оскільки належить до соціокультурних факторів, що впливають на міжнародні контакти і комунікації у сфері бізнесу. З цієї причини вокабуляр англійської мови активно поповнюється новими лексичними одиницями, які як об'єкт дослідження складають інтерес сучасних науковців — фахівців когнітивної лінгвістики.

Серед п'яти авторів розділу "Літературознавство" — три представники Наукового товариства нашої академії. Ольга Макаренко здійснює "Порівняльний аналіз вірша Юліуша Словацького "Do Ludwiki Bobrownu" у перекладах українською та російською мовами". Студентка-науковець наголошує, що ознайомитись із творчістю Юліуша Сло-

вацького, котрий писав польською мовою, можна лише за допомогою якісних перекладів, які найголовнішим завданням мають збереження цілісної єдності змісту і форми художнього твору. Одну із поезій Ю.Словацький присвятив своїй знайомій Людвізі Бобровній. Російською мовою вірш переклав А.Коваленський, українською — І.Глинський. Юна дослідниця зазначає, що в багатьох випадках український переклад є ближчим до оригіналу, точніше передає думку автора без доповнення "своїм", не властивим автору. Однак, визнано у статті, в загальному обидва переклади доносять до читача основну думку вірша Юліуша Словацького. Ольга Чохрій характеризує "Спілкування Юліуша Словацького з "близькими серцю поета жінками". До вивчення цієї теми студентку спонукав буклет "Близькі серцю поета...", підготовлений науковцями Літературно-меморіального музею Юліуша Словацького в Кременці та опублікований львівським видавництвом "Спомин". Наша дослідниця пише лише про двох жінок: "Дві жіночі долі, пов'язані з польським поетом: з одного боку — Марія Водзінська, а з іншого — Еглантина Паттей. Почуття до цих жінок поет висловлює у своїх віршах, які він присвятив їм. На жаль, Юліуш Словацький усе своє життя прожив самотнім". Юрій Коханевич звертається до української літератури, пропонуючи розвідку "Проза Василя Слупчука: особливості дискурсу". В роботі наголошено, що дискурс виступає одним із найскладніших понять сучасної лінгвістики, а в більшості європейських мов цьому слову немає еквівалента. Особливості дискурсу як складної єдності мовної практики і надмовних факторів автор статті аналізує на прикладі повісті Василя Слупчука "Клітка для неба". У творі зустрічаються вульгаризми, які також передані вербальним мовленням у поєднанні з невербальним

ми засобами спілкування, а це допомагає розкрити негативні емоції, зокрема почуття зневаги. В комунікативному аспекті дискурс у творі В.Слупчука постає монологом, діалогом і полілогом суб'єктів. Як феномен дискурсу використано також мовчання. У процесі монологічного, діалогічного і полілогічного мовлення і навіть мовчання персонажі твору шукають і знаходять взаєморозуміння.

Як підсумок, за аналогією можна стверджувати, що Школа відкритого розуму — це універсальний загальноєвропейський дискурс студентської молоді, в якому юні науковці знаходять духовне взаєморозуміння й інтелектуальне порозуміння в такому складному сучасному світі.

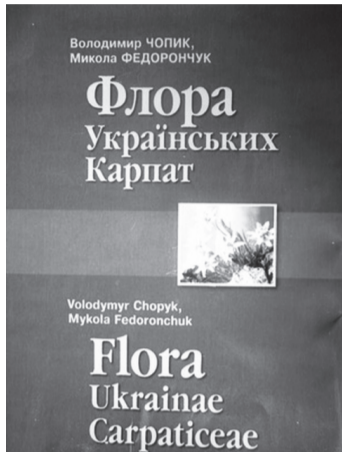
ПРО ФЛОРИСТИЧНУ КОРОНУ УКРАЇНИ

Саме про природну візитку України – Карпати – йдеться у фундаментальній праці завідувача кафедри біології та екології нашої академії, доктора біологічних наук, професора Володимира Чопика і старшого наукового співробітника Інституту ботаніки ім. М.Г.Холодного НАН України, доктора біологічних наук Миколи Федорунчука "Флора Українських Карпат". Це ґрунтовне академічне видання обсягом 712 сторінок є повним сучасним зведенням видового складу судинних рослин Українських Карпат, де описано 2532 види спонтанної флори, а також найбільш важливі культивовані види, географічну, екологічну, фітосоціологічну характеристики та сучасну номен-

клатуру. У передмові до видання автори зазначають, що на всіх етапах еволюції людини її життя залежало від рослин. Із Біблії дізнаємося, що 7 видів рослин врятували людство від голодної смерті, а римські бо-жества Flora і Fauna

увіковічили наукові поняття про рослинний і тваринний світ планети. Ботаніка, як наука про флору стає особливо актуальною в період тотального наступу екологічної кризи, а екологія як наука виросла саме з ботаніки. Сьогодні у трансформованому доквілі актуалізується необхідність

дослідження рослинного біорізноманіття та його ресурсного потенціалу, без чого неможливо визначити масштабних екологічних ризиків та напрямів і перспектив їх мінімізації або й уникнення.

Потреба у публікації такого ґрунтового і розширеного зведення рослин Українських Карпат обумовлена ще й тим фактом, що наявні "Флора України" (1937 – 1964 рр.), регіональний "Определитель высших растений Украины" (1987), "Визначник рослин Українських Карпат" (1987) фахово і морально застаріли і стали бібліографічними раритетами. А тому склалася ситуація, коли науковці академічних установ і навчальних закладів, студенти, фахівці-практики лісового і сільського господарства, фармацевти, екологи та всі, хто цікавиться рослинним світом, позбавлені можливості отримувати повноцінну інформацію про багатий і різноманітний світ нашої країни і зокрема Українських Карпат. Варто додати, що практично в усіх європейських країнах постійно перевидаються визначники, огляди, посібники з окремих рослинних угруповань (лісових, лугових, водних екосистем) та окремих таксономічних груп (злакові, бобові, орхідні тощо). У книзі наголошується, що саме під впливом антропогенного фактора відбувається помітна і при тому негативна трансформація флори: зникають біотопи багатьох рідкісних видів, цінних для науки зокрема і для людини взагалі диких корисних рослин, знищується природний генофонд, необхідний для виведення нових видів культурних рослин: лікарських, кормових, технічних тощо. Автори застерігають: якщо виснаження рослинних ресурсів відбуватиметься нинішніми темпами, то в майбутньому в Україні може склестися ситуація, за якої рослини стануть більшим дефіцитом, ніж газ і нафта. У виданні наводиться яскраве свідчення на користь збереження флори та цінності науки ботаніки як сукупності знань про рослинний світ: на думку фахівців, медичний серцевий препарат, синтезований у свій час із наперстянки, оправдав усі витрати на розвиток ботаніки за весь час її існування. А кожен рослинний вид – це потенційний біологічний ресурс.

Враховуючи той науковий факт, що останнім часом на зміну флористичним визначникам і описам великих

територій приходять флористичні визначники та описи регіонів і малих територій, автори вважають: об'єктивно настав час об'єднати зусилля фахівців Польщі, Словаччини, Румунії, Угорщини та України у підготовці видання "Хорологічна флора Карпат" як єдиної фізико-географічної та флорогенетичної гірської системи.

У книзі подається характеристика 10 флористичних регіонів Українських Карпат: Прикарпаття, Східні Бескиди, Горгани, Свидовидець, Чорногора, Чивчино-Гринявські гори, Мармароські (Гуцульські) Альпи, Вулканічні Карпати, Закарпатське Передгір'я, або Хуст-Солотвинська западина і Закарпатська рівнина. За змістом видання складається з п'яти основних відділів ("Плауноподібні", "Хвощеподібні", "Папоротеподібні", "Голонасінні" та "Покритонасінні"), в яких описано 135 родин рослин. Окремим розділом подана "Морфологічна будова квіткових рослин". Є "Покажчик родин і родів, опрацьованих окремими авторами". Як належить академічному виданню, книга завершується алфавітними покажчиками українських і латинських назв рослин. Саме із покажчиків дізнаємося, що в Українських Карпатах росте величезна кількість видів відомих нам рослин. Серед них – нечуйвітер (127 видів), осока (80), приворотень (34), шипшина (49), ожина (38), меліса і фіалка – по 27. Окрім цього, 26 видів верби, 18 – тополи, 16 – сосни, 12 – глоди і 9 – ясени. З інших, трав'янистих рослин – по 17 видів дзвоників, гвоздик і лободи, 22 види конюшини, 20 – щавлю, по 16 – горошку і цибулі, 14 – волошок, по 10 видів троянд і незабудок, по 9 – льону, хвоща і будяка, по 7 видів суніць, валер'яни, соняшника і смородини.

Безсумнівно, зведення видового складу судинних рослин Українських Карпат авторства Володимира Чопика і Миколи Федорунчука буде корисним і цікавим не лише фахівцям-природознавцям, а й усім, хто шанує рідну природу і турбується про її збереження.

Автори висловлюють щиру подяку ректору Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, академіку Академії наук вищої школи України, професору Афанасію Ломаковичу за сприяння у виданні цієї книги.

ДО ТАЙН МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ

Кандидат мистецтвознавства Лідія Макаренко обрала об'єктом аналітичного дослідження таку одвічну тайну музичного мистецтва як глибинний зв'язок класичних музичних творів із різними формами музичного фольклору. Цю проблематику наш науковець вивчала на основі творчості відомого українського композитора Лева Колодуба, що знайшло своє відображення в опублікованому нею навчальному посібнику "Фольклорні засади оркестрової творчості Лева Колодуба". Посібник опубліковано за рекомендацією Вченої ради нашого навчального закладу. Книгу рецензували відомі фахівці-музикознавці, доктори мистецтвознавства, професори Віолетта Дутчак, Мирон Черепанин, Надія Яремко та кандидат мистецтвознавства Оксана Бойчук.

Автор аналізує специфічні прийоми та засоби фольклорної трансформації в оркестровій творчості Лева Колодуба, обравши навчально-методичну форму викладу матеріалу: конспекти тематичних лекцій, матеріали для практичних занять і самостійної роботи студентів.

У книзі констатується, що в сучасному технологізованому суспільстві музичний мелос поступово втрачає свою функцію, що у попередні часи була нерозривно пов'язана з буденним життям, традиціями, звичаями і віруваннями людини. Нинішнє суспільство формує нове ставлення до народної музичної творчості, суть якого – в її збереженні як пам'ятки духовної культури, у творчому переосмисленні та використанні як у композиторській

творчості, та і в культурно-мистецькому житті нинішнього і наступних поколінь.

Автор наголошує, що творчість Лева Колодуба має яскраво виражену національну складову, що передусім виявляється у переосмисленні композитором фольклорного першоджерела. Серед індивідуальних рис його творчості виокремлюється опора на український фольклор і програмність, що пере-

важно пов'язана із національним фольклором і національною історією. У дослідженні підкреслюється, що в музичному спадку Лева Колодуба неможливо встановити чітку межу між авторським, національним

чи індивідуальним: всі ці складники взаємодіють у творчості митця гармонійно. Завдяки цьому творчість композитора стала високохудожнім здобутком вітчизняної музичної культури, переконливо демонструє національну приналежність і відображає взаємодію традиційного та нового художнього мислення. Твори композитора не лише збагатили українську музику, посиливши її позиції у світовому музично-культурному просторі, а й увійшли до репертуару багатьох вітчизняних і зарубіжних творчих музичних колективів, залучаються до музично-овітного процесу, становлять потужну теоретичну і практичну базу удосконалення творчої майстерності музикантів.

Навчальний посібник побудовано за історико-монографічним принципом: відбір музичних творів здійснено за їх історичним значенням, яскравістю художньо-образного змісту і стильових властивостей. Практичне значення видання полягає у можливості використання його змісту в навчальному процесі музичних і педагогічних навчальних закладів спеціальності "Музичне мистецтво" при вивченні курсів "Історія української музики", "Оркестровий клас", "Аналіз музичних творів", "Симфонічне диригування", "Читка симфонічних партитур" і спекурсу "Фольклорні засади оркестрової творчості Лева Колодуба". Автор підкреслює, що видання вийшло друком за сприяння Лева Колодуба: композитор передав матеріали із власного архіву, серед яких – світлина, аудіозаписи, партитури.

ПОЛОНІСТИЧНІ СТУДІЇ: ЧЕРГОВИЙ ВИПУСК

Результатом творчої співпраці Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України, Інституту філології КНУ ім.Тараса Шевченка, Бердянського державного педагогічного університету, Міжнародної школи україністики НАН України і Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка став черговий

26-й том "Київських полоністичних студій". Видання в основному містить матеріали до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка, а також статті українських і зарубіжних дослідників, що порушують широкий спектр полоністичних проблем у галузі літературознавства та мовознавства. Книга побачила світ за підтримки Посольства Республіки Польща в Україні. Її наукову редакцію здійснив член редакційної колегії тому, член-кореспондент НАН України, професор

Ростислав Радишевський.

В розділі "Навколо ювілею Тараса Шевченка" опубліковані аналітичні дослідження наших науковців. Кандидат філологічних наук, доцент Олег Васишин у статті "Тарас Шевченко в рецепції Бориса Харчука" окреслює образ Тараса Шевченка у прозовому та публіцистичному дискурсі відомого українського письменника, що здійснює представленням Шевченкової традиції у творчому доробку Харчука не лише оригінальними художніми засобами, а й на рівні цитувань і алюзій. Автор особливу увагу звертає на малу прозу письменника, за яку в роки радянського тоталітаризму він зазнавав переслідувань.

Завідувач кафедри педагогіки вищої школи, професор Олександр Безносук (у співтворстві з Ольгою Плахотнік, КНУ ім.Тараса Шевченка) статтю "Тарас Шевченко і Київський університет: мовою фактів і документів" розкриває київську сторінку в життєписі Великого Кобзаря. Автори дослідження основний акцент зробили на огляді фактів і документів, пов'язаних із приятельськими стосунками Тараса Шевченка з видатними викладачами та студентами Університету святого Володимира.

Завідувач кафедри німецької філології, доцент Марія Шмир представляє статтю "Т.Г.Шевченко і німецькомовний світ", де розкриває шлях Тарасової творчості у німецьку

літературу, розглядає перші спроби перекласти його твори німецькою мовою та підкреслює великий інтерес до спадку Тараса Шевченка серед творчої інтелігенції німецькомовного світу.

Наш молодий нвуковець Вікторія Якимович подає розвідку "Образ єврея у творах Тараса Шевченка та Діни Рубіної", де досліджує особливості візуалізації образу єврея у поемі Тараса Шевченка "Гайдамаки" та у прозі Діни Рубіної. Автор підкреслює, що до стереотипної моделі сприйняття євреїв українським суспільством відноситься образ Лейби в Шевченкових "Гайдамаках" і стверджує, що особливе місце у творчості Діни Рубіної посідає єврейська тема, як в історії, так і в сучасності, як в Ізраїлі, так і в діаспорі.

Серед 42 статей українських і польських авторів розділу "Полоністичні контексти" окремі стосуються кременецької тематики: "Прощання з Кременцем 1939" Станіслава Балінського (автор – Генрик Дуда, Люблінський католицький університет Івана-Павла II), "Світ і людина в епістолярії Юліуша Словацького" "Листи до матері" (автор – Луїза Оляндер, Східноєвропейський національний університет ім.Лесі Українки) і "Деякі особливості кременецької поезії "Apollo Sarmatiens - 1712" (автор – Ольга Циганюк, Київський національний торговельно-економічний університет).

(За матеріалами наукової частини академії)

ДЗВЕНІЛО ЛІТО ПРАКТИКОЮ...

Марія ІВАЩУК
власкор "Замку"

Повноцінна підготовка фахівців неможлива без єдності теоретичного і практичного навчання. Тому навчальними планами всіх педагогічних спеціальностей передбачені різні види практики, в тому числі літня педагогічна практика, що проходить в дитя-

Острозького району Рівненської області (цього літа – 32 чоловіки), "Лісовий" с.Скоморохи Буцацького району Тернопільської області (15 студентів) і дитячих оздоровчих таборів "Лісова казка" с.Борщівка Ланівецького району (24 студенти), "Чайка" с.Хрінники Демидівського району Рівненської області (18 чоловік), "Веселка" с. Опарипи Радивилівського району Рівненської області (15 студентів), "Факел" м.Бердянськ Запорізької області (7 студентів).

"Лісовий" успішно застосували на практиці педагогічні прийоми, які вони здобули в навчальному закладі, зуміли зацікавити і згуртувати дітей (керівник МБО "Діти Чорнобиля" Т.В.Куницька); "Шановний Афанасію Миколайовичу! Рівненська філія ПАТ "Укртелеком" висловлює Вам щире подяку за багаторічну співпрацю в організації літнього відпочинку дітей працівників ПАТ "Укртелеком" та активну участь у виховній роботі оздоровчого комплексу "Чайка" Ваших студентів, які проявили себе як талановиті, здібні, ініціативні майбутні педагоги. Ми сподіваємось, що і надалі Ви бу-

іншим оголошено подяки та вручено грамоти керівництва дитячих оздоровчих закладів, міжнародних і всеукраїнських благодійних

чих літніх оздоровчих установах, а для майбутніх фахівців дошкільної освіти – в дошкільних навчальних закладах. Відповідно до цього основними базами літньої педпрактики стають стаціонарні оздоровчі, санаторні, спортивні, туристичні табори, комплекси і центри, екскурсійно-туристичні станції, пришкольні дитячі табори, а також дошкільні дитячі комплекси. Саме в цих установах під час роботи з різними категоріями дітей студенти набувають досвіду організації самостійного життя і діяльності дитячого та юнацького колективів у літній період, беруть участь у здійсненні навчально-виховної роботи, відпочинку та оздоровлення дітей.

Цьогоріч літню педагогічну практику проходили 240 студентів академії та 136 їх колег із нашого

педагогічного коледжу. Географія літньої педпрактики була дійсно всеукраїнською: наші студенти працювали в дитячих оздоровчих, спортивних, туристичних таборах і комплексах, навчально-виховних комбінатах, дитячих санаторіях, дошкільних навчальних закладах Тернопільської, Рівненської, Хмельницької, Волинської, Івано-Франківської, Запорізької, Закарпатської, Миколаївської та Одеської областей.

Наголосимо на важливій і приємній особливості: у нашого навчального закладу з'явилися традиційні бази літньої педпрактики – табори і комплекси різних організацій та установ, які в минулі роки вже приймали студентів академії та коледжу і з урахуванням їх якісної підготовки та сумлінного виконання

організаційно-виховних обов'язків у роботі з дітьми постійно, вже кілька років поспіль із задоволенням запрошують наших практикантів на літній оздоровчий період діяльності відповідних закладів. Традиційно великі групи студентів виїжджають на літню педагогічну практику до дитячих санаторно-оздоровчих комплексів "Корчагінець" в с.Межиріч

Працювали наші студенти і в туристично-оздоровчому комплексі "Едельвейс" Івано-Франківської області, в Тересвянському ДНЗ Тячівського району Закарпатської області, дитячому оздоровчому таборі "Восток" Татарбунарського району Одеської області, в

дитячому християнському таборі "По слідах Христових", організованому на Кременеччині. Як і в попередні роки, найчисельніша група студентів-практикантів була направлена до Кременецького психоневрологічного дитячого санаторію: 99 майбутніх педагогів проводили упродовж літа з його вихованцями оздоровчу та навчально-виховну роботу.

Про зміст, рівень та ефективність навчально-виховної та спортивно-оздоровчої діяльності наших практикантів свідчать відгуки, надіслані на адресу ректорату академії та дирекції коледжу керівництвом відповідних закладів і організацій: "Міжнародна благодійна організація "Захист дітей Чорнобиля" висловлює щире подяку ректору Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, професору А.М.Ломоковичу, і директору педагогічного коледжу Н.В.Бабій за виховання студентів... Ваші студенти під час проходження педагогічної практики в ДПОК

дете підтримувати починання Рівненської філії щодо організації літнього відпочинку дітей. Бажаємо Вам подальших успіхів у навчанні та вихованні майбутніх педагогів – еліти незалежної України. Директор філії – В.П.Мосаковський". У відгуках керівників баз літньої педпрактики наголошується на належній організаційно-методичній підготовці студентів академії та коледжу до роботи з дітьми у літній період, що було забезпечене нашими завідувачами педагогічної практики В.М.Трифонюком і В.І.Шпак.

За особистий внесок в організацію виховної, культурно-

освітньої і спортивно-оздоровчої роботи в період відпочинку дітей влітку 2015 року нашим студентам Владиславу Александровичу,

Марії Николаичук, Софії Горобець, Павлу Левницькому, Денису Піцуну, Івану Вавриневичу, Василю Голоду, Іванні Юзьків та багатьом

організацій. Студенти-практиканти значною мірою обумовили і навіть забезпечували успішну участь своїх санаторно-оздоровчих таборів і комплексів у всеукраїнських зма-

ганнях, конкурсах, зборах. Зокрема, "Корчагінець", де працювали 32 наших студенти, став лауреатом Всеукраїнського фестивалю дитячих оздоровчих таборів і педагогічних програм "Лелека-2015" у номінації "Педагогічна майстерність" і переможцем у номінації "Кубок "Лелека-2015". Організатори Фестивалю від Всеукраїнської благодійної організації "Лелека" наголосили на високому рівні професійної майстерності, унікальному досвіді і цікавих методичних знахідках наших студентів.

Відзначилися студенти академії та коледжу і в організації культурно-масових заходів у масштабах оздоровчих таборів, комплексів і в доручених їм групах дітей. В такому своєрідному творчому доробку

вони мають активну участь і перемоги своїх вихованців у змаганнях з туристичної естафети, "Археологічної подорожі на горище", Святі ручної роботи, конкурсі малюнків на асфальті "Україна – єдина країна", "Вихователі мають талант" тощо.

...Ще одне студентське літо віддзвеніло дитячими голосами на базах педагогічної практики. Розпочалися не менш відповідальні і такі ж гарячі будні в навчальних аудиторіях. А потім знову покличе літо – до дзвінкоголосих дітей, до змагань і

конкурсів, до походів та оглядів, одним словом, до всього чим багате і цікаве життя майбутнього педагога.

ЯСКРАВА КРАЇНА УСПІХУ

Наприкінці вересня у Чернігові відбувся V Міжнародний фестиваль-конкурс дитячої та юнацької творчості "Яскрава країна – 2015". Ініціатором та організатором його виступає однойменна громадська організація, що має великий досвід проведення хореографічних та вокальних фестивалів: Всеукраїнський фестиваль-конкурс дитячої та юнацької творчості у м. Трускавець, Фестиваль циркового мистецтва у Дніпропетровську, Дитячий фестиваль-конкурс сюжетної хореографії і вокального мистецтва в Одесі та багато інших.

Цього разу майже 700 талановитих юнаків та дівчат з Київської, Чернігівської, Тернопільської, Харківської, Закарпатської, Дніпропетровської областей України та з Білорусі виборювали першість у номінаціях "Вокал" та "Хореографія". До складу почесного журі фестивалю увійшли народні та заслужені артисти, відомі діячі культури та мистецтв України. Програма фестивалю була насиченою та включала в себе благодійний виступ, конкурсну програму, сольні концерти, танцювальний флеш-моб та фінальний Гала-концерт.

Найприємнішим моментом для учасників стали підсумки фестивалю, за результатами яких наші конкурсанти, неодноразові лауреати всеукраїнських

міжнародних хореографічних фестивалів, дует художнього народного ансамблю танцю "Горлиця" нашої академії Ірина Поліщук та Євген Найчук здобули першість у номінації "Народний танець" (вікова категорія 18 – 25 років).

Виконання польських народних танців "Краков'як" та "Куявяк з обереком" було неперевершеним.

Підготував танцюристів до фестивалю керівник "Горлиці", член Національної спілки хореографів України Андрій Медецький. Вітаємо наш колектив і його наставника, бажаємо і надалі нести танцювальне мистецтво світові, здобувати нові перемоги.

АКТУАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ ЛЕСИНОГО СЛОВА

У рамках Міжнародного свята літератури і мистецтв "Лесині джерела", що понад 20 років поспіль проходить у м. Новоград-Волинському, у Музеї родини Косачів відбувся X Всеукраїнський конкурс виконавців художнього слова ім. Лесі Українки, що зібрав 19 учасників – молодих виконавців поезії видатної української письменниці з Житомира, Києва, Рівного, Луцька, Полтави, Львова, Дрогобича (Львівщина), Долини (Івано-Франківщина).

У складі журі конкурсу – заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри сценічної мови Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І.К.Карпенка-Карого, професор Любов Підлісна; заслужений артист України, директор програм Житомирської обласної державної телерадіокомпанії Володимир Берелет і викладач Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. І.Огієнка, голова циклової комісії режисерських дисциплін Віталій Ставінський.

Поряді виступами акторів обласних академічних театрів звучав "Монолог Кассандри" у виконанні нашої конкурсантки, студентки 31-Б групи, акторки студентського експериментального театру "Пілігрим" Марії Крупенко. Готував студентку до конкурсу асистент кафедри педагогіки і психології нашої академії, викладач основ сценарної майстерності, керівник гуртка "Театр актора і ляльки", в минулому – випускник кафедри театральної режисури Рівненського ДГУ Антон Благий. До речі, Марина пішла творчою дорогою свого наставника й одночасно навчається на цій же кафедрі РДГУ.

Хоч наша студентка не потрапила у число лауреатів конкурсу, проте зробила свій посильний внесок у процес вшанування велета української поезії Лариси Петрівни Косач-Квітки і, безперечно, отримала цікавий досвід живого спілкування з колегами по творчості, разом з якими мала нагоду відвідати презентацію авторських робіт місцевих художників Марини Василенко, Олени Бондаренко, Віктора Фурмана, виставки культурної спадщини Поліського краю та місцевих художників і народних умільців, ярмарок українських книжок, оглянути Музей родини Косачів у супроводі його директора С.В.Куценко.

Цьогорічне свято літератури і мистецтв "Лесині джерела" не було багатим на розваги (лише виступи деяких аматорських колективів і концерт "Діти України – за мир!"), однак кожен мав можливість показати власну громадянську і просто милосердну людську позицію і внести пожертву у традиційні скриньки для збору коштів на потреби українських воїнів і сімей загиблих. Акцію підтримали й артисти Поліського ансамблю пісні і танцю «Льонок» ім. Івана Сльоти та співачка Оксана Пекун, які дали благодійний концерт на підтримку вояків 30-ї механізованої бригади, штаб якої базується в Новоград-Волинському (частина брала участь у найбільш жорстоких боях і де зазнала серйозних втрат). Було заплановано зібрати кошти для лікування важкопораненого бійця бригади Дмитра Блохіна.

Біль і надія Лесиного слова супроводжували свято по-особливому актуально й гостро...

В ІМ'Я СПОРТУ, ЗДОРОВ'Я І МИРУ

Для студентів-першокурсників педагогічного коледжу нашої академії було проведено традиційне спортивне дійство, присвячене Дню фізичної культури і спорту. Захід організували викладачі циклової комісії з фізичного виховання на чолі з Катериною Єрусалимець та Іриною Олійник.

Символ свята – прапор здоров'я та благополуччя – внесли кращі спортсмени коледжу Валентин Осипенко, Дмитро Шемчук, Ганна Коліжук і Вікторія Нецюк. Після виконання Гімну України винуватців урочистостей привітали директор коледжу, кандидат технічних наук, доцент Надія Бабій, завідувач відділенням фізичного виховання, відмінник освіти України Ірина Олійник та старші колеги-спортсмени, які запропонували присутнім святково-показові виступи.

Для учасників безпосередніх змагань організатори підготували традиційні випробування на швидкість, спритність, наполегливість і витривалість. Окрім цього, у боротьбі за перемогу студенти мали продемонструвати увесь свій спортивний запал, кмітливість, доброзичливість, взаємодопомогу й інші хороші риси характеру, без яких неможливо досягти успіху.

Змагання контролювали судді Микола Менжерес та Василь Коханець. Командам-переможцям вручено відповідні медалі та солодкі призи. Всі учасники та глядачі долучилися до благодійної акції "Купи спортивну лотерею", кошти від якої передано волонтерами для українських солдат, які захищають нашу землю на Сході України.

Таким чином студенти перших курсів отримали заряд бадьорості та радості, випробували свої сили, а головне – відчули себе причетними до великої справи благодійності.

Сторінку підготувала Валентина КАЩУК

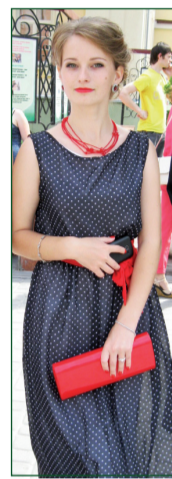

ФОТОВЕРНІСАЖ

ПЕРШИЙ АКАДЕМІЧНИЙ

Цьогоріч 1265 молодих фахівців отримали дипломи випускників Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Це перший випуск навчального закладу у статусі академії. До національних освітянських лав вливаються 495 бакалаврів, 591 спеціаліст і 179 молодших спеціалістів. Серед них завершили навчання 14 магістрантів зі спеціальностей "Музичне мистецтво", "Технологічна освіта" і "Біологія", а також 75 педагогів системи дошкільної освіти, які пройшли перепідготовку за відповідним навчальним планом. 13 бакалаврам, 30 спеціалістам, 6 магістрантам і 7 молодшим спеціалістам вручено дипломи з відзнакою. Дипломи педагогів дошкільних навчальних закладів отримали 240 випускників, соціального педагога – 44, вчителів англійської мови – 74, німецької мови – 53, фізичного виховання – 182, образотворчого мистецтва – 103, музичного мистецтва – 99, біології – 79, технологій – 123. Магістерські дипломи викладачів музичного мистецтва вручені 4 випускникам, біології – 5, технологій – 5. Стационарно навчалися 740 чоловік (278 бакалаврів, 269 спеціалістів, 14 магістрів, 179 молодших спеціалістів), заочно – 525 осіб (217 бакалаврів, 308 спеціалістів). За державним замовленням здобували освіту 348 випускників, на контрактній формі навчання – 917.

Для тих, хто стає на професійну стежу вчителів та отримує свій перший фаховий диплом, творча група у складі проректора з виховної роботи Миколи Сиротюка та його помічників Антона Благія і Олександра Ковеня підготувала урочисту лінійку з нагоди завершення навчання в педагогічному коледжі та гуманітарно-педагогічній академії й отримання дипломів молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра. Святкове дійство вели актори студентського театру "Пілігрим" Марія Крупенко й Андрій Дубас. Колона випускників, очолювана деканами факультетів, урочистим маршем під аплодисменти присутніх увійшла на головну площу академії. Її вітали студенти і викладачі академії, гості та почесна президія у складі проректора з навчальної роботи, доцента Марії Боднар, проректора з наукової роботи, професора Валентина Бенери, проректора з виховної роботи, кандидата педагогічних наук Миколи Сиротюка, директора педагогічного коледжу, доцента Надії Бабій.

Після урочистого відкриття лінійки та покладання квітів до пам'ятника Тарасові Шевченку до присутніх з вітальним словом звернулася проректор з навчальної роботи, доцент Марія Боднар. Наказ про отримання випускниками дипломів про здобуття ступенів вищої освіти "бакалавр" і "магістр" та освітньо-кваліфікаційних рівнів "молодший спеціаліст" і "спеціаліст" оголосив проректор з виховної роботи Микола Сиротюк. Мистецькі вітання своїм колегам підготували юний поет, випускник педагогічного коледжу Павло Старух і лауреат всеукраїнських пісенних конкурсів Катерина Байрах.

«ВПЕРШЕ В АКАДЕМІЇ»

Наш навчальний заклад цього року вперше у статусі академії зустрів своє юне поповнення, котре розпочинає писати академічну сторінку історії студентства нашої альма-матер, започаткованої 210 років тому вихованцями Волинської гімназії.

Під час вступної кампанії до приймальної комісії ВНЗ було подано 2680 заяв, з них 2400 безпосередньо до академії і 280 — до педагогічного коледжу. Зараховано 1130 осіб: 167 — до коледжу, 481 — до бакалаврату академії, 91 вступник буде навчатися за освітньо-кваліфікаційним рівнем "спеціаліст", магістрантами стали 13 осіб.

Серед першокурсників академії — по 51 студенту спеціальностей "Дошкільне виховання" і "Фізичне виховання", 22 — "Соціальна педагогіка", 24 — "Образотворче мистецтво", 27 — "Музичне мистецтво", 22 — "Філологія (англійська)", 16 — "Філологія (німецька)", 12 — "Філологія (українська)", 19 — "Біологія", 32 — "Технологічна освіта".

Серед першокурсників коледжу — 68 майбутніх педагогів ДНЗ, по 19 — вчителі технологій і музичного мистецтва, 16 — образотворчого мистецтва і 38 — фізичного

ХАЙ ВДАЛИМ БУДЕ ПЕРШИЙ СТАРТ!

виховання.

В академії навчатимуться вчорашні абітурієнти з Вінницької, Волинської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Хмельницької і Тернопільської областей. Саме для них було організовано традиційне свято — День знань.

Урочисте відкриття нового навчального року пройшло на головній площі, біля адміністративного корпусу. Після внесення Державного Прапора і виконання Гімну України відбулось покладання квітів до пам'ятника Тарасові Шевченку.

У складі президії — ректор академії, заслужений працівник освіти України, академік Академії вищої школи України, професор Афанасій Ломакович, проректор з навчальної роботи, кандидат психологічних наук, доцент Марія Боднар, проректор з наукової роботи, доктор педагогічних наук, професор Валентина Бенера, проректор з виховної роботи, кандидат педагогічних наук Микола Сиротюк, директор педагогічного коледжу, кандидат технічних наук, доцент Надія Бабій.

Урочисту ходу першокурсників супроводжували їхні наставники-куратори, а також декан педагогічного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент Людмила Врочинська і заступник декана Василь Райчук, декан філологічного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент Володимир Мазурок, декан факультету фізичного виховання і спорту Олександр Бережанський, декан природничо-технологічного факультету, кандидат біологічних наук, доцент Ольга Дух і заступник декана, кандидат педагогічних наук, доцент Степан Шабага, заступник директора з навчально-виховної роботи педагогічного коледжу Оксана Камінська. Характерним атрибутом кожної колони була відповідна майданна лялька.

З вітальним словом до присутніх звернувся ректор академії, професор Афанасій Ломакович.

Група акторів експериментального студентського театру "Пілігрим" разом з мистецькими колективами запропонували святкову виставу, в основу якої поклали

історичні події та міфи, пов'язані з древнім Кременцем і сьогоденням нашого міста: танцювальний гурт під орудою Наталії Ткач показав художню замальовку "Мир", після чого в небо злетіли білі голуби; символічний Ключ знань першокурсникам вручив Павло Левицький, який блискуче справився з роллю засновника нашого навчального закладу Тадеуша Чацького; голова студентського парламенту академії Сергій Колісецький запалив традиційний Вогонь знань; в образі міфічної героїні Ірви виступила Марина Крупенко, котра прочитала монолог з поетичної "Легенди про Ірву" нашого земляка, поета Олександра Смика. У супроводі дівчат Ірва окропила першокурсників "чудодійною" водою, а дівчата-асистентки обсыпали їх цукерками та зерном — на щастя, на добро, на гарні знання.

Після винесення Державного Прапора Гімн України завершив святкові урочистості. Вдалого вам старту, перші першокурсники нашої академії!

Святкове дійство підготувала творча група у складі Миколи Сиротюка, Василя Скоропляса, Антона Благія і Олександра Ковеня.

КУЛЬТУРА НЕ ЗНАЄ КОРДОНІВ

На базі Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині (Польща) відбулась Міжнародна інтердисциплінарна наукова конференція "Меншість і більшість. Культурні відносини на пограниччі", в якій брали участь фахівці Польщі, України, Литви, Франції, Хорватії, Іспанії, Росії, Туреччини, Боснії і Герцоговини. Аналітики найвищої кваліфікації висвітлювали питання міжкультурних стосунків як важливого чинника формування соціально-політичної ситуації в прикордонних регіонах сусідніх країн зокрема і в системі міждержавних відносин в загальному.

На пленарному засіданні цю проблематику висвітлювали науковці Львівського регіонального інституту Академії державного управління при Президентові України,

Вармінсько-Мазурського університету, Острівського університету. Майже 70 доповідачів із 9 країн деталізували тематику конференції упродовж двох днів під час роботи у трьох наукових секціях. У програмі конференції — доповіді п'яти науково-педагогічних працівників нашої академії. Вони працювали у другій секції за змістовим вектором культурних взаємин у польсько-українському пограниччі ХХ століття.

Доктор історичних наук Ірина Скакальська характеризувала "Роль духовенства у розвитку церковно-освітньої справи на пограниччі у міжвоєнний період ХХ ст. (Західна Волинь)", де наголосила, що звернення до релігії, як скарбниці духовної культури людства, в теперішніх умовах набирає особливої актуальності. Доцільно говорити про пограниччя у релігійній сфері: про відносини між прихильниками дерусифікації церкви та консервативними релігійними діячами, про окатоличення православного населення Західної Волині, діяльність право-

славного духовенства на українсько-польському пограниччі, його взаємодію з польською владою. Автор підкреслює важливу особливість: проросійські настрої консервативного православного духовенства загрожували польській державності, тому польська влада почала підтримувати український церковний рух за автокефалію заради здобуття лояльності українців до урядової політики. Вимога дерусифікації православної церкви піднімалася не лише українським духовенством, а й громадськістю, і українська інтелігенція поступово звільнялася від атеїзму, набутого від інтелігенції російської, а духовенство під тиском польських законів щодо концентрації парафій поступово зближувалось із населенням. Українізації православної церкви сприяло рішення Священного синоду православної церкви у Польщі щодо вживання української мови в церкві та школі. Завдяки цьому українська мова була запроваджена у Кременецькій школі псаломників, духовній семінарії, духовній дівочій школі. Однак польська урядова політика асиміляції й окатоличення продовжувалась, що спричинювало негативні явища і прояви у соціально-культурній сфері пограниччя. В цих умовах українське православне духовенство формувало національну свідомість українців, боролося за дерусифікацію церкви і чинило опір окатоличенню.

Кандидат мистецтвознавства Лідія Макаренко аналізувала актуальну проблему "Особливості художнього втілення історико-трагічної тематики у творчості українських і польських композиторів". У дослідженні зазначається: мистецтво, як найвищий прояв ментального буття нації, здатне об'єднати націю, забезпечувати її рівноправне співіснування у світі через духовно-культурну взаємодію з іншими націями, забезпечує збереження національної пам'яті. Автор порівнює особливості художнього втілення історико-трагічної тематики у творчості українських і польських композиторів на прикладі творів Лева Колудуба і Кшиштофа Пендерецького. Різноманітність творчості цих двох митців має образну близькість і світоглядну спорідненість, бо вони обоє бачили жахіття воєнних років. У дослідженні вказується, що для підкреслення домінуючої драматично-

кого музею і публічної бібліотеки". Власне з цих заходів і бере початок історія Тернопільського краєзнавчого музею. У роки воєн будівля музею зазнала руйнувань, знищена значна частина експонатів, зникли тисячі цінних книг, вивезені художні цінності. Однак зусиллями працівників музею, громадськості роботу закладу було відновлено і водночас встановлено: музейні втрати спричинені не лише діяльністю німецьких окупантів, а й безчинствами органів НКВС, які в однаковій мірі грабували музейні скарби. У дослідженні показано, що характерною особливістю розвитку тернопільського краєзнавства було створення музейної мережі на периферії, і це сприяло збереженню культурних цінностей.

Програма конференції включала наукове повідомлення кандидата історичних наук Олександра Солов'я "Польсько-радянське прикордоння на Волині у міжвоєнний період (1921 — 1939 рр.)". Державотворчі процеси в Україні та Польщі, як підкреслює автор, проходили майже одночасно і в єдиному геополітичному просторі, але в різних соціально-політичних умовах. Державний кордон проходив через Волинь, розділивши регіон на польську і радянську частини і перетворюючи його на зону протистояння між залишками українських національних сил і органами радянської влади. Саме супротив експорту комунізму в Європу з Радянської Росії зближував політичні кола Польщі з українськими національними

силами, які були пов'язані з урядом УНР в екзилі. Польські та радянські органи влади в умовах поділу українських земель намагалися впливати на соціально-політичний рух населення по обидва боки кордону. Проте, незважаючи на територіальне і політичне розчленування, Волинь залишалась єдиним культурно-духовним та історично об'єднаним регіоном.

Молодий науковець Ірина Ткачук доповідала про "Рівень освіти та просвітницьку роботу на пограниччі у першій половині ХХ століття (на матеріалах Кременецького повіту)", де висловлює думку, що пріоритетним напрямком діяльності культурно-освітніх організацій Кременеччини того періоду була боротьба за збереження національних традицій, української мови і національної школи, підвищення культурно-освітнього рівня населення, протистояння насильницькій колонізації. Культурно-просвітницький рух був спрямований на формування національної самосвідомості населення краю.

Матеріали конференції будуть опубліковані у Міжнародному збірнику наукових праць

трагедійної сфери композитори використовують потрійний склад симфонічного оркестру, збільшують групу мідних духових інструментів, і цим символізують напругу і масштаби боротьби народу за незалежність. Спільна авторська риса їх композиторського почерку — орієнтація на експресіоністську стилістику в драматично загострених фрагментах твору, що допомагає глибше сприйняти конфлікт людини із зовнішніми обставинами. Композитори застосовують різноманітні поліфонічні прийоми, підпорядковуючи їх глибокому філософському змісту твору, де прагнення до свободи і терор протидіють один одному. В загальному, драматургія їхніх творів відображає глибокий ідейний зміст, який спрямовується на всебічне переосмислення трагічних сторінок історії власного народу.

"Доля експонатів Тернопільського краєзнавчого музею під час Першої та Другої світових воєн" стала предметом дослідження кандидата історичних наук Галини Сеньківської. Автор повідомляє: ідея створення музею в Тернополі належала членам освітнього товариства "Народна школа", які в 1906 році розпочали заходи для заснування хоча би скромного польсь-

"КРАСА КРЕМЕНЦЯ" — У ПОЛЬЩІ

У рамках Міжнародної літературно-мистецької зустрічі "Діалог двох культур-2015" пройшов V Міжнародний фотографічний пленер з участю польських та українських фотомайстрів. Учасники пленеру відвідали і зафіксували у фотознімках мальовничі краєвиди і історичні архітектурні споруди Кременця, Почаєва, Збаража, Жовкви та Львова.

У Музеї Анни та Ярослава Івашкевичів у польському місті Ставіско Кременець був показаний на двох фотовиставках. Перша частина "Великі майстри фотографії Кременця 30-х років ХХ століття" висвітлює 34 знімки видатних фотомайстрів минулого С.Схейбала, Л.Гроновського, Г.Германовича, де зафіксовані дерев'яні польські маєтки, вуличні сцени і портрети жителів міста. Автори були представниками мистецького

оточення, які могли похвалитися значними успіхами, у тому числі участю у численних виставках за кордоном, у тому числі в Сполучених Штатах і Японії. Як сказала під час відкриття вернісажу її організатор Ганна Гроновська-Шанявська, ці красиві зображення вижили 80 років, і здається, що вони переживуть наступні 100 років.

Друга частина фотовиставки "Краса Кременця" представляє в свою чергу твори, створені під час V Міжнародного фотографічного пленеру. Поряд з фотографіями Яна Складовського, Томаса Верзейського, Малгожати Завадської відвідувачам музею були представлені роботи кременчан Володимира та Віталія Чумакевичів, Валерія Ольшанського та фотохудожника нашої газети Петра Данилюка. Ці фотографії показують сучасний Кременець та його жителів. За висловом куратора виставки Томаса Верзейського, Кременець — це місто, що має свою неповторну атмосферу і якісь меланхолії.

Під час відкриття фотовиставки відбувся концерт польських та українських музикантів і показано фільм про місто Юліуша Словацького.

СИМПОЗИУМ МИТЦІВ

У польському місті Островець-Свентокшиський проходив V Міжнародний мистецький симпозіум "Зустріч у Кременці", учасниками якого стали 16 художників з Польщі, України, США, Болгарії, Сербії, Німеччини, Італії, Швеції.

Організаторами художнього пленеру вступили ODIN Association (Краків) спільно з Галереєю BWA Ostrowiec. Пленер було започатковано в 2010 році Товариством ODIN і Кременецьким гуманітарно-педагогічним інститутом ім. Тараса Шевченка з метою відновлення традиції проведення міжнародних художніх пленерів на Кременеччині.

Перші три зустрічі пройшли на базі нашого навчального закладу, а наступні (у зв'язку з воєнними подіями) — на території Польщі. 2014 року учасників Міжнародного симпозіуму приймало польське місто Обша.

Цьогоріч на ODIN Forum of Innovation Association нашу країну представляли асистент кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької ОГПА ім.Тараса Шевченка Світлана Ткачук, яка виконувала пейзажі

з природи (етюди) й архітектурні пейзажі околць м. Островець-Свентокшиський, та викладач педагогічного коледжу Тетяна Балбус, котра зображувала декоративні творчі панно.

Митці з інших країн віддавали перевагу творчим роботам-абстракціям та графічним малюнкам.

Учасники Симпозіуму відвідали замок Кшиштопур в м.Уязд, Археологічний музей, Копальню кременю та монастир Ордену Бенедиктів в Островці-Свентокшиському, а також провели сеанс арт-терапії для підопічних місцевого Будинку інвалідів.

Валентина КАЩУК

НАША ІСТОРІЯ – У КВІТАХ І ФАНТАЗІЇ

Традиційна виставка квітів, яку підготувало студентство нашої академії, цього року відрізнялась як за тематикою, так і за формою оцінювання. Перед юними творцями з різних факультетів було поставлено завдання розкрити тему "Наша історія – шлях до майбутнього". Організували мистецький вернісаж колектив кафедри біології, екології та методики їх викладання. Журі конкурсу очолював проректор з виховної роботи Микола Сиротюк, а до його складу увійшли кандидат біологічних наук, доцент Ольга Дух, голова студентського парламенту Сергій Колісецький і літературний редактор газети "Замок" Ніна Багнюк.

Перше, що кидається у вічі, – це розмаїття дивовижних осінніх квітів, які презентують свою красу, та поетичні або прозові надписи, що часто беруть на себе змістове навантаження (найбільше – оспівчення в любові Україні). Окремі автори навіть ризикнули у звичайному букеті відчувти "Нижній аромат історії", маючи на увазі, мабуть, власну історію кохання...

Та було, звичайно, серед робіт багато таких, які привернули до себе увагу й естетичним виглядом, і глибиною змісту, і назвою. Зваживши всі "за" і "проти", члени журі прийшли до одногозначного висновку, що визначити переможців необхідно не по окремих місяцях, а по чотирьох номінаціях.

У номінації "За вираження тематики виставки" кращими визнані: робота "На", в якій поєднано етапи історії України з віхами розвитку нашого навчального закладу від 1805 до 2015 року (31-Р); викладене із троянд "Серце Чацького" (11-Б) і розкрита квітуча "Книга", що символізує зв'язок між знаменитою Волинською гімназією і Кременецькою гуманітарно-педагогічною академією ім. Тараса Шевченка.

Номінація "За працю і фантазію" принесла перемогу роботам студентів мистецьких спеціальностей "Лісом осінь походила" (51-Р) та "Грає кобза на сонячних струнах" (12-Мс). Ці роботи вирізняють максимум вкладеної праці, фантазії та використання різноманітних природних матеріалів.

Неповторними у номінації "За патріотизм" було названо композиції "Національні символи" п'ятикурсників спеціальності "Музичне виховання", які сконструювали з квітів Національний Прапор і Герб України, та "Героям АТО" студентів 22-Ф групи, котрі єдині з учасників торкнулися квітами до цієї актуальної і болючої теми українського сьогодення.

А робота першокурсників 11-М групи здобула першість в особливій номінації "За оригінальність". Красномовна назва "Дамо земну кулю дітям" розкрита за допомогою найпростіших елементів: зліплених з пластиліну дитячих рук, які тримають повітряну кулю, жовто-блакитних паперових метеликів і мінімальної кількості ромашок. Саме в цій композиції юні фантазери втілили найзаповітнішу мрію: українські діти принесуть мир всій нашій квітучій планеті. І хай це буде найяскравішою сторінкою у майбутній історії людства.

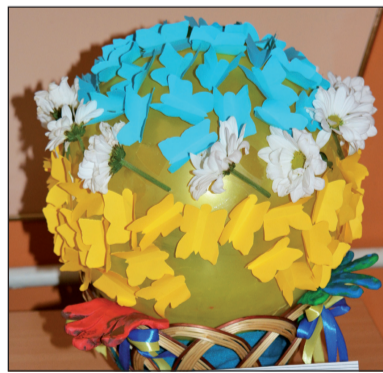

Фото автора

«Я СПРАВЖНЄ ШАСТЯ ПІЗНАЮ,

Валентина ШПАК

Торував свій шлях в історії 1977 рік. Термін існування Кременецького педагогічного училища добігав першого десятиліття. Після переїзду Педагогічного інституту до м. Тернополя в цих приміщеннях і було відкрито педагогічне училище, а частина інститутських викладачів залишилися в ньому працювати: викладач педагогіки В.С.Редько (очолив училище), викладачі хімії В.М.Мануїлов (став заступником директора), В.А.Рудзінський, викладач математики Т.К.Кучернюк, викладач фізики Г.Р.Стиранкевич та ін. Вони задали високий рівень теоретичного та практичного навчання в училищі, що визначило в подальшому відповідні вимоги до викладачів, які згодом ставали на педагогічну стежку. Кременецьке педагогічне училище на той час уже мало своє обличчя, сформований колектив, де склалися певні професійно-педагогічні традиції, стиль праці, котрі визначали ефективну підготовку студентів до майбутньої самостійної педагогічної діяльності.

Саме в той час прийшов до педагогічного училища Богдан Іванович Романюк. Він на той час здобув вищу освіту в Одеському державному педагогічному інституті імені К.Д.Ушинського за спеціальністю «Викладач живопису і графіки» й пишався тим, що вчився у неперевершеного педагога і самобутнього художника Семена Гармізе, який усе життя був для нього взірцем і спонукав до творчості. Молодий, вродливий, ставний, з уважним поглядом, спокійний і врівноважений, з гарними манерами та гідним вихованням — таким прийшов Богдан Романюк до нашого навчального закладу, де став викладати образотворче мистецтво. Згодом ми побачили в ньому талант художника, майстерність педагога, тактовність, делікатність та високу інтелігентність людини і вихователя молоді.

Його колишні вихованці на зустрічах через багато літ висловлюють Богданові Івановичу найкращі, найщиріші слова шани, визнання, вдячності, згадують прекрасні роки навчання, залучення до мистецтва, розвитку художніх та естетичних смаків і здібностей до самостійного творення прекрасного.

Багато випускників педагогічного училища, коледжу, а згодом гуманітарно-педагогічного інституту, де продовжував працювати педагог, засвоїли науку талановитого маляра, стали вчителями образотворчого мистецтва і нині дбають про художній розвиток школярів. Значна частина стали його колегами по пензлю та по кафедрі образотворчого мистецтва, працюють нині в Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка. Це Дмитро Синенький, Оксана Качаловська, Богдана Гуменюк, Юлія Янчук, Іванна Погонєць, Наталя Панчук та інші. Вони займаються не лише не лише науково-педагогічною діяльністю, а й малярством, беруть участь у художніх виставках.

Є серед випускників Богдана Івановича й такі, що займаються власною малярською творчістю: Наталю Якубчик (Білицьку), що мешкає нині в Почаєві, приваблює живопис та іконопис, її ікони знаходяться у багатьох духовних храмах та людських домівок; Віктор Онопрійчук із Рівненщини щедро використовує дарований йому талант, сприймає світ у яскравих кольорах, відтворює його дивовижну красу і дарує своєю творчістю радість людям. А в своїй праці ще й досі послуговується порадами, настановами талановитого майстра-вчителя.

Нахил до малювання став виявлятися у Богдана Івановича дуже рано. Завжди у нього зберігався невеликий листок картону із картинкою сибірської природи, яку сприйняло дитяче око та зобразила дитяча рука майбутнього художника. То була природа села Осінники Кемеровської області, яка нагадувала хлопчині милі серцю краєвиди краю, де він зростав, де минули роки його дитинства...

Народився Богдан Романюк 3 січня 1939 року на невеличкому хуторі поблизу села Черниці, що на Львівщині. Нелегко жилося родині бідного селянина, у якого підростало шестеро дітей, з яких Богдан був наймолодшим. 1947 року радянська влада вислала всю сім'ю Романюків на «перевиховання» до Сибіру лише за те, що жили на хуторі й до них могли заходити українські повстанці...

Так сім'я Івана Романюка опинилася в Кемеровській області, в селі Осінники, де хлопчик потягнувся до малювання. Він спочатку копіював усе, що потрапляло на очі, згодом став малювати природу, яка нагадувала рідне село, хутір, хатину, де жила родина, горби Кременецьких гір та вузеньку, мілководну й тихоплинну річку Ікву. Робив спроби малювати людей — ї вдалося передати характерні риси їх обличчя. На його малюнках легко впізнавали конкретних людей.

Батько ще в молодості захоплювався музикою, навіть змайстрував собі скрипку. Його захоплення передалося синові: він мав музичний слух, сам у 13 років навчився грати на гармоні, що була в товариша.

На шкільних, коли поселенці дізналися про його здібності, то почали запрошувати хлопчину в бараки, щоб музикою звеселяв їх сіре невільницьке життя. Пізніше юний музикант навчився грати на баяні, з яким не розлучався все життя.

1957 року сім'я Івана Романюка повернулася в рідне село. За кошти колгоспу Богдана направили до Львова на річні курси керівників художньої самодіяльності. Закінчивши їх, він став завідувачем клубу в селі Черниці.

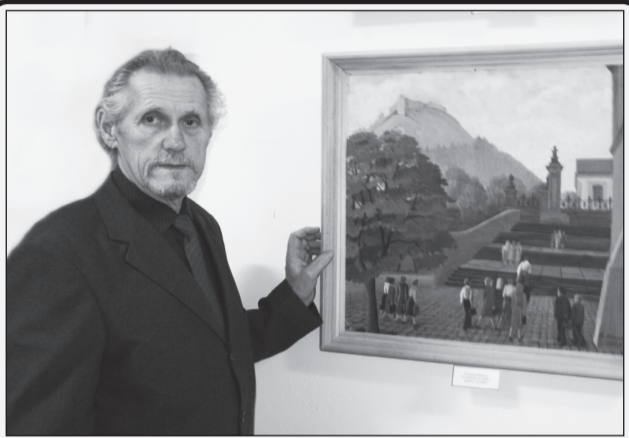
Згодом три роки служив у танкових військах на Уралі, службу поєднував із захопленням співами, музикою та малюванням.

Після демобілізації продовжував працювати завклубом. Згодом одружився і переїхав на батьківщину дружини, Віри Лазарук, у село Чистопати Зборівського району, де прожив п'ятнадцять років. Тут розквітли і знайшли застосування

його здібності: він працював учителем співів, малювання та праці. У вільний час багато малював, здобув вищу художньо-педагогічну освіту в Одеському державному педагогічному інституті ім. К.Д.Ушинського.

Із 1972 року Богдан Романюк став виставляти свої картини на районних, обласних вернісажах. Як сільський житель, він найчастіше обирав сільські пейзажі, показував красу і багатство природи рідного краю. «Весна», «Великий хліб», «Блакить», «Зустріч сонця», «Весняні берізки», «Вечоріє», «Осінь», «Пасіка в лісі» — це ті полотна, в яких молодий художник милується рідною природою і викликає естетичні переживання в кожного, хто споглядає ці картинки живої природи.

А яка спостережливість, уміння помітити і звернути нашу увагу на, здавалося б, звичні й буденні речі, що оточують людей і вимагають придивитися, прислухатися, насолодитися багатством, різноманітністю явищ світу природи і нашого життя: перший ранковий сонячний промінь, перша весняна зелень, розквітлий бузок чи верболіз, дзвінке джерельце криш-

ВІД ХРАМУ ЗЕМНОГО — ДО ХРАМУ НЕБЕСНОГО...

Ніна БАГНЮК

У читальному залі академії відбувся вечір пам'яті Богдана Романюка — багатогранної Людини-митця: художника, музиканта, поета, педагога, беззавітно відданого своєму покликанню. Тут були присутні представники викладацького і студентського колективів, засобів масової інформації академії та міста, дочка і послідовниця художника Жанна Трищук.

Організувала і відкрила захід колега Б.І.Романюка по кафедрі і соратниця по пензлю, керівник мистецьких гуртів "Палітра" і "Натхнення" Тетяна Балбус. Вона попросила присутніх вшанувати пам'ять митця хвилиною мовчання, після чого відбулася презентація книги Богдана Романюка "Терниста стежина", яка буквально в останні дні його життя побачила світ у тернопільському видавництві "Терно-граф" і була здійсненням заповітної мрії автора.

Ще один колега по мистецтву, відповідальний за випуск цього видання Антон Гриб, детальніше розповів про структуру книги, яка вмістила і життєві спогади, і поезію його близького друга.

Слово брали дочка художника Жанна, завідувачка кафедри української філології та суспільних дисциплін Олег Васишин, проректор з навчальної роботи Марія Боднар, літературний редактор газети "Замок" Ніна Багнюк. І кожному було важко говорити, бо невідворотна доля забрала з життя найдорожчого батька, надійного друга, педагога-наставника, душевного сусіда. А вся кременецька громада втратила свого улюбленого митця, творчість якого кілька десятиліть була еталоном класичного відтворення краси довколишньої природи.

Останнім часом українці часто повторюють болючу фразу про те, що герої не вмирають. А хіба помирають творці краси? Коли говорити про Богдана Романюка, то відповідь на це питання має надто широкі параметри: помімо безлічі картин, які буквально переповнюють невеличке помешкання, де жив і працював художник, — його полотна радують зір шанувальників у рідному місті, і в музеях та різноманітних установах України, і далеко за її межами, в країнах Європи та на американському континенті.

Звичайно, глибину болю втрати ще довго не зможе загладити час, проте невмирущість яскравого таланту робить митця безсмертним. Він лишив себе у душевних спогадах близьких людей, у вдячній пам'яті колег і студентів. А картини — очі його душі — вічно дивитимуться на нас із висоти Господнього Небесного Храму.

талево чистої води, хмарки на небосхилі, віддзеркалені у воді, усміхнений соняшник, золотисті клени — ніщо не залишається непоміченим для допитливого ока художника.

Уже перші виставки засвідчили, що художник Богдан Романюк, на думку фахівців, добре оволодів технікою письма аквареллю, гуашшю, темперою, та найбільше полюблив писати олійними фарбами. Окрім пейзажів, з'являлися портрети, тематичні багатофігурні композиції, жанрові картини («Зміна», «Молодіжка ланка», «Клянемось» та ін.)

Уже в цей період своєї творчості художник засвідчив,

що він людина, котра безмежно любить свій край, людей, тонко їх відчуває і в своїх картинах передає глибокі переживання від сприймання всього, що його оточує і надихає.

1977 року Богдан Романюк із сім'єю переїздить до Кременця, міста чарівної природи і неповторної історії, де поряд іде сучасне та минуле, де пам'ятники архітектури поєднуються із модерними спорудами, а мальовничі краєвиди — скрізь, досить лише підняти голову та підвести очі. А кожна вулиця, кожен куточок — художня картина: сідай і малюй!

Кременець та його околиці зачарували художника: навіть прив'язали до себе тисячами невидимих ниток. І він з радістю та трепетом у серці скорився тій небаченій красі, яку не описати, не оповісти словами, але можна передати легким штрихом олівця, пензлем, різнобарв'ям фарб, музикою, що бере свій початок десь у глибині душі і, пройшовши крізь шквал почуттів, омившись у колір, звук, запах, смак і дотик, виливається на полотні образом. І народжується картина. Вона живе, дихає, кожним подихом видає свого творця, як дитина батька.

І дійсно, художник Романюк закохався у прекрасне старовинне місто, куди привела його прихильна доля, не шкодував часу на його пізнання та сил на відображення в художніх полотнах. Із етюдником в руках у будь-яку пору року його можна бачити в різних куточках Кременця. Маляр прагнув на своїх полотнах зберегти природу, архітектуру та людей і давати можливість тим, хто торкається його художньої творчості, милуватися усім цим разом із ним. І щороку більше десятка довершених творів — пейзажів, барвистих натюрмортів, портретів — з'являються з-під його пензля.

У багатьох його ліричних пейзажах є зображення давньої архітектурної споруди — колишнього єзуїтського колегіуму з костюлом та навчальними приміщеннями. Зображення монументальної величної споруди зблизка, а також архітектурні пейзажі із зображеннями виразних її частин — балюстради стають окремими картинами.

Цікавими є цілий ряд художніх полотен, на яких художник зображає місто Кременець із його центральною історико-архітектурною спорудою в різних проекціях, з різних географічних точок: то він дивиться на місто з гори Воловиці, то з Калинівки, то охоплює зором з висоти пташиного польоту, перебуваючи на Замковій горі.

На багатьох картинах з особливими почуттями захоплення та замишування зображає художник Богдан Романюк Замкову гору — ось вона в ореолі весняної ніжності квітучих біло-рожевих дерев, котрі наповнюють навколишнє духмяними пахощами свіжості та аромату, які ми відчуваємо, сприймаючи картину. На іншій картині ми бачимо Замкову гору в осінньому полум'ї дерев, які скоро перетворять на попіл цю нетривалу, але таку виразну красу.

Богдан Іванович так писав про своє малярство:

Малюю Замкову гору...

Вона з туману силуетом виринає.

А сяйво сонця ранньої пори

Усе навколо оживляє.

Засяють куполи й хрести

На храмах у долині.

І хочеться це все перевести

У мову барв, тонів і ліній.

На полотнах Богдана Романюка ми бачимо архітектурні споруди, які відродилися останніми роками, засяяли золотом бань та зазвучали мелодією дзвонів: «Церква Чесного Хреста», «Богоявленський монастир», «Преображенська церква», «Козацькі церкви», «Підкамінь», «Перемисьль», «Почаївська лавра», «Острого. Замок», «Ранок у Тернополі» та інші.

На виставках художника ми потрапляємо в різні куточки міста, розглядаючи його в різний час доби, то з гори, то з вікна, то з боку парку, після дощу чи то в сонячну погоду, милуючись будиночком одинокої літньої жінки, вулицею весняного чи зимового міста, містком через потічок. І скрізь відчуваємо власний погляд художника, його поетичну, дуже чутливу душу.

Богдан Романюк закоханий у матінку-природу, і коли пише з натури, то ніби зливається з нею, перебуває в полоні неповторних барв і чарівних звуків. Краса навколишнього світу для нього є джерелом невичерпного натхнення. На світ він дивиться з інтересом і все сприймає через призму любові.

Його картини народжуються за законами краси, яка хвилино глядача, приносить естетичну насолоду, збуджує радісні почуття, робить душу лагіднішою, людянішою. Кожна його картина має свій настрій, свою тональність і ритм. Гама кольорів — багата, ніжна і виразна.

Я люблю літні теплі вечори,

І туманні прохолодні ранки.

На місто я люблю дивитися згори

І милуюсь ним безперестанку.

Якщо в душі горить вогонь мистця,

Байдужим не залишишся ніколи.

Тож я малюю храми й замки Кременця

І схили мальовничих гір, і доли.

Так про себе писав художник, а ми це бачимо, усвідомлюємо, розглядаючи картини великого майстра.

У кожному полотні, суміш фарб і мазків митець вкладає своє серце і свою душу і виставляє їх на людський суд. І кожен споглядач, відкриваючи для себе художні образи картини, забирає з собою і часточку душі автора, і його погляд, і думки, і почуття, збагачуючи свою сутність, стаючи уважнішим до всього навколишнього, добрішим, щирішим. А часточка серця художника продовжує жити у кожного, хто доторкнувся своїм серцем до його творчості.

КОЛИ ТВОРЮ...» (Богдан Романюк)

Ми отримуємо снагу до життя, бо розуміємо, яким чудовим є цей світ, пізнавати котрий допомагають нам картини великого художника.

Художника Богдана Романюка приваблює все, що сприймає його допитливе і спостережливе око. Для нього, великого майстра-маляра, властивий уважний погляд. Він вибирає і показує нам те у навколишньому світі, що ми, пересічні споглядачі, можливо, й не помітили, пробігли, не зупинилися, не придивилися у наш неспокійний і насичений обов'язками, подіями, зустрічами час. А художні полотна у виставковій залі немов промовляють нам: «Зупиніться, подивіться! Чи ви помічали це раніше?...».

На вернісажах Б. Романюка не можна не замилуватися ліричними пейзажами, де він з любов'ю пише весну, літо — «Відлига», «Весняна Воловиця», «Весняні струмочки», «Кременецькі гори», «Сосни в Бережцях», «Коні на відпочинку», «Березовий гай», «Озерце», «Перед грозою», «Сонячний день» і ще багато-багато інших.

Захоплюють, приковують до себе погляд осінні мелодії художніх полотен «Осінній мотив», «Вечоріє», «Червона осінь». А чарівні зимові пейзажі художника засвідчують, яким гарним стає наше місто в цю пору року («Морозний ранок», «Зима», «Ботанічний сад взимку», «Дерева в інії» тощо). Кольорова гама цих пейзажів останніх років стає такою виразною: поряд із чисто білим (якого дуже мало), майстер використовує безліч кольорів і відтінків: від сірих, бірюзових, рожевих, бузкових, до синьо-ультрамаринових, що робить ці пейзажі надзвичайно привабливими, від них важко відірвати свій погляд.

Окрім пейзажних полотен, на своїх вернісажах маляр виставляє художні портрети Василя Редька, Михайла Стеця, дружини, доньок Надії та Жанни, Гаврила Чернихівського, найменшої внучки, а також автопортрети. Він не просто закарбовує мазками зовнішню схожість: усі портрети — сповнені життя, внутрішнього світла, думки й емоції.

Богдан Романюк — справжній митець, і мистецтву він віддає себе повністю і без залишку. Він завжди готовий творити, бо творчість — це його життя. У ній він живе, нею він дихає, в ній він відчуває справжнє щастя.

Мистецтво... Йому данину віддаю,
У нього повсякчас в полоні.
Я справжнє щастя пізнаю,
Коли творю, коли долоні
І пальці пензля відчувають,
Щоб світ прекрасний передати
У фарбах й лініях, — бувають
Радощі, яких не описати!

Малярство стало улюбленим видом творчості майстра Богдана, у нього виробився свій почерк, про що неодноразово відзначали на численних вернісажах його полотен. Наш відомий кременецький краєзнавець, письменник, давній знайомий та поціновувач творчості художника Гаврило Чернихівський назвав стиль художника «романюківським почерком». Він дозволяє виокремити картини кременецького майстра серед творів інших малярів. У Богдана Романюка — гладка, спокійна манера накладання фарби, що вносить у зміст художнього полотна спокій, умиротворення, чистоту, свіжість, які змушують кожну людину зупинитися, не поспішаючи розглянути полотно, почути ніжну мелодію і отримати радість від доторкання до прекрасного твору, що відображає таку багату нашу дійсність.

За роки творчості простежується, як живописна техніка олією у Богдана Івановича змінювалася від згладженого мазка до більш виразного, рельєфного. Останнім часом художник використовує й інші техніки накладання фарби.

Богдан Іванович упродовж усього свого життя працював невтомно, наполегливо, систематично і багато. Він зрозумів, що завдання справжнього митця — творча праця.

Від Бога він отримав талант, але його потрібно розвивати наполегливою працею і постійним творчим пошуком. І цій всепоглинаючій праці гідну оцінку дають колеги-художники, мистецтвознавці, вдячні глядачі, відвідувачі його виставок і шанувальники його таланту. А це додає сил і натхнення автору, спонукає до подальшої творчої праці на радість людям і собі:

Не хочу, щоб змінилася фортуна.
Вже відійшли зимові сні,
Пробудження торкнуло серця струни,
І слухаю я музику весни.
Мелодії тієї ніжні звуки
Зливаються в гармонію життя —

І знов беру я фарби в руки
І маюю це прекрасне відчуття.

Богдан Романюк — учасник багатьох художніх виставок. Персональна презентація картин, організована вперше в Кременці 1977 року, відкрила ім'я художника кременчанам — шанувальникам образотворчого мистецтва. Скромний, небагатослівний, якого ще зовсім не знали в місті, він упевнено заявив про себе як митець оригінальний, справжній майстер пензля, що з такою любов'ю, теплом і ніжністю змальовував чарівну природу краю, пам'ятки старовини Кременця.

З того часу художник брав участь у виставках, певно, щороку: у Тернополі, Києві, Москві, Кременці, Рівному,

Луцьку, у польських містах Познані, Вроцлаві, Кракові та Варшаві. Це й персональні вернісажі, і в складі мистецького гурту «Гладущик».

Виставки, як стверджує сам художник, завжди додають сил і натхнення, ще більше спонукають до творчого пошуку.

Богдан Іванович завжди в задумі й вічному творчому неспокої.

— Я жив і живу творчістю. Бо ще з дитинства це моє найдорожче хобі. У праці, у пошуках у мене проходить життя — в цілому гарне і духовно багате, — говорив художник.

Із 1995 року Богдан Романюк — провідний учасник мистецького гурту «Гладущик», який об'єднує Ніла Зварунчика, котрий багато років очолював гурт, Володимира Стецюка, Олександра Пташкіна, Валентина Величка та Володимира Прохорова. Це дуже працюючі, високопрофесійні люди, які втілюють свої творчі помисли в живописі, скульптурі, графіці. Вони завжди перебувають у пошуку вдосконалення техніки та набутті практичного досвіду. Вони є митці, бо творять, у певній формі передають іншим своє бачення світу, вони віднайшли, цінують, розвивають Богом даний талант, найкращим доказом цього є їх художні твори, які вони несуть своїм глядачам.

Щороку гурт «Гладущик» презентує власний доробок у виставкових залах Кременця, а також за його межами. «Гладущик» брав участь у багатьох вернісажах — неодноразово у виставках у Тернополі, Луцьку, Рівному, Києві, Збаражі, Почаєві. Їх картини виставляли у Варшаві, Познані, Вроцлаві, Перемишлі. Крім того, учасники мистецького гурту «Гладущик» влаштовують і персональні виставки.

У кожного художника з гурту — своя індивідуальна манера письма, кожен має своєрідний підхід до вибору об'єктів зображення та тем, кожен по-своєму розкриває образ міста, передає його неповторну атмосферу й шарм. А всі разом вони — творчий колектив, що розвивається, збагачується сам, приносить радість своїм поціновувачам і в той же час усі роблять вагомий вклад у розвиток образотворчого мистецтва в місті, увічнюють у своїх полотнах архітектуру, історію, природу та людей Кременця і краю.

Багато років склад мистецького гурту залишався незмінним. І лише 2008 року в гурті з'явилася єдина жінка-художниця Жанна Тріщук. Це поповнення не обійшлося без впливу Богдана Івановича: Жанна — його донька, в якій художній талант довго дремав, а тепер розквітає в повну силу. Володимир Стецюк, нинішній керівник гурту, відзначає, що всіх учасників «Гладущика» привабила манера малювання у Жанни: як і в батька, вона світотвірна та незбагнена. Дійсно, можна з упевненістю сказати, що в доньки «заговорили» батькові мистецькі гени.

Весною 2014 року, з нагоди поважного ювілею, талановитий майстер зорганізував персональні вернісажі своїх художніх полотен у виставковій залі Кременецького краєзнавчого музею, в Тернопільському художньому музеї.

Досвідчений митець звітував перед знайомими і незнайомими, друзями і просто поціновувачами прекрасного про те, чого він досяг, якою стала його творчість за більш як півстоліття, яке зростання його як митця відбулося впродовж багатьох років художньої творчості.

На вернісажах Богдан Романюк представив картини всіх періодів своєї діяльності — і перші, написані не завжди впевненим олівцем чи пензлем, і картини наступних літ, і полотна, написані вже в новому тисячолітті. Навіть непрофесійне око поціновувача може помітити, як змінилися теми і зміст картин, як зростала майстерність творця, все впевненішою ставала рука маляра. Змінювалася і палітра картин, особливо сучасного періоду, котра одразу відділяє ці полотна від попередніх: вона стає світлішою, яскравішою, насиченішою, що впливає на наше сприймання. Однак, незважаючи на все, у творах художника є те, що найцінніше: картини наповнені музикою, почуттями, у них відчувається душа і серце автора. І вони не залишають байдужою жодну людину, захоплюють, хвилюють, викликають співзвучні емоції.

У Богдана Івановича життя було цікаве, багате на події, дати, зустрічі. Багато зроблено, багато пережито. Наступала осінь життя, про що — наступні його роздуми:

Вже осінь надходить і лист золотить —
У мене ж срібляться скроні.
Із сумом дивлюся в небесну блакить:
Там сонця яскравий промінь
Торкається ніжно шурка журавлів,
Мов казує птахам дорогу...

Так, невпинно біжить час, його не зупинити. І прийшла година, коли так приємно віддаватися спогадам, переглядати одержані впродовж усієї творчої діяльності нагороди, котрі свідчать про людське визнання та шану.

Нагород дійсно довелося отримувати багато. І зараз — це не просто гарно оформлений папір. Це спомини, роздуми митця. Адже за кожною грамотою, дипломом стоїть подія чи період часу, які вимагали (потребували) стільки сил, енергії, участі душі і серця.

Усі нагороди Богдана Івановича можна уявно поділити на дві групи: ті, що він отримав як викладач образотворчого мистецтва, завідувач кафедри за успішну навчально-виховну роботу в навчальному закладі, багаторічну сумлінну працю та особистий внесок у справу підготовки педагогічних кадрів. Це почесні грамоти Міністерства освіти України та нижчих освітніх структур, значок «Відмінник народної освіти». Друга група, більш численна: три десятки грамот, дипломів, почесних грамот отримав маляр Богдан Романюк за художню творчість. Він — лауреат обласної мистецької премії імені

Ярослави Музики (2004 р.) за високохудожні твори живопису, за вагомий внесок у національну культурну спадщину України.

Є ще давніші нагороди, такі як медалі лауреата всеукраїнських оглядів самодіяльної художньої творчості, учасника Виставки досягнень у народному господарстві в галузі «Народна творчість». Однак нагороди останнього періоду — дорожчі.

Захоплення Богдана Романюка художньою творчістю, яке тривало все життя, має свої вагомий результат: більше півтори тисячі художніх полотен створив маляр. Його картини зберігаються в музеях Кременця, Тернополя, Варшави. Є в колекціях багатьох кременчан, у приватних збірках Польщі, Чехії, Німеччини, Канади, Бразилії, України, Росії. А власна домівка художника вже давно стала тісною для картин господаря. На стінах — лише невелика децима з того, що створено великим майстром. І картини — скрізь, куди потрапляють очі. Ось вони зупинилися на справжньому, живому, що шумить і пиниться, морі поблизу Афінів, де нині проживає старша донька Надія з маленькою онучкою, далі перемістилися на картину природи села Чистопати, що назавжди залишилися в пам'яті. А ось зупинилися і не можуть відірватися від букета польових квітів, які колись подарував дружині: червоні маки, ромашки та декілька синіх волошок... А далі на стінах — Кременець, у різних ракурсах і в різні пори року. Такий знайомий — і такий інший!

Картини зустрічають відвідувачів ще в коридорі, а згодом і проводжають, промовляючи, що тут живе маляр, духовно багата, талановита людина.

Так хотілося б розглянути їх усіх, якщо вже пощастило потрапити в святая святих — житло та майстерню художника, розміщених в одній величезній галереї!

Рано сутеніє та йде на відпочинок похмурий листопадовий день. Біля вікна, на своєму робочому місці, перед мольбертом, на якому стоїть незавершена картина, сидить Художник. Він уважно вдивляється в зображення Свято-Миколаївського собору, яке вимагає завершальних акордів пензля... — таким я бачила Богдана Івановича під час останньої нашої зустрічі — в березні місяці.

Анджей ШМИТ
професор Вармінсько-
Мазурського університету

ТАДЕУШ ЧАЦЬКИЙ І ГУГО КОЛЛОНТАЙ –

18 травня 1803 р. цар Олександр I підписав «Статути Віленського університету і шкіл його відділу», які передбачали створення на Волині губернської школи – гімназії. За планом це мав бути керівний заклад для всіх інших шкіл у південних губерніях Віленського наукового округу, які підлягали інспектору Тадеушу Чацькому. Варто підкреслити, що в цьому документі не було зазначено локалізацію губернської

школи. Після значних зусиль і праці Чацький таку школу-гімназію організував і відкрив у Кременці. Вона розміщувалася у будинках єзуїтського колегіуму, якими користувалася в часи КНО також академічна факультетська школа.

Волинська гімназія, яка стала результатом цілеспрямованої діяльності інспектора Чацького, завдячує своїй появі і розвитку також значній допомозі колишнього коронного підканцлера і реформатора Головної коронної школи Гуго Коллонтая. Маючи великий досвід у справах шкільництва, він був незамінним у справах програмних і організаційних. Коллонтай, між іншим, зайнявся складанням педагогічної системи школи, її структури і навчальних програм, кошторису, програми наукової діяльності, пошуків кваліфікованих вчителів. Він був також автором «Статуту Волинської гімназії» і, що головне, саме він запропонував Чацькому вибір Кременця для розміщення школи.

Роль Коллонтая в утворенні кременецької школи донині оцінюється неоднозначно. Поміж дослідниками відбуваються суперечки щодо його місця у реформуванні шкільництва у південній частині Віленського наукового округу. На нашу думку, його треба називати щонайменше рівноправним організатором Кременецької гімназії. У працях над організацією школи Чацький мав загальну концепцію утворення навчального закладу, який перевищував рівень звичайної гімназії, а Коллонтай наповнив його думки конкретним змістом. Це відносилось як до профілю і програми освітнього закладу, так і до його локалізації.

Розпочинаючи діяльність інспектора й організатора шкільництва, Тадеуш Чацький брався за роботу, зовсім для нього нову і до того часу невідому. Він не мав для цього ні відповідної освіти, ні досвіду. Тому не дивно, що змістовно він не був підготовлений до реалізації амбітного плану, і без допомоги Коллонтая, напевно, не вдалося би його втілити в життя. Крім цього, багато пропозицій інспектора були надто романтичними і нереальними. Коллонтай вносив корективи до планів Чацького, спричинився до наближення їх до практики.

Вперше Гуго Коллонтай зустрівся з Чацьким у Варшаві ще у часи Великого Сейму, коли брав участь у створенні Конституції 3 Травня. Під час повстання під керівництвом Тадеуша Костюшка Коллонтай належав до вузького кола політичного керівництва повстанського руху. Після поразки повстання змушений був утікати з Варшави від переслідувань росіян. У 1794р. австрійські власті заарештували його біля Перемишля і ув'язнили у відомій фортеці-тюрмі Шпільберку, неподалік Брна. Після виходу на волю з австрійської тюрми, де він провів дев'ять років (!), Гуго Коллонтай 17 січня 1803 р. у Немирові перетнув кордон Російської імперії і за кілька днів дістався до Берега, що біля Кременця, де зуупинив-

ся у домі свого давнього приятеля – кременецького підкоморія Михайла Дениски (Micha Denisko). Тут перебував до квітня 1803 р., після чого перебрався до Кременця. Потім гостював у Стольці у Войцеха Пйотровського (Wojciech Piotrowski). Згодом, від червня 1806 до січня 1807 р., перебував у російській тюрмі. Весь цей час активно листувався з Т.Чацьким.

Останній, довідавшись про повернення Коллонтая у рідні місця, вже у липні 1803 р. звертається з проханням про допомогу в організації шкільництва. Коллонтай належав до найвеличніших умів своєї епохи навіть у масштабах Європи. Для Чацького важливим було скористатися з досвіду публічної діяльності цієї людини. Особливо важливим при цьому була багаторічна діяльність Коллонтая в Комісії національної освіти, в тому числі працях над реформою Головної коронної школи. Завдяки цьому він блискуче орієнтувався в освітніх справах. Треба додати, що Волинь для Коллонтая була рідною землею, оскільки він народився в Дедеркалах, недалеко від Кременця.

Сучасники досить критично оцінювали особу Чацького, вважаючи його «за людину добру, одного із найздібніших у російській неволі, але скоріше з кваліфікацією ученого, ніж людини справи. Чацький дуже легко запалювався до різних планів, які потім кидав, був нетерпеливим, бракувало йому витримки, був впертим, хаотичним і легко впадав у крайнощі». Вацлав Токаж вважав, що обидва організатори становили собою повну протилежність. Коллонтай оцінював як педантичного, практичного і стійкого реаліста, який перш за все керувався досвідом. Натомість Чацький у його характеристиці був людиною за характером чисто польською: «шляхетний і сміливий у своїх поривах, але, на жаль, трудний на практиці, неодноразово гордий не величчю чину, а малістю кабінетного

працівника».

Незважаючи на різниці у характерах і поглядах на шкільництво, Коллонтай пішов на співпрацю з Чацьким. Робив це анонімно і без користі, не підписуючись власним прізвищем під своїми концепціями та проектами і не представляючи їх публічно. Більше того, намагався, щоб їх авторство визнавали за Чацьким. На думку П. Жбіковського (P.Żbikowski), існувало дві причини для збереження анонімності Коллонтая. «По-перше, усвідомлення того, що, mimo виявленої царської милості, постійно залишався під дискретним, але уважним поліцейським наглядом і будь-які вияви публічної активності буде визнано за спроби повернення до політичного життя. По-друге, передбачення, яке скоро справдилося, що утворення нового типу губернських гімназій буде вимагати ігнорування та порушення деяких приписів і положень, вміщених в «Основах публічної освіти». Коллонтай також розумів, що, «незважаючи на все, його ситуація в Російській імперії не є безпечною, а Чацький має сильну позицію в очах влади, тому він не мусить і не може діяти на власний розсуд, а

у зносінах з владою завжди має виступати Чацький».

Інспектор повністю поділяв таку позицію і погодився на умови Коллонтая, дотримуючись цього до кінця їх співпраці. Анонімність Коллонтая Чацький поважав навіть тоді, коли у суспільстві здогадувалися про його значущу участь у реалізації планів інспектора. Через це творець Кременецької школи взяв на себе не тільки її славу, але й усі недоліки. Обидва реформатори були свідомі того, що завдяки прихильності Олександра I (без різниці справжньої чи позірної) появилася сприятлива можливість для проведення реформи польського шкільництва. Коллонтай не тільки не відмовив інспекторові у допомозі, «але з великим запалом, незважаючи на хвороби, до неї приєднався».

Чацький зустрівся з Коллонтаєм 7 вересня 1803 р. в Кременці. Тоді було встановлено основи їх співпраці і обидва реформатори висловили свої погляди на освітні справи. Під час зустрічі Чацький вперше запропонував свій проект створення й організації Волинської гімназії та дуже загальну навчальну програму для губернських гімназій. Найбільшою трудностю було переконати університетську владу і куратора Віленського наукового округу, щоб затвердили і прийняли програму, тому що вона у значній мірі відрізнялася від програми гімназій, вміщених в «Основах публічної освіти» і виданих згідно цього документу пізніших указів Олександра I. Концепція та профіль навчання закладу, запланованого Чацьким, відповідали у принципі університетському рівню (хоч не у всіх елементах), що добре розумів Коллонтай, який відразу запропонував, щоб створити «Університатем у місцевому краї». Незважаючи на те, що це була нереальна ідея, однак була надія, що Волинська гімназія може стати головною школою для всіх південних губерній, тимчасово замінюючи

на наступному документі, який мав назву «Про губернські гімназії», Коллонтай звернувся до своїх попередніх роздумів, які були заплановані із законів Комісії національної освіти, що їх зробив Стройновський з метою підготовки «Основ публічної освіти» для Російської імперії. Закони КНО, незважаючи на новаторський характер, містили немало поспішних положень та приписів, які,

на наступному документі, який мав назву «Про губернські гімназії», Коллонтай звернувся до своїх попередніх роздумів, які були заплановані із законів Комісії національної освіти, що їх зробив Стройновський з метою підготовки «Основ публічної освіти» для Російської імперії. Закони КНО, незважаючи на новаторський характер, містили немало поспішних положень та приписів, які,

напевно, було би змінено, якби не поділи і ліквідація польської держави. На них треба було подивитися критично. Ці постанови відносилися до культурних умов, розумової традиції і території Речі Посполитої. Тому в іншій територіальній і політичній ситуації Російської імперії організація шкільництва природно повинна була спиратися на інші принципи.

Тадеуш Чацький погодився з зауваженнями Коллонтая і після внесення дрібних поправок вислав його до керівництва університету і куратора як власний проект. Цей матеріал, який мав вступний характер у справі організації Волинської гімназії, було опубліковано у грудні 1803 р. під скороченою назвою «Про гімназію у Волинській губернії». Метою публікації було не тільки ознайомлення широкого кола людей з проектом школи нового типу Чацького і Коллонтая, але і підготовки ґрунту для керівництва Віленського університету і куратора Чарторийського до дискусії над програмами навчання гімназії та її організацію. Важливою проблемою для вирішення було забезпечення нового навчального закладу матеріальними засобами, бо суми, виділені царем для кожної губернської гімназії, не могли покрити витрат реалізації запланованих намірів.

Під час першої зустрічі Чацького і Коллонтая було обговорено більшість концепційних рішень щодо створення губернської гімназії на Волині, після чого було розпочато організаційні і програмові приготування. Однак найважливішим було рішення розмістити Волинську гімназію у Кременці. Інспектор не був рішуче настроєним щодо місця локалізації гімназії, консультувався з Г.Коллонтаєм і Є.Снядецьким. Чому саме Кременець мав бути місцем розміщення найважливішої школи не тільки на Волині, але й у всіх губерніях, що підлягали Чацькому, став другим після Вільно науковим центром у шкільному окрузі? Місто було одним з багатьох повітових центрів і до того ж розміщене на краю західної частини Волинської губернії. До уваги також брали інші міста південно-західних губерній: Луцьк, Дубно, Житомир і навіть Київ. За Кременець висловлювався Коллонтай, як і місцеві землевласники, з чим погодився Чацький, хоч, правдоподібно, спочатку висловлювався за Луцьк чи Дубно, які були близько родинного Порицька. Рішуче заперечував він проти розміщення гімназії у столиці Волинської губернії Житомирі, як цього хотіли росіяни. Виключав також і Новоград Волинський, до якого схилився волинський губернатор Михайло Комбурлей. Не погоджувався Чацький на створення головної школи для підлеглих йому губерній у Києві. Треба відзначити, що при виборі міста для розміщення губернської гімназії не бралися до уваги комунікаційні проблеми, через те що «дороги були повсюди не найкращими, а коні доїжджали однаково добре до Луцька чи Кременця».

ЗАСНОВНИКИ ВОЛИНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ

Коллонтай свою пропозицію аргументував переважно мальовничим виглядом і розташуванням Кременця, а також матеріальною базою (будівлі), яку без великих затрат можна було пристосувати і використати для потреб школи. Ще одним переконливим аргументом на користь Кременця було те, що місто знаходилося на узбіччі і одночасно у центрі губернії та недалеко від австрійського кордону. На користь Кременця було і дешеве життя у місті, «вигоди для науки», бо тут не було численних чиновників і великого гарнізону. Коллонтай для переконання Чацького застосовував передусім аргумент використання величезних будівель і площі давнього єзуїтського колегіуму і монастиря, в яких після ліквідації ордену існувала факультетська школа. Ці приміщення легко і дешево можна було пристосувати та використати для гімназії. Чацький згодом зазначав, що таких будівель, як у Кременці, не було в жодному іншому місті південних губерній. Приміщення були справді хорошими, тим більше, що по сусідству були розміщені також будівлі ордену василіан, які Чацький пізніше також використав на потреби гімназії. Крім цього, Кременець мав найвищі публічні доходи, хороше розміщення, був добре забезпечений водою, різними будівельними матеріалами і деревом на опалення. Місто вважалося здоровим, спокійним і безпечним, може тому, що тут перебував тільки один ескадрон гусарів. На додаток, як зазначалося, Кременець знаходився неподалік кордону з Австрією (Галичина), що давало можливість залучати молодь на навчання з-за кордону, де не було польських шкіл високого рівня.

Аргументи Коллонтай переконали інспектора Чацького, який погодився з пропозицією розміщення губернської гімназії у Кременці і визнав це місце за найвідповідніше. Цей вибір, mimo попередніх застережень, був схвалений і кн. А. Чарторийським. Містом згодом були захоплені й учні, про що писали у своїх спогадах. Проти розміщення губернської школи у Кременці виступав перш за все Ян Снядецький, який вважав Кременець за дуже мале і занедбане місто. Він ще у 1806 р. вперто дорікав Чацькому за вибір Кременця, але зовсім з іншої причини. Особливо йшлося про труднощі у провадженні астрономічних спостережень через сусідство близьких пагорбів. Розвів у листі до нього: «Гніваюся, що наперекір астрономії розмістив гімназію в якійсь ущелині, звідки ледве небо видно».

Кременець дійсно не був великим містом, але, на переконання Чацького і Коллонтай, б тис. жителів вистачало, щоб знайти помешкання для учнів і вчителів майбутньої школи. Їм також здавалося, що місто мало бути цікавим і дешевим, що це притягне молодь з сусідніх губерній, навіть з Галичини. З іншого боку, можна припустити, що Коллонтай у великій мірі керувався особистими вигодами у виборі Кременця, який знаходився близько його рідних місць.

Після визначення місця майбутнього навчального закладу Коллонтай представив Чацькому проект організації

Волинської гімназії. Цей документ мав назву «Проект організації Волинської гімназії у місті Його Імператорської Величності Кременці і встановлення інших шкіл у Волинській губернії, поданий до найвищого затвердження від надзвичайного інспектора шкіл трьох губерній: Волинської, Подільської і Київської». Він мав вирішальне значення для утворення і визначення профілю та характеру школи. Коллонтай цей проект склав у формі урядового закону, який після поправок Чацького було надіслано на затвердження вищій владі й остаточно оголошено як царський Указ про утворення Кременецької гімназії, що складався з п'яти частин і преамбули. У першому розділі йшлося про структуру школи, а в другому — про її організацію. Документ містив також положення на тему правил конвікту для кандидатів на вчителів парафіяльних шкіл. У третій частині детально описано програму навчання і методичну допомогу для практичних занять з механіки, огородництва, сільськогосподарських робіт, ветеринарії, хірургії та акушерства. Четвертий розділ подавав основи організації семінарії (пансіонату) для гувернанток, а п'ятий присвячувався повітовим школам, які підпорядковувалися губернській гімназії. До окремих розділів були додані таблиці з програмами окремих предметів разом з річним кошторисом видатків школи.

Текст «Проекту організації Волинської гімназії ...» включав також інформацію про детальну локалізацію закладу, належні йому будинки, пожертвування для школи та ін. Згідно із документом, «всі будівлі, ділянки, парки, які тепер приєднано до цієї гімназії, з чітким зазначенням на плані міста, мають навечно належати цій гімназії зі всіма її особливими постановами, які цим указом великодушну затверджуємо. Усі такі колегії, будинки, ділянки, парки, поля від усіх податків цивільних і військових навечно звільняємо».

Гуго Коллонтай зайнявся у першу чергу програмною стороною створюваної гімназії, підготував Чацькому детальний список предметів для окремих етапів і профілів навчання

з їх програмними змістами. Чацький пропонував Коллонтаєві запровадити програму загального навчання та «розвиваючого розум і владу пізнання», що одночасно виходило б поза рамки прийнятих стандартів гімназії. Тому Чацький пропонував ввести як предмети гуманітарні (іноземні мови, література, історія, географія і право), так і природничо-математичні, які мали бути доповнені й одночасно підсилені практичними предметами, які могли б використовуватися в регіоні. Найважливішими з практичного боку були визнані предмети, націлені на розвиток сільського господарства, огородництва, акушерства, ветеринарії, хірургії і прикладної механіки. Великий акцент робив на знання з огородництва і садівництва, вбачаючи у них цінності не тільки практичні, а й естетичні. До уваги також брав запровадження систематичної освіти для вчителів жіночих пансіонатів — гувернанток. Окрім цього, Чацький зацікавився проблемою освіти дітей з вадами, організовуючи Інститут для глухонімих, яким опікувався.

Афоризми Гуго Коллонтай

Найголосніше вимагають тиші...

Люди говорять — відходить час. Час говорить — відходять люди.

У мене всього два недоліки: погана пам'ять і ще щось!

Визнавши реальність не намагайся її виправдати...

Краса рятує Світ, якщо вона добра. Але чи добра вона? Не краса рятує Світ, а світлі помисли. Бо яка користь від зарозумілої і безбожної краси?

Слабкий завжди дає дорогу сильному і лише найсильніший дає дорогу всім.

Бажаючи стати вільним, чи потрібно звільнитись і від цього бажання?

Злочини, що переступили межу людяності, мають каратися за законами, що переступили межу милосердя.

...Люди — тварини із царства тварин, тому і не хочуть бути людьми...

Каща в голові — то поділися з ближнім!

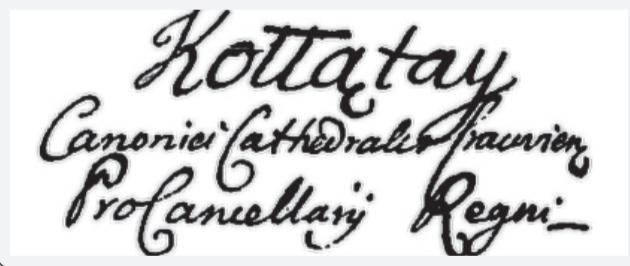
Якщо голова і серце працюють не окремо — значить ти знайомий із самим собою!

Дарувати, чекаючи вдячності непорядно, але ще більш непорядно її не отримувати.

Потреби людини, розростаючись, також можуть ставати злякисними.

Не все в житті обираєш сам — багато що обирає тебе.

Не шукай приводу, причин і так забагато.

Згідно із планами інспектора програма навчання була складена так, щоб, окрім загальної освіти, Волинська гімназія мала право видавати дипломи (патенти) хірургів, акушерів, ветеринарів, землемірів, механіків, агрономів, огородників і вчителів парафіяльних шкіл. Хоча більшість цих прав мала обмежуватися Волинською губернією, проте це не змінювало факту, що проекти Чацького виходили за рамки гімназійного закладу й могли замінити відповідні факультети Віленського університету.

Програмні пропозиції Чацького виразно свідчили про наміри відходу від загальної концепції гімназій, прийнятих не тільки у Віленському науковому окрузі, але й у всій Російській імперії. Коллонтай намагався «присоромити» деякі ідеї Чацького, побоюючись і надмірних коштів для їхньої реалізації. Застереження не остуджували Чацького, який при гімназії планував відкрити ще й друкарню, що мала служити потребам навчання (друкування підручників) і хотів створити у Кременці центральний магазин підручників для

всієї, підпорядкованої його інспекторській владі, території.

Програму школи склали так, щоб дати молодим людям можливість спеціалізуватися надалі у різних напрямках, беручи до уваги актуальну ситуацію польського суспільства, а також специфіку литовсько-українських зе-

мель. Частина учнів могла закінчувати освіту на рівні нижчої гімназії (чотирирічне навчання у класах загальноосвітнього характеру), окремі з них могли пізніше продовжувати навчання у професійних школах, що мали бути створені при Кременецькій гімназії (наприклад, школа практичних механіків і землемірів), або на практиці у шкільних маєтках і ботанічному саду. Але насамперед після закінчення чотирьохрічного початкового (загальноосвітнього) профілю учні одержували можливість продовжувати освіту на трьох-двохрічних т. зв. курсах, які охоплювали науки математично-природничі, правничі і гуманітарні та предмети з розвитку естетичних і рухових здібностей. На курсах передбачувалося продовження вивчення сучасних мов і латини, а для охочих — грецької та англійської мов. Згідно з концепцією КНО гімназія була світською школою, в якій навчання велося польською мовою, а всюдишча колись латина була трактована лише як одна з обов'язкових іноземних мов.

Ідея про зв'язок і взаємне доповнення різних галузей науки на окремих рівнях освіти знайшла у програмі Коллонтай посереднє розв'язання. Свою навчальну програму він базував на загальних знаннях, але пов'язаних з практичними потребами регіону. Важливим елементом навчання і виховання мала бути пропаганда культури праці і науки, а також прищеплення молоді зацікавленості до практичних дисциплін, ознайомлення з якими могли допомогти у вирішенні багатьох важливих життєвих проблем. Згідно із програмою початкової освіти (загальної) з елементами неогуманітарних знань, Коллонтай планував збагатити навчання розрізненими факультативними формами, які мали на меті підготовку кваліфікованих чиновників для місцевої адміністрації, вчителів та інших працівників, потрібних у місцевому середовищі. Здібній молоді, якій не під силу було навчання у дорогому і далекому Віленському університеті, хотів допомогти «здобути поглиблені теоретичні знання у даній дисципліні або хорошу практичну підготовку».

У своїй програмі Гуго Коллонтай передбачав двохступеневу організаційну структуру майбутньої гімназії, яка у польському шкільництві була у принципі новаторським розв'язанням. В організації школи гімназійного типу розрізняв два рівні: «нижчий» («класи»), що відповідало повітовим школам і вищій («курси»), що було чимось середнім між гімназією та університетом, у майбутньому передбачений як університетські кафедри або факультети. Тому гімназія була поєднанням двох окремих шкільних рівнів». Прихильником двохступеневої організаційної структури був також інспектор Чацький.

Плановану губернську школу інспектор розглядав перш за все як структуру суспільну, тісно пов'язану з місцевим середовищем і яка одночасно відповідає на освітні потреби і культурні запити. В результаті це повинно було вплинути на покращення рівня життя місцевої суспільності. Крім програми навчання, на прохання Чацького Коллонтай склав кошторис і проект правил (регламент), які надіслав інспекторові 8 серпня 1805 р.

Простежуючи роботу над створенням Волинської гімназії, не можна забувати про заслуги куратора кн. А. Чарторийського, без опіки і підтримки якого важко було би переконати царську владу в необхідності створення «наукової установи», яка мала стати важливим осередком поширення освіти у південно-західній частині Російської імперії. Кременецька школа мала стати доповненням Віленського університету й одночасно явищем, яке відрізнялося від загальноприйнятих організаційних та програмних зразків шкільництва у Росії. Крім Чарторийського і Коллонтай, у діяльності щодо покращення стану освіти своїми порадами і пропозиціями Чацького підтримували Ігнатій Потоцький, Станіслав Сташч, Ян Снядецький і останній директор Волинської факультетської школи (Кременецької публічної академічної школи) Ян Непомуцен Тильковський. Потрібно також нагадати про прихильність до поляків на литовсько-українських землях першого міністра народної освіти в Росії, графа Петра Завадовського, який блискуче знав польську мову, латину і, доки «не одержав шкідливих наказів від вищої влади, всіляко сприяв польським ініціативам». Не треба забувати і про позитивне ставлення та підтримку польської шляхти (і не тільки волинської), яка кременецьку школу називала «школою надії для своїх дітей».

Олександр СОЛОВЕЙ
кандидат історичних наук

ФУНДАТОР ГІМНАЗІЇ – У ФОНДАХ МУЗЕЮ

Відкриття Музею Кременецької землі імені Віллібальда Бессера при Кременецькому ліцеї припадає на кінець тридцятих років ХХ ст. Це відбулося більш як 100 років по тому, коли функціонував Волинський ліцей, у час підготовки до 125 річниці вшанування пам'яті від дати смерті засновника Волинської гімназії Тадеуша Чацького. Музей створювався із метою популяризації регіону, але особливе місце в його роботі відводилося поширенню слави «Волинських Афін» та інформації про Кременецький ліцей ХХ століття. Зрозуміло, що збір і комплектування фондів музею, пов'язаних із діяльністю гімназії, а згодом ліцею та матеріалів, які б висвітлювали діяльність Чацького, у той час було проблематичним, оскільки в історичних стінах колишнього ліцею впродовж століття функціонували різні установи та навчальні заклади, які за своєю структурою, призначенням, ідеологічним і релігійним спрямуванням кардинально відрізнялися від створеного Т. Чацьким навчального закладу. Тому чимало оригінальних документів із об'єктивних причин втрачено. Значну частину перевезено у Київ у зв'язку з переведенням бази ліцею і створення Університету св. Володимира.

Все ж, у другій половині 30-х рр. ХХ ст. науковцями Кременецького ліцею проведена значна робота зі збору матеріалів, пов'язаних із історією гімназії (ліцею) першої третини ХІХ ст., оскільки вважали новостворений навчальний заклад продовжувачем славних традицій свого попередника.

У музейній експозиції, присвяченій розвитку освіти та культури краю першої половини ХІХ ст., представлено матеріали про відкриття та функціонування в корпусах колишнього єзуїтського колегіуму Вищої Волинської гімназії, перейменованої у 1819 р. у ліцей. В цьому відділі експонуються портрети фундаторів гімназії Т. Чацького, Г. Коллонтая та окремих викладачів й випускників навчального закладу таких як: Й. Лелевель, А. Аджейовський (Старий Дедюк), А. Мальчевський, Т. Падура. У залі природи краю представлено портрет першого директора ботанічного саду В. Бессера, фотографії гербарію рослин, зібраних ним у ХІХ ст. та каталог рослин саду французькою мовою, виданий у Кременці 1810 р.

У вітринах – документи та матеріали про діяльність гімназії, свідоцтво Яна Норберта за 1825 р., праці випускників ліцею, художні твори вихованців закладу, а також навчальні посібники, які виходили друком у Кременці в 20-х роках ХІХ ст., енциклопедичні видання французьких просвітителів Даламбера й Дідро.

Панораму Кременця відтворює фото літографії Генріха Пейсера «Кременець у середині ХVІІІ ст.» та картина Зейдліца «Кременець ХІХ ст.». Завершує експозицію, присвячену «Волинським Афінам», картина невідомого художника ХІХ ст. «Кременецькі ліцеїсти».

Друковані та рукописні джерела, які висвітлюють організаційну, наукову та освітньо-культурну діяльність Тадеуша Чацького та заснованого ним навчального закладу і які знаходяться у фондах Кременецького краєзнавчого музею, умовно можна поділити на чотири групи: розпорядження, звернення, виступи Чацького та викладачів Волинської гімназії з часу заснування і впродовж усього періоду її функціонування; узагальнюючі та наукові праці, у яких діяльність Тадеуша Чацького та заснованого ним навчального закладу розглядалася в цілому і ті, що були опубліковані впродовж другої половини ХІХ і першої половини ХХ ст., тобто після закриття установи й аж до періоду відкриття та діяльності уже Кременецького ліцею в часи Другої Речі Посполитої; енциклопедичні видання, путівники та краєзнавчі дослідження другої половини ХХ і поч. ХХІ ст.; фундаментальні наукові дослідження останніх десятиліть.

До першої групи документів належать рукописні та друковані матеріали, авторами яких були сам Тадеуш Чацький та викладачі Волинської гімназії. Ці документи написані польською, а окремі французькою мовами. Це, зокрема, друковане звернення Чацького до учнів і вчителів при відкритті Волинської гімназії, його відозви до учнів і батьків, які віддали своїх дітей до цієї школи, звернення до учнів та вчителів, повідомлення про кошти на утримання середньо заможного учня гімназії, а також виступи фундатора навчального закладу з нагоди закінчення навчального року 20 липня 1806

р. Цей виступ був виданий невеличкою брошурою і стосувався проблеми загальноосвітнього та домашнього виховання учнів після закінчення навчального року в гімназії. Частина документів висвітлюють організаційну й освітню діяльність Чацького, створенням навчальної бази та умов для проживання учнів, зокрема повідомлення про стан гуртожитків у Кременці, про наявність речей і необхідних предметів кожного учня в гуртожитку.

Окремими брошурами друкувалися виступи професора літератури Алоїза Осінського у 1808–1809 рр.; проповідь біскупа Луцького і Житомирського Цециновського під час молебню з нагоди закінчення навчання в гімназії у Кременці 15 липня 1808 р.; промови викладачів Яна Кантело Божедар–Подгороденського, Войцеха Яркowsького, Яна Непомоцена–Вінежинського, графа Олександра Ходкевича.

Не менш цінними з точки зору дослідження педагогічних поглядів та методики викладання навчальних дисциплін у гімназії (а згодом у ліцеї) є зібрані документи (в основному рукописи) та тексти виступів, промов викладачів навчального закладу та духовенства, зокрема – промова ксьондза Сціборського в костелі гімназії у 1812 р., виступ Густава Олізара в пам'ять Алоїза Фелінського, виголошений у Кременці в 1820 р., а також рукописні виступи, оскільки вони, очевидно, не були призначені для публікації, однак їх аналіз проливає світло на атмосферу у навчальному закладі, підходи до організації навчання й виховання учнів, перспективи розвитку освіти тощо. Більше тридцяти документів такого характеру знаходяться в архіві під назвою «Рукописи польською й французькою мовами з першої половини ХІХ ст.». Ці документи не систематизовані, більшість без авторства.

Такі рукописи не лише цікаві для істориків, оскільки відтворюють дух епохи, але й для педагогів, позаяк у цих до-

видань «Життя славних поляків». У середині ХІХ ст. в Парижі почав виходити часопис «Бесіда Кременецька». В жовтневому номері 1857 р. було надруковано матеріал під назвою «Мова Тадеуша Чацького на з'їзді духовенства в Луцьку 1803 р.».

Не оминали постаті Т. Чацького, його ролі в розвитку освіти російські й українські дослідники. Щоправда їхні погляди відображали тодішню політичну та ідеологічну атмосферу, яка панувала у ХІХ поч. ХХ ст. в Російській імперії. Впродовж 1867–1918 рр. виходив друкований орган Волинської єпархії «Волинские епархиальные ведомости», які друкувалися у Почаївській лаврі, а редакція до 1907 знаходилася у Кременці, потім у Житомирі. Тижневик складався з офіційної й неофіційної частин. На сторінках видання, крім офіційних церковних документів, у неофіційній частині друкувалися матеріали з релігійного й освітнього життя, історичні розвідки, біографії церковних діячів. Оскільки у приміщеннях, які займав Волинський ліцей, з 1836 р. почала діяти Волинська духовна семінарія, то автори на сторінках відомостей публікували матеріали, присвячені гімназійно-ліцейному періоду та історії й тогочасному стану архітектурного комплексу, в якому знаходилася семінарія. У дослідженнях С. Барановського, Ф. Четиркіна, В. Переговського, Б. Давидовича, Ф. Доброленського, М. Теодоровича давалася оцінка діяльності Чацького на Волині, де автори, визнаючи його геніальність, талант та заслуги, одночасно вказували на полонізаторські задуми та на те, що він керувався чисто національно-польською ідеєю, а для досягнення цієї мети обрав шлях науки. У бібліотеці Кременецького краєзнавчого музею знаходяться майже всі видання Волинських єпархиальних відомостей, зібрані за півстоліття.

Наприкінці ХІХ ст. опубліковано, присвячене Волинському ліцею, наукове дослідження Міхала Ролле «Афіни Волинські», а на початку ХХ ст. – праця Зігмунда Кукульського «Діяльність педагогічна Тадеуша Чацького» (1914 р.) та І. Космовської «Тадеуш Чацький як один із творців шкільної справи польської» (1918 р.). Обидва видання вийшли друком у Варшаві. У цей же час у Львові було видано монографію Міхала Яніка, присвячену життю та діяльності Гуго Коллонтая.

Оскільки спільна праця Коллонтая і Чацького стала результатом відкриття Волинської гімназії, а також втілення інших освітніх проектів, то у цій книзі чимало місця відведено опису діяльності Чацького.

У березні 1921 р. після підписання у Ризі мирного договору між Польщею та Радянською Росією Західна Україна увійшла до складу Речі Посполитої. Указом Юзефа Пілсудського від 27 травня 1920 р. було відновлено діяльність Кременецького ліцею. Керівництво відродженого навчального закладу намагалось шукати нові шляхи розвитку освіти й поєднувати традиції, започатковані в часи діяльності Тадеуша Чацького. Тому інтерес до наукової й освітньої спадщини Чацького й Волинського ліцею був закономірним.

Пам'яті Тадеуша Чацького було приурочено номер молодіжного краєзнавчого журналу, що друкувався в ліцеї «Nasz widnokrąg». У цьому виданні були опубліковані матеріали про засновника Волинської гімназії, про його діяльність як вченого та освітянина. Йому ж ліцеїсти присвятили свої поетичні твори.

Кременецький ліцей, повітова влада та магістрат міста з 1932 р. починають видавати польською мовою щомісячник, потім двотижневик «Життя кременецьке», на сторінках якого з'являються публікації щодо функціонування Волинської гімназії (ліцею) першої третини ХІХ ст. та діяльності засновників цього навчального закладу. Оскільки на 1938 р. випадали 125-ті роковини з дня смерті Чацького, була розгорнута робота для гідного вшанування пам'яті цієї геніальної особистості. На сторінках часопису з'явилися публікації, замітки та інформація про проведені заходи у Кременці та інших містах, пов'язаних із діяльністю вченого.

Третю і четверту групу друкованих матеріалів, що знаходиться у науковій бібліотеці музею, репрезентують енциклопедичні видання, праці місцевих істориків, науковців-краєзнавців, які безпосередньо присвячені Кременеччині, починаючи з багатотомних енциклопедій, які були видані у Радянській Україні та діаспорою, і закінчуючи енциклопедичними виданнями останніх років, таким як «Тернопільський енциклопедичний словник» у 4-х томах.

До окремої групи праць можна віднести фундаментальні дослідження останніх десятиліть українських і польських учених. На базі Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка було проведено міжнародні наукові конференції, присвячені розвитку освіти, науки й культури в регіоні. У наукових збірниках, які були видані за результатами конференцій, висвітлюються різноманітні аспекти діяльності та спадщина Волинської гімназії (ліцею) першої третини ХІХ ст.

Кременецький краєзнавчий музей як наукова й культурно-просвітня установа акумулює у своїх фондах як історичні документи, що частково проливають світло на функціонування Волинської гімназії та її фундатора, та комплектує їх у міру надходження, так і сучасні наукові дослідження з цієї проблеми.

Tadeusz Czacki

кументах (хоча й фрагментарно) можна простежити підходи до навчання та виховання молоді, методичні прийоми тощо.

Про нумізматичну колекцію гімназії можна судити з опису, складеного у формі таблиць, котрі видруковані на 19 сторінках і в яких детально описано 215 одиниць монет.

Другу групу наукових джерел про діяльність Т. Чацького та функціонування Волинської гімназії (ліцею) становлять друковані видання, у яких досліджується наукова й педагогічна спадщина вченого. Тобто ці видання появились уже після припинення діяльності навчального закладу у Кременці і виходили друком аж до 20–30-х рр. ХХ ст., коли в історичних корпусах єзуїтського колегіуму відродився Кременецький ліцей. У фонди навчального закладу, а згодом новоствореного музею потрапило 4-х томне видання, підготовлене Фердинандом Кайсевичем, присвячене діловому листуванню Гуго Коллонтая і Тадеуша Чацького, що вийшло друком у Кракові 1844 року. Ця кореспонденція розкриває погляди вчених щодо розвитку й реформування освіти, проекти, мету й завдання, які ставили перед собою ці визначні громадсько-політичні й освітні діячі, в тому числі й проблеми, пов'язані з відкриттям та організацією роботи Волинської гімназії. У фондах музею знаходяться 1-й, 2-й та 4-й томи цього видання.

Не менш цінною є книга «Справи Тадеуша Чацького», підготовлена і видана Едвардом Рачинським. У бібліотеці музею знаходяться 2-й і 3-й томи цього видання, а також біографічний нарис Петра Хмельовського, присвячений Тадеушу Чацькому, його життя та діяльності. Ця книга вийшла друком у Петербурзі польською мовою наприкінці ХІХ ст. в серії

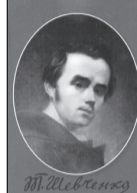

Ніна БАГНЮК

ШЕВЧЕНКОВІ ТА СЛОВАЦЬКОМУ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

Побачив світ Шевченківський випуск щорічника "Діалог двох культур" польською й українською мовами. Книга опублікована у Варшаві – Любліні і містить матеріали XI Міжнародних зустрічей літераторів і науковців, IX Міжнародних зустрічей музейників, XVI Міжнародного культурно-художнього семінару та IV Міжнародного фото пленеру, що відбулися у вересні минулого року у Кременці й були організовані Фондом "Допомога полякам на Сході", Музеєм Юзефа Пілсудського в Сулеювку, Літературно-меморіальним музеєм Юліуша Словацького в Кременці у співпраці з Кременецькою районною і міською радами та райдержадміністрацією, Кременецькою гуманітарно-педагогічною академією ім. Тараса Шевченка, Генеральним консульством Республіки Польща у Львові, Європейською родиною шкіл ім. Юліуша Словацького, Вармінсько-Мазурським університетом в Ольштині, Федерацією польських організацій в Україні та під патронатом Міністерств культури України і Польщі, Департаменту культури, релігії та національностей Тернопільської облдержадміністрації. Координатором проєкту й автором передмови до видання виступив Маріуш Ольбромський – представник організаторів "Діалогу двох культур".

Першою опублікована стаття відомого українського письменника Романа Лубківського "Генії вимагають порозуміння", де говориться: "Кременецький вересень 2014 року міг би вважатися ідеальним для спокійного творчого спілкування, роздумів про українсько-польські культурні контакти... Минулого року на цьому традиційному Форумі йшлося про пошанування 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка. Було висловлено немало важливих думок про те, що дає Кременець для розуміння великих сучасників – Юліуша Словацького і Тараса Шевченка. Адже двоє ровесників, двоє романтиків, двоє чи не найбільш видатних інтелектуалів XIX століття існували наче розірване сузір'я, в якому рівновеликі планети сходяться чи наближаються одна до одної тільки внаслідок виняткових планетарних подій". Тут же подано Листи Міністра культури і національної спадщини

КРЕМЕНЕЦЬ
3-7 вересня 2014
КРЕМЕНЕЦЬ
3-7 вересня 2014

DIALOG DWÓCH KULTUR
ДІАЛОГ ДВОХ КУЛЬТУР

Республіки Польщі Малгожати Омелянівської і директора Музею Юзефа Пілсудського в Сулеювку Кшиштофа Ярошевського до учасників та організаторів "Діалогу двох культур".

Основний розділ щорічника "Юліуш Словацький і Тарас Шевченко" відкривається статтею Дмитра Павличка "Юліуш Словацький і Україна". Класик сучасної української літератури стверджує: "Вихований на європейській байроністичній традиції, Словацький спочатку шукав і знаходив своїх героїв у вигаданій ним українській дійсності, підпорядкованій

естетично-романтичним узором. Але під впливом польського повстання 1830 року і – смію сказати – під впливом глибшого розуміння становища поневоленого українського народу у свідомості Словацького будиться надзвичайно гострий протест супроти невідповідного пристосування до обставин рабського життя, особливо проти прислужництва багатих і освічених верств польського суспільства". А потім робить висновок: "Україна була для Словацького батьківщиною його віри. З хліба для тіла вона обернулася в страву для його духу. Все життя він тужив за Україною, любив її, і хоч не одразу, але все ж таки осягнув виразного розуміння її національної відрубності, обринув її існування поза Польщею як минушини і майбутності

невідповідного пристосування до обставин рабського життя, особливо проти прислужництва багатих і освічених верств польського суспільства". А потім робить висновок: "Україна була для Словацького батьківщиною його віри. З хліба для тіла вона обернулася в страву для його духу. Все життя він тужив за Україною, любив її, і хоч не одразу, але все ж таки осягнув виразного розуміння її національної відрубності, обринув її існування поза Польщею як минушини і майбутності

козацької нації".

Про Тараса Шевченка і Юліуша Словацького пишуть польські автори Анна Мілевська-Млинек, Богуслав Допарт, Ян Зеба, Як Мусял, Казимір Бурнат, Владзімеж Торун, Гжегож Новік, Владислав Макарський, Стефанія Міхальська, Генрік Дуда, Бартоломеї Лучак, а також українські дослідники, львів'яни Йосип Лось та Ольга Васишин, кияни Павло Михед і Валентина Соболев, уманчанка Марина Павленко, наукові-краєзнавці з Бережан Наталія Стрілець, Микола Проців, Наталія Бойко, Надія Голод.

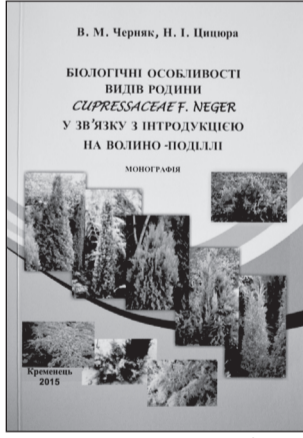
Тут публікують свої дослідження кременчани: директор Літературно-меморіального музею Юліуша Словацького Тамара Сеніна ("Повернення у минуле. Фрагменти щоденника Юліуша Словацького" і буклет "Шевченко – дорогами нашого краю"), науковий працівник цього ж музею Олена Гаськевич ("Популяризація творчості Тараса Шевченка в Кременецькому повіті у міжвоєнний період XX століття"), кандидат філологічних наук Олег Васишин у співтворстві з журналістом Ігорем Фариню ("Жанрове розмаїття творчості Івана Гнатюка: постановка наукової проблеми"). Низка статей польських авторів присвячена історії та культурно-історичному розвитку Кременця. Опубліковано культурологічні дослідження українських і польських аналітиків різної тематичної спрямованості, серед яких доцільно виокремити розвідку науковця з Бережан Олени Лугової "Сподвижницька діяльність митрополита Спиридона Литвиновича та спроба релігійного порозуміння між українцями і поляками в Галичині".

У розділі "Зустрічі літераторів" вміщено поетичні твори польських авторів, публіцистичні статті українських фахівців. Розділ "In Memoriam" присвячений світлій пам'яті кременчанки Маргарити Гецевич – науковця-краєзнавця, поетеси, публіцистки, активної учасниці українсько-польських культурних взаємин.

Видання ілюстроване багатьма світлинами, серед яких роботи кременецьких фотохудожників Петра Данилюка, Володимира Чумакевича, Юрія Левандовського та інших. Завершується книга добіркою фотоматеріалів "Діалог двох культур – зупинка в об'єктиві".

Ольга ДУХ
кандидат біологічних наук

За рішенням вченої ради природничо-технологічного факультету нашої академії Видавничим центром навчально-го закладу опублікована монографія кандидата біологічних наук, доцента кафедри методики викладання біології та екології Нелі Цицюри та завідувача кафедри садово-паркового господарства Білоцерківського національного аграрного університету, колишнього працівника нашого ВНЗ, доктора біологічних наук, професора Володимира Черняка "Біологічні особливості видів родини Cupressaceae f. Neger у зв'язку з інтродукцією на Волино-Поділлі". Автори монографії мають значний досвід наукової роботи і творчої співпраці в дослідженні флори України. Серед наукових інтересів доцента Нелі Цицюри – дендрофлора сільськогосподарських ландшафтів України, родина Cupressaceae в коніферетумах ботанічних садів, перспектива інтродукції та акліматизації її представників в екологічних умовах України. Ці проблеми вона висвітлювала у понад 50 наукових публікаціях. Професор Володимир Черняк розпочинав свої наукові пошуки викидачем нашого навчального закладу у Кременецькому ботанічному саду, а нині аналітичні дослідження спрямовує на вивчення культивованої дендрофлори Волино-Поділля, зокрема флори Тернопільської області, на методику викладання біології, екології, лісівництва та садово-паркового господарства. В його науковому доробку – близько 180 наукових праць, 7 монографій, підготовка 4 кандидатів біологічних наук.

Видання рецензували доктори біологічних наук, професори: завідувач відділу дендрології та паркознавства Національного ботанічного саду ім. М.М.Гришка НАН України С.І.Куцнецов і завідувач кафедри заповідної справи Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління О.М.Байрак.

Основу монографії склали матеріали десятирічних досліджень видів родини Cupressaceae f. Neger в екологічних умовах Волино-Поділля. Висвітлені результати інвентаризації видового і формового складу родини, вивчення історії інтродукції, дослідження росту, пилування, насінношення, генеративного розвитку, стійкості рослин до несприятливих факторів навколишнього середовища району інтродукції. За результатами дослідження встановлено рівні адаптації, ступені акліматизації та здійснено аналіз перспективної інтродукції досліджуваних таксонів в умовах Волино-Поділля. Автори обґрунтували основні

ПРО ФЛОРУ ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ

напрямки раціонального використання видів родини Cupressaceae, а також провели оцінку декоративних властивостей інтродуктивних в умовах Волино-Поділля та розробили рекомендації щодо створення композицій за участю представників цієї родини.

Окремі розділи монографії висвітлюють питання систематики й еколого-географічної характеристики родини Cupressaceae f. Neger, аналізу її біоекологічних особливостей в умовах інтродукції, росту, розмноження і розвитку в умовах Волино-Поділля та впровадження в культуру її видів. Науковці наголошують на важливості проблеми оптимізації асортименту та якості деревних і кущових рослин в час урбанізації й антропогенного забруднення довкілля і підкреслюють, що у її вирішенні значну роль відіграє формування культурних фіто ландшафтів за допомогою рослин інтродуктивних. Цілеспрямоване впровадження нових видів обумовлюється їх корисністю для людини в аспектах оздоровлення природного середовища та поліпшення якості її добробуту. В цьому плані представники родини Cupressaceae є унікальними, оскільки вони виконують важливі середовищеутворювальні та середовищезахисні функції, можуть бути використаними в кулінарній, фармацевтичній, будівельній, побутовій сферах і характеризуються довговічністю, фітонцидністю, стійкістю до негативних проявів урбанізованих територій (пил, дим, газ кіптява тощо). Окрім цього, представникам родини притаманний широкий поліформізм, що проявляється у різноманітності форм і розмірів крони, будові пагонів, забарвленні хвої, мальовничості силуетів – це перетворює їх у цінний матеріал для зеленого будівництва.

Авторами монографії встановлено, що родини Cupressaceae на Волино-Поділлі представляють 26 видів, які належать до 7 родів і мають 124 форми. Вони зосереджені у 74 осередках зелених насаджень Волино-Поділля: у 5 ботанічних садах, 6 дендропарках, 24 парках – пам'ятках садово-паркового мистецтва, 13 міських парках, 5 дендраріях, зелених насаджень 10 міст і 11 малих населених пунктів. Досліджувані рослини – це вічнозелені

багатостовбурні та одностовбурні дерева (38%), дерева (16,7%), кущі (33,3%) та кущики (12%). Більшість із них характеризуються наявністю різних форм, які вирізняються архітектурою крони, будовою пагонів і забарвленням хвої. У монографії стверджується, що поповнення декоративних насаджень за участю представників родини Cupressaceae доцільно здійснювати в напрямках декоративного садівництва (озеленення), лісового господарства, фітомеліорації, охорони рідкісних видів. Перспективи по-

шуку нових видів інтродуктивних для впровадження у флористичну культуру Волино-Поділля автори пов'язують із районами-аналогами, розміщеними в Атлантичному і Тихоокеанському регіонах Північної Америки, Північної Японії та Кореї, Північно-Східному Китаї, Малій та Середній Азії.

Монографія завершується низкою додатків, серед яких – "Габітус досліджуваних видів і форм родини Cupressaceae f. Neger Волино-Поділля", "План схеми садово-паркових композицій за участю видів і форм родини Cupressaceae f. Neger", "Таксономічний склад родини Cupressaceae f. Neger Волино-Поділля", "Основні середні показники клімату районів природного поширення видів родини Cupressaceae f. Neger та районів інтродукції". Додатки містять понад 60 тематичних світлин. Подано список ботанічних садів, дендропарків, парків, дендраріїв та інших місць інтродукції цієї родини на Волино-Поділлі. Список розпочинається Кременецьким ботанічним садом, включає Білокриницький дендропарк Лісотехнічного коледжу, Кременецький міський парк культури та відпочинку, зелені насадження м.Кременця, колекційну ділянку м.Кременця – всього близько 70 об'єктів Тернопільської, Хмельницької, Львівської та Рівненської областей.

Зауважимо, що список використаної літератури містить 258 позицій, з яких 10 – авторства Нелі Цицюри і 10 – Володимира Черняка.

Видання рекомендоване ботанікам, працівникам декоративного садівництва та лісівництва, студентам і викладачам вищих закладів освіти та флористам-любителям.

Софія ЯКОВЧУК, власкор "Замку"

МАНДРІВКА В МИНУВШИНУ

Минулий тиждень пройшов для студентів-першокурсників філологічного факультету досить цікаво, адже вони мали змогу відвідати найвизначніші пам'ятки Рівненщини, які приваблюють туристів з усієї України. Це були Тараканівський форт і Дубенський замок. Щоб відчутти воєнний дух минулого, ми відправились спочатку до Тараканівського форту. Тепла осіння по-

года робила екскурсію приємною і студенти із задоволенням слухали екскурсовода, яка, у свою чергу, досить цікаво розповіла нам історію створення цього незвичайного місця. Ми пройшлися архаїчними печерами й уявили військовій події того часу. Незважаючи на те, що до сьогодні збереглися лише руїни форту, їхнє природне оздоблення та розташування на мальовничих пагорбах зробили це місце незабутнім для першокурсників.

Наступною пам'яткою, яку відвідали студенти, став Дубенський замок. Це місце також має своє таємниче минуле, про яке із захопленням слухали відвідувачі. Ми з неприємною цікавістю пройшлися підземними тунелями та підвалами, відвідали кімнату тортур, де кожен з нас зміг уявити тогочасні події. Та-

кож дуже цікаво було побувати у Музеї замку, побачити цінні експонати, кожен з яких несе свою історію. Залишаючи місце, яке дихає історичною давністю, кожен з нас думав, що обов'язково повернеться у стіни Дубенського замку, щоб ще раз зануритись у загадковий, цікавий та вражаючий світ нашої історії.

ТАРАКАНІВСЬКИЙ ФОРТ

Починалося все ще за часів Російської імперії. Рівненщина тоді була прикордонною зоною. А кордон, звісно, потрібно було укріпляти. І ось наприкінці XIX століття неподалік села Тараканів, що біля Дубна, розпочинається будівництво військового форту. Спочатку будівельні роботи очолював військовий інженер-полковник Борисов (його історики вважають автором проекту Тараканівської фортеці), а згодом будівництвом керував інженер-полковник Баумгартен. Стратегічне призначення Дубенського форту — обороняти залізничну і шосейну дороги з Кременця і Радзивилова, затримуючи супротивника до збору військ з прикордонної смуги, і забезпечувати базу військам, що відступають.

Та за іронією долі російські війська Тараканівський форт за призначенням так і не використали. Уже в 1900 році його перетворили на склад, а згодом на в'язницю. У 1915 році шедевром військово-інженерної думки скористалися австрійці, коли російські війська повністю покинули форт. Вони ж його і зруйнували у 1916 році під час Брусилівського прориву. Тараканівський форт — зразок військово-інженерного мистецтва російської фортифікаційної школи кінця XIX століття. Це бетонно-земляне укріплення, виконане із застосуванням цегли та чавунних деталей, з яких були зроблені герметичні двері й усі драбини. Потра-

пити в середину можна було лише з допомогою висувного залізничного мосту. Щоб заховати його під час облоги, побудували спеціальне приміщення під насипом.

Тунель головного входу веде до адміністративного корпусу форту великої двоповерхової споруди. Тут розташовувались житлові, складські та господарчі приміщення для артилерійської роти та штабу коменданта форту. І

навіть гарнізонна фортова церква побудована у російсько-візантійському стилі.

По периметру форту — так звані безпечні каземати. Їх усього 105. У свідченнях як для бойових дій, так і для проживання. А ще тут були склади, лазарет, операційна, дезінфекційні камери, морг, туалети і колодязі. Усі каземати були оснащені вентиляцією та обігрівались печами. Окрім того, у форті була встановлена каналізація, водопровід і навіть спеціальна піч, де спалювали нечистоти. Усі приміщення підземних коридорів і кімнат мали електричне освітлення. А у 1899 році форт навіть телефонізували. Безпечні каземати слугували ще й для підтримки фортечного валу. Уздовж безпечних казематів і адміністративного корпусу пролягла полігональна вулиця. На цій стіні автографи солдат, котрі служили в Дубенській фортеці сто років тому. Крім російських прізвищ, зустрічаються навіть мусульманські, і навіть східні прізвища, написані арабською. Написи польською зроблені дещо пізніше. А от автографів сучасників, відвідувачів форту — безліч, вони усюди. Від класичних написів «тут був...» до нецензурних... У 60-х роках XX століття Міністерство торгівлі і штаб Прикарпатського військового округу робили спроби пристосувати форт під складські приміщення. Однак через високу вологість і випари від цієї ідеї відмовились. А до 60-х років, кажуть, форт займали підрозділи НКВС. А ще у радянські часи територію укріплень використовували як стрільбище.

Сьогодні Тараканівський форт живе своїм життям. У теплу пору майже щодня зустрічає туристів. Колишній оборонний об'єкт і досі не втратив свого військового статусу і належить Міністерству оборони України. Тараканівський форт перебуває на балансі місцевої військової частини. От тільки опікуються ним ентузіасти. Форт пережив кілька воєн — Першу і Другу світові, громадянську, радянсько-польську. Однак оборонну фортецю зруйнували не війни. Час руйнує форт, а також наше ставлення до нього. Скільки ще простоятимуть не такі вже й міцні фортечні мури — невідомо. Однак до-

стеменно відомо одне: вже сьогодні потрібно не дати перетворитися Тараканівському форту на суцільну руїну.

НЕПРИСТУПНА ФОРТЕЦЯ КНЯЗІВ ОСТРОЗЬКИХ

У древньому місті Дубно на берегах Ікви стоїть легендарний замок. Величний і багатий. Імператори, королі та гетьмани приїжджали сюди з офіційними та неофіційними візитами. Свого часу Дубенський замок був одним із найбагатших у Європі. Колись він ховав у своїх неприступних стінах та потаємних підвалах величезні скарби. Родинні надбання князів Острозьких, що передавалися у спадок та дарувалися після укладання шлюбів. Вони приваблювали татар і козаків, та ніхто так і не зміг завоювати фортецю. За довгі століття вона ні разу не була взята штурмом. Саме під Дубенським замком відбувалися реальні події, описані у «Тарасі Бульбі» Гоголя. За історичними даними, тут головний герой втратив своїх двох синів.

Знаменитий сьогодні Дубенський замок спершу був дерев'яно-земляним укріпленням і не мав такої могутності і міцності, як новіші кам'яні вже спорудження, що збереглися до наших днів. Дерев'яний частокіл та земляні вали не давали потрібного рівня захисту, тому князь Костянтин Острозький в кінці XV століття взявся за спорудження потужного замкового укріплення — значно більшого за площею, зі стійкими до ворожих наступів конструкціями.

З часом замок ще укріпили двома бастіонами зі сторожовими вежами. Відреставрований у XVII столітті, він набув стилю пізнього ренесансу. Два глибоких рови були хорошою лінією оборони. У час небезпеки їх наповнювали річкові води Ікви. Великий підвісний міст, що давав дорогу через рови, що-вечора піднімали.

Одним із секретів неприступності були власне й особливості самої місцевості. Багатокілометрові заплави поблизу чудово захищали замок. Важкій артилерії ворогів просто неможливо було підібратись через протяжні болота до стін фортеці.

На час нападу татар Дубенський замок був «закутий» в олово та броню. Аби військо мало добрі обладунки і хорошу зброю, на території постійно діяла ливарня (ливарна майстерня). Вона давала ядра власного виробництва та навіть гармати. Кажуть, лише протягом XVII століття на місто напали близько ста разів.

З двору замку відкривається мальовничий вид на річку. Територія не є великою, його двір простягається всього на 300 метрів. Тут ви побачите два палаци — Острозьких і Любомирських, які свого часу вражали багатим виглядом тих, хто побував у Дубно вперше.

Палац Любомирських був розкішним і красивим. Тут розташовувались бенкетна і бална зали з мистецьким декором в інтер'єрі. Прикрашав зали відомий італійський майстер Доменіко Мерліні. Танцюючі жіночі постаті, що тримають в руках винограду лозу, і зараз можна побачити на стіні зали.

У триповерховому надбрамному корпусі розташовані в'їзні ворота. До нашого часу збереглося лише два бастіони замку з чотирьох збудованих.

Гетьман Литви Костянтин Острозький був єдиним із православних князів, хто удостоївся цього високого звання. Свого часу його вважали найбагатшим у Європі.

У підземеллях замку зберігали трофеї, здобуті у численних битвах, скарби родини Острозьких, зброю і їжу на випадок облоги. Продукти роками зберігалися у спеціально обладнаних льохах. Бочки із в'яленим м'ясом та рибою, великі запаси сала, меду, варення, пшениці могли довго годувати не лише військових, що жили у замку, а й мешканців міста, які при небезпеці теж ховались у підземеллях фортеці.

Та не лише величезні князівські скарби так приваблювали ворогів: ще коштовнішим трофеєм для татарів була спадкоємця багатств замку, знатна наречена, дочка Костянтина Острозького Катерина. А племінниця князя Беата увійшла в історію чи то в одну з легенд Дубенської фортеці і дала назву одній із веж — Беатка, або Дівоча вежа.

Це вже були часи володіння замком Владиславом Домініком Заславським. Наступ-

ними господарями були Сангушки. Князь Януш прославився як небдалий, ласий до чужих грошей господар, що сильно занедбав замок, живучи на широку ногу за рахунок успадкованих скарбів Острозьких. Згодом місто Дубно він подарував князю Станіславу Любомирському.

Пізніше на території побудували палац Любомирських.

Він славився гостинністю, де часто відпочивали численні друзі господарів. У палаці було організовано своєрідне казино. Розповідають, що під час азартних ігор багаті вельможі програвали цілі статки. Програла величезні суми грошей у карти і Юзеф Любомирський із сином. Тому змушені були продати Дубенський замок разом із містом військового відомству. У буремні роки Першої світової війни замок був обстріляний австрійською артилерією і лише у 1930-х поляки почали його відновлення. Герб князів Острозьких прикрашає вхід у Дубенський замок.

Сьогодні це частина державного історико-культурного заповідника. У фортеці діє Музей, проводяться виставки, знаходяться цінна зброя, картини, колекції монет і багато інших унікальних речей. Тут проводять театральні вистави, конференції, концерти, зустрічі і навіть весілля.

Фото Ольги ЦЬМУХ

Олег Васишин,
кандидат філологічних наук

НА «КНИЖКОВУ РОЗВІДКУ» ДО ЛЬВОВА

Форум видавців у Львові суттєво відрізнявся від попередніх. Чим саме? Насамперед тим, що він відбувався у другий тиждень поспіль після того, як на Сході уже настав час припинення вогню, але вручена пам'ятка нам, гостям Форуму, про правила поводження при загрозі мінування, дещо насторожувала і змушувала бути обачним і зосередженим. Але потрапивши у книжкове царство, ми на якусь мить піддалися спокусі її величності Книги і, як це було у попередні роки, «брали штурмом» три поверхи палацу Потоцьких. Насамперед у «книжкову розвідку» пішли доценти, історики Володимир Собчук та Олександр Соловей, які прибули найпершими. Саме вони мали змогу доволі близько «причлентися» до стендів книжкових яток, бо в ранковий час на виставкових майданчиках шанувальників книги було не так вже й багато.

«Першою мішенню» для Володимира Собчука як науковця став пристойний фоліант — «Атлас історії України» (Ю. Лоза). Крім кількох фахових книг, він придбав ще й видання про історичну минувшину «Малі українські діарії XVII

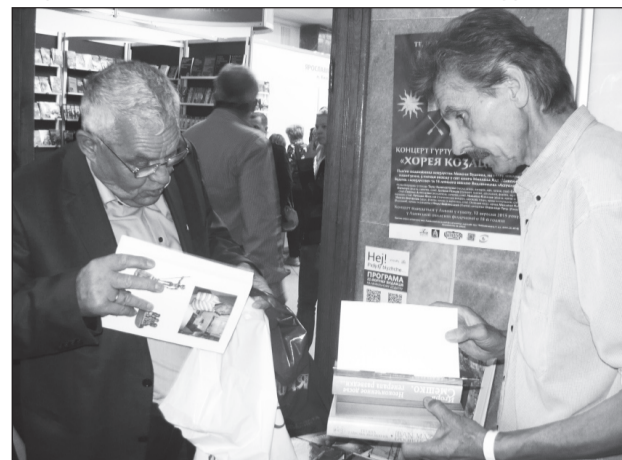

— XVIII століть» (упорядник і перекладач Валерій Шевчук). Справжнім трофеєм для доцента Олександра Солов'я виявилася книжка Івана Драча «Наближення. Переклади і статті» з автографом письменника.

У другу половину дня «науковий десант» на чолі з ректором Афанасієм Ломаковичем зробив свій прорив у книжкову цитадель.

Усі члени групи мали свої запити й зацікавлення.

Якщо доценти Анатолій Янков і Володимир Мазурок «причлентилися» до книг з іноземної філології (першому навіть вдалося купити підручник зі старогрецької мови) та старожитностей Волині, то доцент Микола Курач більше

цікавився підручниками та посібниками з прикладного мистецтва.

Автор цих рядків, на жаль, на книжковому параді не побачив агенції «Академвидав», представники якої завжди приємно дивували нас якоюсь філологічною новинкою. «Книжкова розвідка» виявилася вдалою і для ректора, професора Афанасія Ломаковича, якому вдалося «вполювати» унікальні книги із українсько-польського літературного пограниччя (зокрема й про Тимка Падурру).

На «варті творчості» уже багато років стоїть активний учасник літбату (термін належить Олександрові Смику), письменник Петро Сорока із села Петрики, що неподалік обласного центру. На цей раз він порадив читачів цілою «обоймою» творів: «Шедевр», «Жезл» і «Посох» (історичні романи про Івана Мазепу і Тимофія Бордуляка).

Роман «Жезл» написаний від імені полтавського полковника Федора Жука, внучка якого Мотря захолася у гетьмана Мазепу. По-новому висвітлено трагічну колізію цього кохання, що розгортається на широкому тлі історичних подій. У творі ви зустрінетеся з такими відомими персонажами, як літописець Самійло Величко, поет Іван Величковський, генеральний писар Василь Ко-

чубей, його дружина Любов Федорівна, козаки й гетьмани Хмельницький, Виговський, Самойлович...

Роман «Посох» — про письменника, священника Т. Бордуляка, на долю якого випало багато драматичних подій. Твір написано у формі щоденника, де фігурують І. Франко, І. Блажкевич, В. Щурат.

Лірична трилогія Петра Сороки «Симфонія Петриківського лісу» — книга особлива, якій важко шукати аналогів в українській літературі. У світовій практиці великі попередники такого письма — Генрі Торо, Фарлі Моует і Михайло Пришвін. Щоб написати свою «Симфонію...», автор кілька років жив у закинутій лісничівці і свої враження та пригоди занотував у щоденнику. Вони й лягли в основу його лісової робінзонади. У «Симфонії Петриківського лісу» головний герой — природа. Перша частина — сюжетна, друга — мозаїчна і складається з ліричних етюдів, третя — поетична («Лісові псалми»). Радо вітаємо Петра Сороку (з яким ми теж зустрілися) і сподіваємося, що невдовзі він приїде до академії на творчу зустріч зі студентами і викладачами.

Завершуючи «книжкову вилазку», нам вдалося зустрітись із визначним батьком українського бестселера, письменником Василем Шклярем. До речі, два роки тому світлої пам'яті Гаврило Чернихівський у нашій газеті

«Замок» представляв відомого автора широкому загалу читачів. Ми пообіцяли йому цей екземпляр надіслати, на що автор радо погодився і навіть написав нам номер свого мобільного телефона для подальших контактів.

ФОРУМ-2015 У СВІТЛІ СТАТИСТИКИ

За офіційними даними «Форуму Видавців-2015, цього року вийшло 5 тисяч книжкових новинок. Порівняно з минулим роком обсяги книговидавання в Україні, на жаль, скоротилися на 55%. Видавництво «Фоліо» випустило 53 книги (на 8 більше, ніж минулого року), «Видавництво Старого Лева» — 43, «КСД» — 40 і «Віват» — 35 виданих книжок. 15 нових видань представило «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 12 — «Наш Формат», 11 — «Крок», а решта видавництв випустили менше 10 новинок.

На Форумі були присутні більше 350 авторів із 22 країн світу. Зокрема, Швеції, Великої Британії, США, Китаю, Норвегії, Нідерландів, Франції, Фінляндії та ін. Країною-гостем цьогорічного фестивалю стала Франція.

Цього року в конкурсі на щорічну премію «Найкраща книга Форуму видавців» брали участь 463 книги 87 видавництв. Їх оцінювало 87 членів журі. Під час урочистої церемонії нагородження у львівському Оперному театрі назвали кращою книгою визнано видання «Відвага і страх» Ольги Гнатюк, яку видало київське видавництво «Дух і літера». У книзі йдеться про життя окупованого Львова в часи Другої світової війни, про непросту долю народу і зокрема польської, української та єврейської інтелігенції.

Всього журі назвало 20 найкращих книжок: «Шептицький від А до Я» («Видавництво Старого Лева»), Юрій Лоза «Історичний атлас України. (Мапа)», «Історія європейської цивілізації» за редакцією Умберто Еко («Фоліо»), Джеймс Джойс. «Улісс». (Видавництво Жупанського), Олена Галета «Від антології до онтології: антологія як спосіб репрезентації української літератури кінця XIX — початку XXI століття» («Смолоскип»), «Українська людина в європейському світі: виміри ідентичності» («Університет банківської справи НБУ»), Франсуаза Барб-Галль «Як розмовляти з дітьми про мистецтво» («Видавництво Старого Лева»), Іван Котляревський «Енеїда» (Видавничий дім «Школа»), фотоальбом «Блажен той муж...: Життєвий шлях митрополита Андрея Шептицького» («Манускрипт-Львів»), Софія Яблонська «Чар Марока. З країни риху та опію. Далекі обрії: Подорожні нариси» (Літературна Агенція «Піраміда»), Микола Стороженко «Мій Шевченко: есе, мистецькі твори» («Майстер книг»), Мар'яна Князевич «Шустрік» (А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА), Пітер Поме-

ранцев «Нічого правдивого й усе можливе» («Видавництво Українського католицького університету»), Оксана Пасіцька «Львів і львів'яни: український соціум та промисел (20—30-ті рр. XX ст.)» (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України), Митрополит Андрей Шептицький. Пастирські послання. У 4-х т. («Артос»), Зеновія Тканко «Мода в Україні XX століття» («Артос»), Ірина Котлобулатова «Львів на фотографії-3» («Центр Європи»), Дмитро Тищенко «Ідиш-український словник» («Арт Економі»).

Деякі книги отримали спеціальні відзнаки від членів журі та від президента Форуму видавців Олександри Коваль. Зокрема, Олександра Коваль відзначила два видання авторства Олега Лишеги — поетичну збірку «Поцілунок Елли Фіцджеральд» (А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА) і збірку есеїв «Старе золото» («Піраміда»), а також репортаж донецького журналіста Дениса Казанського «Чорна лихоманка» («Темпора»).

Персональну відзнаку від членів журі конкурсу отримала збірка оповідей українського режисера Олега Сенцова

«Рассказы», яку видало київське видавництво «Laurus».

Під час церемонії також відзначили видання «Не сподівайтесь позбутися книжок» авторства європейських інтелектуалів Умберто Еко та Жан-Клода Кар'єра та книгу проекту The Ukrainians (обидві — «Видавництво Старого Лева»).

Спеціальну відзнаку від Львівської ОДА та Львівської облради отримала книга «Шептицький від А до Я» («Видав-

ництво Старого Лева») та її автори Галина Терещук, Оксана Думанська і творча майстерня «Аграфка».

Міський голова Львова Андрій Садовий від імені міської ради відзначив книгу Андрія Содомори «Батьківська рука» видавництва «Львівської політехніки».

Відвідала XXII Форум видавців у Львові і дружина Президента України разом з дітьми. Президентська родина взяла участь у презентації публіцистичного триптиху з Бібліотеки газети «День», оглянула книжковий ярмарок та долучилася до першого Дитячого Форуму.

Серед презентованих на Форумі книжок хочеться відзначити книги про війну на Донбасі. Це — романи, побудовані на реальних подіях — «Аеропорт» Сергія Лойка та «Іловайськ» Євгена Положія. А також — книга репортажів, інтерв'ю та аналітичних статей від журналістів «5 каналу» «Неоголошена війна. Невідомі факти і хроніки АТО».

На Форумі можна було придбати видання українських політ'язнів. Окрім збірки оповідань Олега Сенцова, презентовано книгу Надії Савченко «Сильне ім'я Надія».

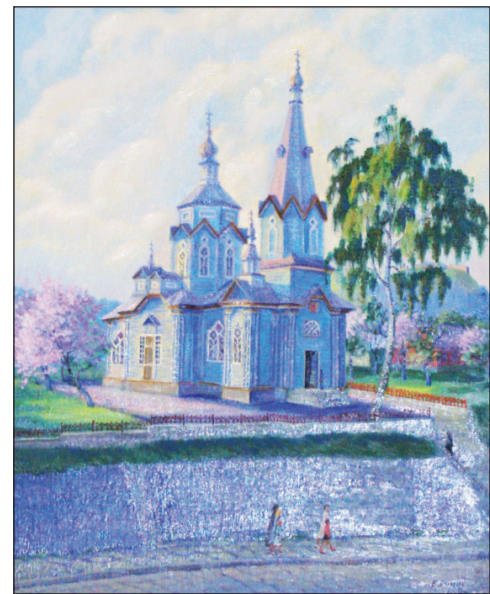
Церемонію нагородження відвідав Міністр культури України В'ячеслав Кириленко. Він подякував Форуму видавців та Олександрі Коваль за багаторічну працю у розвитку українського книговидавання та пообіцяв подальшу підтримку з боку уряду.

На Форумі видавців у Львові кореспондент Los Angeles Times, письменник Сергій Лойко презентував роман «Аеропорт».

Книгу автор називає «головною книгою про війну, якої не мало бути, і про героїв, які хотіли жити, але вмирили». Щойно підійшовши до мікрофона, Лойко заявив, що його книга — це не літопис війни, це не літопис захисту аеропорту — це роман, художній вимисел, який ґрунтується на реальних подіях.

Окрім презентацій нових книжок, читання текстів та зустрічей з авторами, на Форумі проводилися майстер-класи, серед яких «Інтерактивні технології у бібліотечному середовищі», «Мистецтво імпровізації», майстер-клас із ілюстрації, «Як фотографувати портрет», майстер-класи з розпису та інші.

БОГДАН РОМАНЮК: МИТЕЦЬ, ЗАЛЮБЛЕНИЙ У МІСТО

КРИЗЬ БЕЗМЕЖЖЯ ЛІТ

Ліна **ВЕРЕСЕНЬ**

Які знайти чи підібрать слова?
Хіба вони приглушать болю грози
Чи висушать пекучі серця сльози,
Коли ще пам'ять трепетно жива?

Життю початок є і є кінець,
Між ними — лиш печать людської суті.
Нас пам'ятатимуть чи будемо забуті —
Це як нестиме хто свій хрест-вінець...

Мисливець духу, він ловив ту мить,
Яка ніколи більше не вернеться
Й на полотні красою відіб'ється,
Щоб потім пам'ять вдячну оживить.

Це був поет, художник, педагог.
І на дорозі до земного храму
Він не втомився: за багатство краму
В Небесний храм його покликав Бог.

Не всім дано такий лишити слід,
Горіти до останньої хвилини...
Душа митця із кожної картини
Дивитись буде кризь безмежжя літ.

